

# **Liiketoimintaosaaminen osana työelämävalmiuksia**

Eri alojen yliopisto-opiskelijoiden kokema tarve liiketoimintaosaamisesta,  
opiskelumotiivit sekä opiskelukokemukset

Tiiu Pyykönen

Pro gradu -tutkielma

Aikuiskasvatustiede

Kasvatustieteiden laitos

Turun yliopisto

01/2019

*Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.*

# TURUN YLIOPISTO

Kasvatustieteiden laitos/

PYYKÖNEN, TIJU: **Liiketoimintaosaaminen osana työelämävalmiuksia.** Eri alojen yliopisto-opiskelijoiden kokema tarve liiketoimintaosaamisesta, opiskelumotiivit sekä opiskelukokemukset

Tutkielma, 83 s., 22 liites.

Aikuiskasvatustiede

Tammikuu 2019

---

Sivuaineet ja erilaiset opintokokonaisuudet ovat olennainen osa yliopistossa opiskelua ja tutkintorakennetta, sillä niiden avulla voidaan laajentaa omaa osaamista ja hankkia uusia tietoja ja taitoja. Erityisesti generalistialojen opiskelijoille on tärkeää täydentää tutkintoa sivuaineilla, joilla voi erottua joukosta ja tuoda esille omaa osaamistaan ja kiinnostuksenkohteitaan. Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Turun kauppakorkeakoulun järjestämään liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuteen osallistuneiden opiskelijoiden opiskelumotiiveista, opiskelukokemuksista sekä heidän odotuksistaan työelämässä tarvittavasta liiketoimintaosaamisen teemojen ymmärtämisestä.

Liiketoimintaosaaminen on ollut alun perin Turun kauppakorkeakoulun muiden tiedekuntien opiskelijoille järjestämä perusopintokokonaisuus, johon otettiin vuosittain noin 150 uutta opiskelijaa. Opintokokonaisuutta saivat siis hakea opiskelemaan kaikkien muiden tiedekuntien paitsi Turun kauppakorkeakoulun opiskelijat. Syksyllä 2018 tämä vuodesta 2008 asti järjestetty opintokokonaisuus korvattiin valtakunnallisella liiketoimintaosaamisen verkko-opintokokonaisuudella, jossa nimensä mukaisesti kaikki opetus on siirretty verkkoon. Alkuperäisen liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden päätyttyä on kiinnostavaa selvittää laajemmin opiskelijoiden kokemuksia ja ajatuksia opinnoista. Tutkimuksen avulla voidaan saada arvokasta tietoa koulutuksen järjestäjälle. Koulutuskokemuksia voidaan myös mahdollisesti hyödyntää opintojen markkinointiin yliopisto-opiskelijoille, jotka vielä pohtivat omia sivuainevalintojaan.

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella, joka koostui Likertin asteikollisista väittämistä sekä avoimista kysymyksistä. Kysely lähetettiin yhteensä 462 opiskelijalle, joista 79 vastasi. Vastausprosentiksi muodostui siis 17 %. Aineistoa analysoitiin sekä kvantitatiivisin että kvalitatiivisin menetelmin. Kyselyn määrällistä aineistoa tarkasteltiin pääkomponenttianalyysin, riippumattomien otosten t-testin, Mann-Whitneyn U-testin sekä ristiintaulukoinnin avulla. Osaa aineistosta tarkasteltiin vastausten jakaumien perusteella. Avovastauksia puolestaan analysoitiin fenomenografisella aineistoanalyysillä.

Tutkimuksessa havaittiin, että opiskelumotiiveista merkittävimpiä olivat jonkin päämäärän saavuttamiseen liittyvät motiivit. Liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista puolestaan opiskelijat odottivat tarvitsevansa työelämässä eniten ymmärrystä projektinhallinnan asioista. Opintoja arvioitiin pääasiassa positiiviseen sävyyn. Opintokokonaisuuden hyvinä puolina korostuivat opintojen monipuolisuus ja niiden tarjoama kokonaiskäsitys liiketoimintaosaamisesta. Kehittämisehdotuksena puolestaan moni opiskelija mainitsi kurssien sisällön kehittämisen erityisesti rahoitukseen ja yrityksen perustamiseen liittyen. Opinnoilta toivottiin myös enemmän käytännönläheisyyttä.

Asiasanat: opiskelumotiivit, työelämävalmiudet, koulutuksen arviointi

# Sisällysluettelo

1 JOHDANTO .....	5
2 OPISKELUMOTIIVIT.....	8
3 TYÖELÄMÄVALMIUDET JA ASiantuntijuus .....	11
3.1 Kykyjen, tietojen ja taitojen muodostuminen .....	12
3.2 Asiantuntijuus .....	14
4 KOULUTUKSEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI.....	20
4.1 Koulutuksen arvioinnin funktiot .....	20
4.2 Koulutuksen vaikuttavuus.....	21
4.3 Vaikuttavuuden arvioinnin tasot .....	24
5 LIIKETOIMINTAOSAAMISEN OPINTOKOKONAISUUS .....	27
6 TUTKIMUSMENETELMÄT .....	29
6.1 Aineiston hankinta .....	30
6.2 Kohderyhmä.....	30
6.3 Tutkimuksen luotettavuus .....	31
6.4 Aineiston analysointi.....	31
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	34
7.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja .....	34
7.2 Opiskelumotiivit .....	38
7.2.1 Opiskelumotiivit sukupuolen mukaan .....	40
7.2.2 Opiskelumotiivit iän mukaan .....	40
7.2.3. Opiskelumotiivit liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden mukaan .....	41
7.2.4 Opiskelumotiivit tieteenalan mukaan.....	43
7.2.5 Muut motiivit .....	45
7.3 Odotukset työelämässä tarvittavista työelämävalmiuksista .....	47
7.3.1 Summamuuttajat työelämävalmiuksista .....	49
7.4 Opintojen arviointi .....	55
7.4.1 Opinnot ja liiketoimintaosaamisen teemat .....	56
7.4.2 Opintokokonaisuudesta saadut taidot.....	58
7.4.3 Opintojen hyöty työelämässä .....	59
7.4.4 Liiketoimintaosaamisen teemat työelämässä .....	60
7.4.5 Opintojen hyvät puolet ja kehittämissuhteet.....	62
7.4.6 Liiketoimintaosaamisen opintojen soveltaminen muihin opintoihin.....	67
7.5 Liiketoimintaosaamisen verkko-opinnot .....	67

8 YHTEENVETO JA POHDINTA .....	75
LÄHTEET .....	79
KYSELYLOMAKKEEN LÄHTEET .....	83
LIITTEET .....	84

# 1 JOHDANTO

Sivuaineet ja erilaiset opintokokonaisuudet ovat olennainen osa yliopistossa opiskelua ja tutkintorakennetta, sillä niiden avulla voidaan laajentaa omaa osaamista ja hankkia uusia tietoja ja taitoja. Erityisesti generalistialojen opiskelijoille on tärkeää täydentää tutkintoa sivuaineilla, joilla voi erottua joukosta ja tuoda esille omaa osaamistaan ja kiinnostuksenkohteitaan. Tämän pro gradu -tutkimuksen aiheena on liiketoimintaosaaminen opintokokonaisuus. Liiketoimintaosaaminen on ollut alun perin Turun kauppakorkeakoulun muiden tiedekuntien opiskelijoille järjestämä perusopintokokonaisuus, johon otettiin vuosittain noin 150 uutta opiskelijaa. Opintokokonaisuutta sai siis hakea opiskelemaan kaikkien muiden tiedekuntien paitsi Turun kauppakorkeakoulun opiskelijat. (Turun yliopisto 2017a.) Valintaperusteena toimi ensimmäisen opintojakson suorittaminen pääsykoetentinä, jonka tavoitteena oli muodostaa yleiskuva liiketoimintaosaamisen osa-alueista (Turun yliopisto 2017b).

Syksyllä 2017 alkoi yhden lukuvuoden kestävä pilottivaihe liiketoimintaosaamisen verkko-opinnoista. Kyseessä oli kymmenen suomalaisen yliopiston yhteistyössä järjestämä opintokokonaisuus, jonka opetus tapahtui verkossa digitaalisella oppimisalustalla. Opiskelijat saivat siis itse päättää, missä ja milloin opiskelevat. Hanke sai Opetus- ja kulttuuriministeriöltä yli miljoonan euron rahoituksen. (ABS 2017.) Pilottivaihe oli ilmeisesti hyvin onnistunut, sillä syksyllä 2018 ei enää järjestetty perinteistä Turun kauppakorkeakoulun liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuutta, vaan opinnot korvattiin valtakunnallisella liiketoimintaosaamisen verkko-opintokokonaisuudella. Nykyinen verkko-opintokokonaisuus on avoin kaikille osallistuvien yliopistojen opiskelijoille ja nimensä mukaisesti opinnot toteutetaan täysin verkossa. Osallistuvia yliopistoja on tällä hetkellä yhdeksän ja ne ovat: Aalto yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi ja Vaasan yliopisto. Tällä hetkellä opiskelijoille tarjotaan kahdeksaa viiden opintopisteen laajuista kurssia. (LITO 2018 & Turun yliopisto 2018b.) Opintojaksot vaikuttavat olevan sisällöiltään samantyyllisiä kuin liiketoimintaosaamisen kontaktiopetuksena järjestettävät opintojaksot, eli suurin ero on toteuttamistavassa ja toki osallistujien määrässä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa Turun kauppakorkeakoulun järjestämään liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuteen osallistuneiden opiskelijoiden opiskelumotiiveista, opiskelukokemuksista sekä heidän odotuksistaan työelämässä tarvittavasta liiketoimintaosaamisen teemojen ymmärtämisestä. Pysin myös tarkastelemaan vastauksia vertailemalla eri tieteenalojen opiskelijoita. Liiketoimintaosaamisen opintokoordinaattorin mukaan opintokokonaisuus käynnistettiin vuonna 2008 eli sitä ehdittiin järjestää kymmenen vuoden ajan. Opintokokonaisuuden päätyttyä on kiinnostavaa selvittää laajemmin opiskelijoiden kokemuksia ja ajatuksia opinnoista. Tutkimuksen avulla voidaan saada myös arvokasta tietoa koulutuksen järjestäjälle. Lisäksi tutkimukseni avulla liiketoimintaosaamisen opiskelukokemuksista voidaan kertoa uusille yliopisto-opinnot aloittaneille opiskelijoille, jotka vielä pohtivat omia sivuainevalintojaan. Yksi syy aiheenvalintaani on se, että suoritin itse liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden vuosien 2013–2015 aikana ja kiinnitin silloin huomiota siihen, että kursseilla oli opiskelijoita todella monista eri tiedekunnista ja pääaineista. Pohdin jo silloin, mitkä tekijät motivoivat eri tiedekuntien opiskelijoita aloittamaan liiketoimintaosaamisen opiskelun.

Tutkimusongelma on jaettu seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä tekijät motivoivat opiskelijoita aloittamaan liiketoimintaosaamisen opiskelun?
2. Kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä erilaisista liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista?
3. Millaisia kokemuksia opiskelijoilla on opintokokonaisuudesta?
4. Millainen yhteys tieteenalalla on opiskelijoiden ajatuksiin ja kokemuksiin?

Tässä tutkimusraportissa kerron ensin tutkimuksen teoreettisesta taustasta, joka jakautuu opiskelumotiiveihin, työelämävalmiuksiin ja asiantuntijuuden käsitteeseen, sekä koulutuksen arviointiin. Tämän jälkeen kerron tarkemmin liiketoimintaosaamisen opinnoista Turun yliopistossa. Sen jälkeen esittelen tutkimusmenetelmäni ja pohdin tutkimukseni luotettavuutta. Tulokset-osiossa esittelen tutkimukseni tuloksia

opiskelumotiiveista, työelämävalmiuksista ja opintojen arvioinnista. Lisäksi avaan vastaajien ajatuksia verkko-opintojen mahdollisista hyödyistä ja haitoista. Lopuksi kertaan vielä pohdinta ja yhteenveto -luvussa tutkimukseni tuloksia.

## 2 OPISKELUMOTIIVIT

Cyril O. Houle tutki aikanaan koulutukseen osallistumisen motiiveja liittyen jatkuvaan oppimiseen. Hänen mukaansa kaikkia tutkittavia yhdisti seuraavat tekijät: toive tavoitteen saavuttamisesta, oppimisprosessin kokeminen mielekkääksi sekä oppimisen kannattavuus itsessään. Näiden yhdistävien tekijöiden lisäksi Houle kuitenkin havaitsi ihmisten välillä selkeitä eroja siinä, mikä heille oli opiskelussa merkityksellistä. Tämän perusteella Houle jakoi ihmiset kolmeen ryhmään, jotka ovat päämääräsuuntautuneet (goal-oriented), toimintasuuntautuneet (activity-oriented) ja oppimissuuntautuneet (learning-oriented). Päämääräsuuntautuneet käyttävät koulutusta hyödyksi saavuttaakseen jonkin selväpiirteisen päämäärän. Sanotaan, että tiedon tehtävä on tulla hyödynnetyksi – ja jos sitä ei hyödynnä, miksi sitä tulisi hankkia? Toimintasuuntautuneille oppimisen merkitys tulee itse oppimisympäristössä tapahtuvasta toiminnasta. Esimerkiksi yksinäisyys saattaa johtaa opiskelun pariin. Erään tutkittavan mukaan itse osallistumisesta saa iloa. Houlen mukaan aikuisten koulutusinstituutio on avoin ja sosiaalinen paikka, jossa voi tavata ihmisiä ja saada uusia ystäviä. Oppimissuuntautuneet puolestaan opiskelevat itse opiskelun avulla saatavan tiedon takia. Oppiminen ei ole heille vain jatkuvaa toimintaa, vaan suorastaan pysyvää. (Houle 1961, 15–24.)

Sean Courtneyyn mukaan osallistumismotiivien tutkimusten perusteella on havaittu, että aikuiset opiskelevat jatkuvuuden, eivät kompensaaion vuoksi. Heitä motivoivat työelämään yhdistettävät käytännölliset tai ammatilliset tekijät varsinaisen tiedon hankkimisen sijaan. Courtneyyn mukaan korkeasti koulutetut ihmiset ovat todennäköisimmin niitä, jotka osallistuvat myös aikuiskoulutukseen. Tutkimusten mukaan aikuiskoulutukseen osallistumiseen motivoi kouluttautumisen lisäksi myös sosiaaliset päämäärät – sillä tavoitellaan tietynlaista sosiaalista roolia tai elintasoja. Aikuiskoulutus voidaan Courtneyyn mukaan nähdä kulttuurisen osallistumisen muotona. (Courtney 1992, 50–51.) Mikko Aro puolestaan pohtii väitöskirjassaan koulutusinflaatiota ja pohjustaa aihetta opiskelun merkityksellä. Hän puhuu koulutuksen arvosta, joka antaa ihmisille merkityksen opiskeluun. Hänen mukaansa koulutus on niin sanotusti valuuttaa, jolla tavoitellaan esimerkiksi ammatillista asemaa tai korkeita tuloja.



Aro kuitenkin korostaa, ettei työmarkkina-arvo ole ainoa opiskeluun motivoiva tekijä. Koulutuksella ihminen saavuttaa erilaisia tietoja ja taitoja ja sen myötä sivistystä. Koulutuksella voi myös saada ”välineitä ymmärtää ja reflektoida elämäänsä”. Koulutus voi myös tuottaa elämänhallintaa, josta voi olla apua työttömyyteen. (Aro 2014, 7.)

Marika Alho-Malmelin puolestaan tutki väitöskirjassaan avoimen yliopiston kautta korkeakouluopinnot aloittaneita opiskelijoita ja heidän opiskelulle antamia merkityksiä. Hän muodosti aineistonsa perusteella neljä erilaista opiskelijatyyppejä, jotka erosivat toisistaan muun muassa opiskelumotiivien suhteen. Opiskelijatyyppejä olivat urasuuntautuneet, tutkintotavoitteiset, muutoshakuiset ja elämäntapaopiskelijat. Urasuuntautuneilla opiskelijoilla on Alho-Malmelinin mukaan elämässään selkeät päämäärät ja tavoitteet ja he suunnittelevat tulevaisuuttaan tarkasti investoiden siihen kouluttautumisella. Urasuuntautuneet ovat luonteeltaan kunnianhimoisia ja he tavoittelevat etenemismahdollisuuksia työuralleen. Opiskelumotiivit jakautuvat heillä yleensä kahteen ryhmään: osaa motivoi koulutuksen tarjoama sisältö, kun taas toiset toivovat opintojen tuovan mahdollisuuksia parempaan palkkaan tai uralla etenemiseen. Tutkintotavoitteiset puolestaan tavoittelevat itse opiskelupaikkaa yliopistosta ja keräävät sitä varten opintopisteitä. Avoin yliopisto toimii heille ikään kuin preppauskurssina yliopisto-opintoja varten. Heille koulutus on suorastaan itsestänselvyys. Tälle ryhmälle on tyypillistä kilpailu aikaa vastaan, kun opintoja pyritään suorittamaan tehokkaasti ja nopeasti, jolloin he eivät pääse kokemaan itse oppimisen iloa. Muutoshakuisia opiskelijatyyppejä taas yhdistää tyytymättömyys nykyiseen elämäntilanteeseen. Avoimen yliopiston opintoja pidetään keinona muuttaa elämää. Viimeinen opiskelijatyyppi eli elämäntapaopiskelija puolestaan pitää tärkeänä asioiden oppimista ja itsensä kehittämistä. Toisin kuin urasuuntautuneet opiskelijat elämäntapaopiskelijat eivät tavoittele opinnoillaan välineellistä hyötyä työelämään. (Alho-Malmelin 2010. 3, 94–117.)

Jyri Manninen (1996) tutki Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskuksen järjestämiä henkilökohtaisia täydennyskoulutusohjelmia ja arvioi niitä. Tutkimuksessaan hän pyysi osallistujia arvioimaan erilaisten osallistumissyiden painottumista ja luokitteli

osallistumissyöt neljään päämotiiviin: toiminnan tarve, itsensä kehittäminen, työllistyminen ja nykyisessä työssä kehittyminen. (Manninen 1996, 59.)

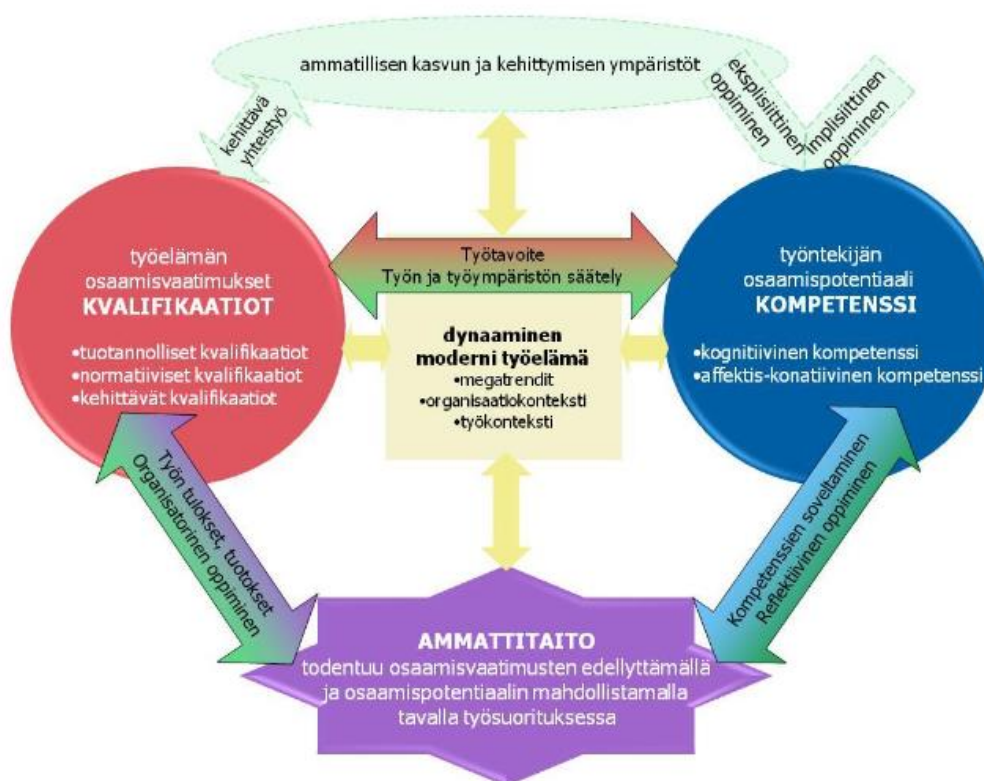
Opiskelun aloittamiselle on siis havaittu olevan useita erilaisia motiiveja, jotka usein riippuvat opiskeltavasta aiheesta. Osa opiskeltavista aiheista liittyy selkeästi uralla etenemiseen ja työelämässä tarvittavan osaamisen kasvattamiseen, kun taas osa liittyy ennemminkin harrastuneisuuteen. Liiketoimintaosaamisen opiskelu liittyy pääasiassa tutkinnon markkina-arvon vahvistamiseen sekä uusien työmahdollisuuksien tavoitteluun.

### 3 TYÖELÄMÄVALMIUDET JA ASIANTUNTIJUUS

Työelämävalmiuksilla tarkoitan tässä tutkimuksessa työelämässä tarvittavia taitoja ja osaamista. Taina Hanhinen käsittelee väitöskirjassaan työelämäosaamista, josta hän esittelee kolmesta osatekijästä koostuvan työelämäosaamisen mallin. Ensimmäinen osatekijä mallissa on kompetenssi, joka tarkoittaa yksilön kognitiivisia kykyjä ja affektis-konatiivisia valmiuksia suoriutua työn asettamista vaatimuksista. Toisena osatekijänä on kvalifikaatiot, jotka ovat työelämän puolelta määritellyjä työn vaatimuksia. Kolmantena on ammattitaito, jossa osaaminen realisoituu työsuorituksessa, kun työntekijän taidot (kompetenssi) kohtaavat työelämän vaatimukset (kvalifikaatio). Hanhisen mukaan työelämäosaamisella pyritään työsuoritusten onnistumiseen ja sen avulla organisaation menestymiseen. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan tietoja, taitoja ja asenteita, jotka määrittyvät kvalifikaatioina. Työntekijän kompetenssi puolestaan käsittää ne taidot, joiden avulla tehtävän suorittaminen on mahdollista. Työntekijä siis suorittaa ammattitaidollaan häneltä edellytettävän työtehtävän ja vastaa siten työelämän taholta tulleeseen osaamisvaatimukseen. Hanhisen mukaan olennaisena osana mallissa ovat myös ammatillisen kasvun ja kehittymisen prosessit, jotka toimivat työelämäosaamisen taustalla. (Hanhinen 2010. 49, 96–97, 142.)

Työelämäosaamisen osatekijät eivät ole irrallisia, vaan ne ovat suhteessa toisiinsa. Työelämän puolelta määritellyt kvalifikaatiot eli työntekijään kohdistuvat osaamisvaatimukset määrittävät työsuoritukselle tason ja sisällön. Suoriutuakseen tehtävästä työntekijä soveltaa kognitiivisia kykyjään ja organisoii kompetenssiaan metakognitiivisia valmiuksiaan hyödyntäen. Tämän prosessin kautta syntyy työntekijän ammattitaito. Ammattitaitoa on mahdollista mitata tarkastelemalla työntekijän suoritusta ja vertaamalla sitä kvalifikaatioiden asettamiin vaatimuksiin. Hanhisen mukaan työntekijän ammattitaito ja kompetenssi kehittyvät, kun työntekijä soveltaa ammatillispesifejä taitoja ja tietoja eri työtilanteissa. Työntekijän kompetenssi myös kehittyy sitä mukaa, kun työn vaatimukset muuttuvat. (Hanhinen 2010, 142–143.)

KUVIO 1 Työelämäosaamisen malli (Hanhinen 2010, 143.)



### 3.1 Kykyjen, tietojen ja taitojen muodostuminen

Yrjö-Paavo Häyrynen tarkastelee kykyjen ja taitojen muodostumisen prosessia elinikäisen kasvatuksen näkökulmasta. Hän muun muassa pohtii, miten eri yhteiskunnat tuottavat uusia kykyjä, mikä merkitys aikuiskasvatuksella on henkisten kykyjen kehittämisessä ja miten yksilön kyvyt muuttuvat. Hän painottaa myös oppimisen motiivien sekä koulutuksen vaikutusta kykyjen kehittymiseen. Häyrysen lähtökohtana on näkemys, jonka mukaan kyvyt muuttuvat yhteiskunnan kehittyessä eivätkä siis pysy samoina. (Häyrynen 1983, 142.)

Häyrysen mukaan koulutuksen tehtävänä on pidetty yhteiskunnan sosiaalipoliittisessa ohjauksessa sekä työelämässä tarvittavan älykkyyden, tietoisuuden ja motivaation välittämistä kansalaisille. Häyrysen mukaan tämä näkemys ylikorostaa koulutusta, sillä yhteiskunnassa tarvittavia kykyjä tulisi myös kehittää yhteiskunnallisesti. Tällöin koulutus toimii vuorovaikutuksessa muiden yhteiskunnan puolien kanssa – kuten

sosiaalinen kanssakäyminen, kulttuurielämä ja työ. Lopulta vasta elämässä saatu kokemus antaa suunnan oppimismotiiveille ja kyvyille. (Häyrynen 1983, 143.)

Häyrysen mukaan kyvyt syntyvät vastauksena haasteisiin, joita elämä asettaa yksilöille ja väestöryhmille. Tämän seurauksena syntyy yhteiskunnan työnjaon mukaisia odotuksia eri työntekijöiden kyvyistä – esimerkiksi ruumiillisen työn tekijän tai johtavassa asemassa olevan työntekijän kyvyistä. Yksilöt ovat kuitenkin tietoisia omista odotetuista kyvyistään ja pyrkivät kehittämään niitä vastaamaan ja jopa ylittämään vaatimuksia. Tällaisia vaatimukset ylittävää kykyä Häyrynen kutsuu luovaksi kyvyksi. (Häyrynen 1983, 143)

Häyrynen viittaa henkisen kyvyn käsitteellä kolmeen näkökulmaan: 1) Henkinen kyky nähdään 'aivotyönä' tai 'aivokapasiteettina' eli vastakohtana fyysiselle työlle. 2) Henkinen kyky on kulttuurin osatekijä, koska sen sisältö muodostuu vallitsevasta kulttuurista ja välittyy eteenpäin kielen ja kommunikaation kautta. 3) Henkinen kyky sisältää yksilön ja yhteiskuntaluokan suhtautumisen itseen ja maailmaan eli se on ihmisen tietoisuuden osatekijä. Näiden näkökulmien lisäksi Häyrynen lisää, että henkinen kyky on perinteisesti osa ihmisen kokonaispersoonallisuutta, koska ihmiset muodostavat kykynsä persoonallisten kokemusten ja oppimistapahtumien kautta. Taidot, kuten koneen käyttäminen, muodostuvat kyvyksi siinä vaiheessa, kun ne omaksutaan yksilöllisesti ja yksilö ohjaa tietoisesti niiden käyttöä. (Häyrynen 1983, 143–144.)

Reijo Väärälä (1995) puolestaan korostaa koulutuksen tehtävää kvalifikaatioiden tuottajana, jolla hän tarkoittaa työelämässä tarvittavien taitojen ja tietojen opettamista opiskelijoille. Väärälän mukaan kvalifikaatiot ovat työelämän yksilölle asettamia vaatimuksia sekä yksilön ominaisuuksia, mutta myös suhde yksilön ja työn yhteiskunnallisesti määräytyvien ehtojen välillä. (Väärälä 1995, 38–47.)

Väärälä on luokitellut kvalifikaatiot viiteen eri kvalifikaatiotyyppiin: 1) tuotannolliset ja tekniset kvalifikaatiot, 2) motivaatiokvalifikaatiot, 3) mukautumiskvalifikaatiot, 4) sosiokulttuuriset kvalifikaatiot ja 5) innovatiiviset kvalifikaatiot. Tuotannolliset ja

tekniset kvalifikaatiot ovat yksilöllisiä teknisesti painottuvia ammatillisia taitoja, tietoja ja pätevyyskäsitteitä, joita työn suorittaminen vaatii. Motivaatiokvalifikaatio puolestaan tarkoittaa yksilön henkilökohtaisia ominaisuuksia, jotka edistävät yksilön sitoutumista ja itseohjautuvuutta työssä. Mukautumiskvalifikaatiot taas liittyvät työhön sopeutumiseen ja suostumiseen, kuten työaikaan ja työyhteisöön. Sosiokulttuurisilla kvalifikaatioilla Väärälä tarkoittaa työntekijän suhdetta työorganisaatioon ja työorganisaatiosta ulospäin. Tämä näkyy muun muassa kykyä käyttää muiden osaamista oman osaamisen tukena ja kykyä oppia muilta. Innovatiiviset kvalifikaatiot puolestaan ovat rutiineista poikkeavia toimintoja, joiden avulla työprosesseja voidaan kehittää. (Väärälä 1995, 44–46.)

### **3.2 Asiantuntijuus**

Asiantuntijuuden käsite liittyy vahvasti työelämäosaamisen käsitteeseen. Anneli Eteläpellon (1997) mukaan asiantuntijuuden keskeinen piirre on omaan alaan liittyvä tieto ja tietämys. Opiskelijat, joilta puuttui oman alan työkokemusta, näkivät asiantuntijuuden olevan oman alan perustietojen hallitsemista. Tämä näkemys viittaa vahvasti faktatietomaiseen tietämykseen. Tästä huolimatta asiantuntijuuteen kuuluu Eteläpellon mukaan myös tiedon syvällisyys ja tiedon sovellettavuus. (Eteläpelto 1997, 88.)

Bereiterin ja Scardamalian mukaan oppiminen on tärkeä osa asiantuntijuutta. Kaikki ihmiset oppivat, olivat he asiantuntijoita tai eivät. Asiantuntijoiden oppimisella vaikuttaa kuitenkin olevan dynaamisempi luonne, koska asiantuntijat pystyvät sijoittamaan mielensisäistä tietoa uudelleen ongelmien ratkaisemiseen. Bereiterin ja Scardamalian mukaan asiantuntijoiden ja ei-asiantuntijoiden välisen eron voi havaita ongelmanratkaisutehtävissä. Asiantuntijoille on tyypillistä progressiivinen ongelmanratkaisu, jolloin he hyödyntävät jo olemassa olevaa tietoaan, mutta sen lisäksi opettelevat myös jotain uutta, jotta saisivat ongelmalle toimivimman ratkaisun. Jatkossa heillä on jo enemmän pohjatietoa seuraavan ongelman ratkaisuun, jolloin he voivat päästä vielä pidemmälle. Sitä vastoin ei-asiantuntijat ratkaisevat ongelman yleensä tavalla, joka on heille jo ennestään tuttu, jolloin he eivät opi mitään uutta. (Bereiter&Scardamalia 1993. 70, 153–157.)

Päivi Tynjälän mukaan asiantuntijaksi kouluttaminen vaatii tietynlaista pedagogiikkaa, jossa yhdistyvät seuraavat piirteet: 1) yleisvalmiuksien oppimisen integrointi alakohtaisten tietojen ja taitojen opiskeluun, 2) teorian, käytännön ja itsesäätelytaitojen integrointi, 3) työn ja oppimisen integrointi sekä 4) konkreettisen tekemisen ja abstraktin ajattelun integrointi. Tynjälän mukaan esimerkki tällaisesta pedagogiikasta on Bereiterin käsitys tiedon rakentelusta, jonka ideana on tiedon käsittely ulkoa opettelun sijaan. Tiedon rakentelun prosesseissa opiskelijat asettavat kysymyksiä ja ongelmia, kehittävät hypoteeseja, etsivät tietoa ja tarkentavat omia näkemyksiään asioista. Tiedon rakentelua on sovellettu myös tutkivan oppimisen käsitteeseen. Myös tutkivassa oppimisessa perustana ovat kysymykset ja ongelmat, joihin etsitään vastauksia tutkivia työtapoja hyödyntäen. Esimerkki tutkivasta oppimisesta on ongelmalähtöinen oppiminen, jossa lähtökohtana ovat käytännölliset tai teoreettiset ongelmat, joita pyritään ratkaisemaan joko pienryhmissä tai yksilötyöskentelyllä. (Tynjälä 2003, 52–53.)

Toinen keino kehittää asiantuntijuutta on Tynjälän mukaan työssä oppiminen. Englanniksi termiä kutsutaan nimellä ”work-based learning”, jolla tarkoitetaan monia oppimisen muotoja, joissa oppimisessa hyödynnetään työkokemusta tai työelämän ja koulutuksen yhteistyötä. Tätä harjoitetaan erityisesti työharjoittelujen ja työssäoppimisjaksojen kautta, mutta lisäksi on hyödynnetty opiskelijoiden ja työelämän organisaatioiden yhteistyössä toteutettuja projekteja. Työssä oppimisella on Tynjälän mukaan tärkeä merkitys työprosessitiedon kehittämisessä. Borehamin mukaan työprosessitieto on sekä oman että koko organisaation työprosessien ymmärtämistä ja suhteuttamista toisiinsa, joka syntyy yhdistelemällä teoriaa ja käytäntöä työn ongelmien ratkaisutilanteissa. Työprosessitieto ei siis sisällä ainoastaan käytännön tietoa, vaan myös teoriolla on oma roolinsa. (Tynjälä 2003, 54.)

Kolmas keino on erilaisten opiskelumuotojen integroiminen. Tynjälän mukaan esimerkiksi kirjoittaminen on toimiva opiskelumuoto varsinkin yhdistettynä muihin työskentelytapoihin, kuten lukemiseen ja ryhmäkeskusteluihin. Kirjoittamisen voi myös yhdistää esimerkiksi tiedon rakenteluun tai tutkivaan oppimiseen, jolloin käsitteellinen ymmärrys kehittyy. Tynjälän mukaan myös verkkopedagogisia työkaluja voidaan hyödyntää eri opiskelumuotojen integroimisessa. Niillä voidaan muun muassa tukea kollaboratiivista oppimista, jossa opiskelijat pyrkivät luomaan yhteistä ymmärrystä jostain ongelmasta työskennellen pienryhmässä. Ideana on, että opiskelijat työskentelevät

yhdessä käyden merkitysneuvotteluja saavuttaakseen yhteisen tavoitteen tai ratkaistakseen yhteisen ongelman. Verkkopedagogiikka itsessään kehittää tietotekniikkataitoja, mutta yhdistettynä kasvokkain tapahtuvaan ryhmätyöskentelyyn myös vuorovaikutustaidot kehittyvät. (Tynjälä 2003, 55–56.)

Lopuksi Tynjälä kiteyttää tyypillisiä piirteitä pedagogisille ratkaisuille, jotka edistävät asiantuntijuuden kehittämistä. Nämä piirteet ovat: 1) yleisvalmiuksien oppimisen integrointi alakohtaisten tietojen ja taitojen opiskeluun, 2) aktiivinen oppiminen ja oppimisprosessin tukeminen, 3) sosiaalinen vuorovaikutus opiskelijoiden ja opettajien tai eksperttien ja noviisien välillä sekä opiskelijoiden kesken, 4) sekä yksilöllisten että yhteistoiminnallisten työmuotojen käyttäminen, 5) teorian ja käytännön integrointi kytkettynä itsesääätelytaitojen kehittämiseen, 6) todellisen elämän ongelmien käsittely, 7) painotus tietojen käsittelyssä ja taitojen harjoittamisessa, 8) erilaisten opiskelumuotojen soveltaminen ja yhdistäminen, sekä 9) oppimisen arvioinnin kytkeminen oppimisprosessiin ja itsearvioinnin kuuluminen osana arviointia. (Tynjälä 2003, 56–57.)

Tynjälä toteaa, että ihmisten kouluttaminen tietotyöhön on vaativaa, koska emme tiedä miltä maailma näyttää muutaman vuosikymmenen kuluttua. Sen takia on tärkeää kehittää valmiuksia elinikäiseen oppimiseen sekä yleistaitoja, jotka auttavat erilaisissa työympäristöissä. Opiskelijoita tulisi myös ohjata tietoiseen urasuunnitteluun, sisäiseen yrittäjyyteen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen. Koska automaatioteknologian myötä rutiinitöitä siirtyy koneiden tehtäväksi, jää ihmisille älyllisiä kykyjä vaativat ongelmanratkaisutehtävät. Asiantuntijuus tulisi ymmärtää asteittain etenevänä ja jatkuvasti kehittyvänä ongelmanratkaisuprosessina, joka edistää yksilön ammatillista kehittymistä. (Tynjälä 2003, 57.)

Carl Bereiter ja Marlene Scardamalia (1993) tarkastelevat omassa tutkimuksessaan asiantuntijuutta ja sen kehittymistä. Heidän mukaan ihmisestä voi tulla asiantuntija, kun hän saavuttaa laajan tietämyksen omalta alaltaan ja pystyy hyödyntämään tietoa. Tieto ei ole kuitenkaan ainoa asia, jota asiantuntijaksi tuleminen vaatii. Bereiter ja Scardamalia korostavat, että myös muun muassa lahjakkuudella sekä sosiaalisilla olosuhteilla on



merkitystä asiantuntijuuden kehittymiselle. Tiedolla on heidän mukaansa kuitenkin erityinen asema kahdesta syystä: 1) ei ole olemassa asiantuntijaa ilman tietämystä, ja 2) tieto rakentaa pohjan asiantuntijuudelle, eikä ole vain yksi taustalla vaikuttava tekijä. (Bereiter&Scardamalia 1993. 2, 20, 43–44.) Bereiterin ja Scardamalian mukaan tieto koostuu useasta eri osa-alueesta. Näkyvimvät tiedon osa-alueet ovat formaali tieto ja taidot, mutta tutkijoiden mukaan näiden lisäksi tietoon kuuluu kolme tärkeää näkymättömän tiedon osa-alueita. Jotta asiantuntijuutta voi heidän mukaansa ymmärtää, tulee nämä kaikki viisi osa-alueita huomioida. Näkymätöntä tietoa ovat informaali tieto, vaikutelmatieto ja itsesäätelytieto. (Bereiter&Scardamalia 1993, 46–48.)

Formaali tieto nähdään usein niin sanottuna ”kirjatietona”, jota voidaan jakaa eteenpäin ja opettaa kouluissa. Bereiterin ja Scardamalian mukaan formaali tieto muodostuu kuitenkin sosiaalisissa prosesseissa kritiikin ja väittelyiden kautta. Toisin sanoen formaali tieto muodostuu julkisissa tilanteissa, eikä yksilöiden mielensisäisten tietojen julkistamisena. Bereiter ja Scardamalia käyttävät formaalista tiedosta myös termiä neuvoteltavissa oleva tieto, koska tiedosta voidaan neuvotella, ja se voidaan jopa siirtää, vaihtaa tai ostaa. Bereiter ja Scardamalia korostavat myös formaalin tiedon merkitystä ongelmatilanteiden ratkaisemisessa, kuten työelämässä vastaan tulevien valintojen ja päätösten perustelemisessä. Lisäksi formaali tieto on tärkeää kommunikoinnissa, opettamisessa ja oppimisessa. Se toimii myös lähtökohtana informaalin tiedon ja taitojen muodostumiselle. Lyhyesti sanottuna formaali tieto muuntuu informaaliksi tiedoksi, kun sitä hyödynnetään ymmärtämistä vaativien ongelmien ratkaisemiseen. Sen sijaan formaalista tiedosta muodostuu taito, kun sitä käytetään käytännön ongelmien ratkaisemiseen. (Bereiter&Scardamalia 1993, 61–66.)

Formaalin tiedon lisäksi taidot ovat näkyvää tietoa. Taidoista voidaan puhua myös nimellä deklaratiiivinen tieto. Bereiterin ja Scardamalian mukaan filosofi Gilbert Ryle erotteli formaalin tiedon ja taidot toisistaan termeillä ”knowing-about” ja ”knowing-how”. (Bereiter&Scardamalia 1993, 45.)

Bereiterin ja Scardamalian mukaan nimenomaan näkymätön tieto erottaa asiantuntijan perusteellisemmin ei-asiantuntijasta. Filosofin Michael Polanyi on nimennyt näkymättömän tiedon hiljaiseksi tiedoksi. Bereiter ja Scardamalia korostavat informaalin tiedon, vaikutelmatiedon ja itsesääätelytiedon merkitystä asiantuntijuuden ymmärtämisessä. (Bereiter&Scardamalia 1993, 46–47.)

Informaalia tietoa ei voi lukea kirjoista, vaan se on asiantuntijoiden mielensisäistä tietoa. Asiantuntijoiden on usein myös hankala selittää sitä tai opettaa sitä muille. Bereiter ja Scardamalia kutsuvat informaalia tietoa asiantuntijan maalaisjärjeksi. Se perustuu tilanteiden havainnointiin ja muodostaa aiempien kokemusten perusteella kvalitatiivisia malleja asioiden ratkaisemiseksi. Näiden mallien muodostumiseen vaikuttaa kuitenkin myös asiantuntijan formaali tieto, koska ilman sitä asiantuntija ei voisi ratkaista asiaa. Tämä tekijä myös erottaa asiantuntijan maalaisjärjen tavallisesta maalaisjärjestä. (Bereiter&Scardamalia 1993, 51–52.)

Tunteet ja vaikutelmat ovat joissain tapauksissa olennainen ja erottamaton osa yksilöllistä tietoa. Ne toimivat taustalla ja auttavat ihmisiä muodostamaan vaikutelmia asioista – niin aineellisista kuin aineettomista. Esimerkiksi tunteet numeroita kohtaan voivat vaikuttaa ainevalintoihin koulussa, uravalintaan ja arkielämän talouden hallintaan. Bereiter ja Scardamalia kutsuvat tätä vaikutelmatiedoksi. Erityisesti taiteen asiantuntijat omaavat hyvin kehittyneen vaikutelmatiedon. Vaikka vaikutelmatiedolla on merkittävä vaikutus elämän rikastamiseen, on sillä merkitystä myös asiantuntijuuden kehittämiseen. Yksi tärkeä tehtävä on tukea formaalin tiedon hankkimista. Vahvat vaikutelmat uusista opittavista asioista edistävät näiden asioiden muistamista. Ehkä tärkein vaikutelmatiedon tehtävä on kuitenkin muodostaa pohja käytännöllisille ja teoreettisille päätöksille. Esimerkiksi hallinnollisissa tehtävissä toimivat henkilöt joutuvat usein tekemään päätöksiä pienistä asioista. Asiantuntijuutta osoittaa se, että he eivät ratkaise asiaa vain senhetkisen ongelman näkökulmasta, vaan huomioiden organisaation pidemmän tähtäimen tavoitteet. Vaikutelmien muodostumiseen vaikuttaa myös koko elämäkokemus. Jos esimerkiksi organisaation työntekijä pyytää esimieheltään lomaa, joutuu esimies pohtimaan muun muassa seuraavia asioita: Kuinka paljon työntekijä tarvitsee ja toisaalta ansaitsee lomaa? Kuinka paljon se vaikuttaa hänen vastuullaan

oleviin työtehtäviin ja niiden aikatauluun? Esimies joutuu miettimään tämän välittömän päätöksensä vaikutuksia myös organisaation kannalta: Miten päätös vaikuttaa työntekijään? Miten päätös vaikuttaa muihin työntekijöihin? Miten työtehtävän suorittamisen viivästyminen vaikuttaa organisaatioon? Bereiterin ja Scardamalian mukaan asiantunteva esimies pyrkii huomioimaan kaikki näkökulmat, mutta nojaamaan relevanttiin ja luotettavaan vaikutelmatietoon. (Bereiter&Scardamalia 1993, 54–57.)

Itsesäätelytiedolla Bereiter ja Scardamalia tarkoittavat tietoista kykyä säädellä omaa toimintaansa tilanteiden vaatimalla tavalla. Itsesäätelytieto on hyvin yksilöllistä – se ei toimi samalla tavalla kaikilla. Bereiter ja Scardamalia käyttävät esimerkkinä kirjailijan työtä. Jokaisella kirjailijalla on omanlaisensa kirjoitusprosessi: osa kirjoittaa aamuisin, osa iltaisin, osa tarkastaa kirjoitusvirheet jokaisen lauseen kohdalla, osa kappale kerrallaan. Kaikilla kirjailijoilla voi olla samanlaista alakohtaista asiantuntijuutta kirjallisuuden alasta, mutta itsesäätelytieto heillä jokaisella on yksilöllinen. Näitä tapoja ei myöskään voi opettaa tai lukea oppikirjoista, vaan itselle toimiva tapa löydetään ajan kanssa – joka on myös oman asiantuntijuuden kehittämistä. Itsesäätelytietoa kutsutaan myös metatiedoksi tai metakognitioksi. Esimerkiksi ammattuurheilijoilla on yleensä paljon kovemmat paineet kilpailujen aikaan kuin harjoituksissa (kuten baseball-pelaajilla), vaikka molemmissa tilanteissa toimitaan samalla tavalla eli pelataan baseballia. Kilpailutilanne vaatii urheilijalta itsesäätelytietoa, jotta hän osaa pysyä rauhallisena myös kovan paineen alla. (Bereiter&Scardamalia 1993, 59–60.)

## 4 KOULUTUKSEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

### 4.1 Koulutuksen arvioinnin funktiot

Blaine R. Worthenin ym. mukaan arvioinnista on olemassa useita erilaisia määritelmiä. He itse suosivat Scrivenin (1967) määritelmää, jonka mukaan arviointi on jonkin asian arvon tai ansion arvostelemista. Arviointia kuitenkin määritellään myös esimerkiksi ammattimaiseksi arvosteluksi, laadun varmistamiseksi ja mittaamiseksi. (Worthen ym. 1997, 5.) Ritva Jakku-Sihvonen puolestaan määrittelee arvioinnin tarkoituksen vaihtelevan sen mukaan miksi, keitä ja mitä arvioidaan. Opetustoimessa voidaan arvioida ihan vain yksittäisen oppilaan oppimissuorituksia, tai jopa vertailla koulujärjestelmien tuloksellisuutta kansainvälisesti. Joka tapauksessa kaikessa arvioinnissa otetaan kantaa siihen, mikä on onnistunut ja mikä ei ole. (Jakku-Sihvonen 1994, 8.) Myös Tapio Vahervan mukaan arviointi on monitasoista toimintaa, joka voi kohdistua oppilaiden, koulutustoiminnan taustatekijöiden sekä prosessin luonteen ja merkityksen arviointiin (Vaherva 1983, 169–170).

Opetushallitus julkaisi vuonna 1998 koulutuksen tuloksellisuuden arviointimallin, jonka avulla koulutusta pyritään arvioimaan vaikuttavuuden, tehokkuuden ja taloudellisuuden alueilta. Arvioinnin keskeinen tehtävä on tuottaa arviointitietoa, jota voisi hyödyntää koulutuksen kehittämiseen. (Opetushallitus 1998.) Jakku-Sihvosen mukaan ilman luotettavaa arviointitietoa toiminnan kehittäminen on vaikeaa. Tämän takia arvioinnin keskeisenä tehtävänä on kehittämisen motivointi. (Jakku-Sihvonen 1994, 9.) Jukka Sarjalan mukaan nykyisten määräysten sisällyttäminen koululainsäädäntöön osoitti halua arvioinnin aseman turvaamiseen yhteiskunnassamme. Sarjala jatkaa, että koulutuksen toimintapolitiikkaa on ylipäänsä haluttu muokata joustavammaksi, monimuotoisemmaksi ja itseohjautuvammaksi. (Sarjala 2002, 9.)

Koulutuksen arvioinnin tehtäviksi Sarjala kuvaa lain tarkoituksen toteutumisen turvaamisen, koulutuksen kehittämisen tukemisen sekä oppimisen edellytysten parantamisen. Tarkemmin hän jaottelee arvioinnin yleiset tehtävät neljään eri ryhmään. Ryhmistä ensimmäinen on diagnostinen funktio, joka sisältää tulosten ja vaikutusten

toteamisen. Arvioinnilla saadaan siis tietoa toiminnan heikoista ja kehitettävistä kohteista, jolloin päätöksentekijä pystyy suunnittelemaan toimenpiteitä niiden korjaamiseksi. Toinen ryhmä on nimeltään motivointifunktio, jolla pyritään toiminta- ja oppimisprosessien edistämiseen. Arviointitiedon avulla voidaan kerätä palautetta ja saada realistinen kuva toiminnan tuloksellisuudesta. Kolmas ryhmä on prognostinen funktio, joka tarkoittaa toiminnan ennustamista. Arviointitiedon avulla voidaan suunnitella toimenpiteitä tulevaisuutta varten. Neljäs ja viimeinen ryhmä on ohjaava funktio, joka tarkoittaa voimavarojen kohdentamisesta. (Sarjala 2002, 9-12.)

Sarjala kirjoittaa myös koulutuksen laadun varmistamisesta osana arvioinnin tehtäviä. Sarjalan mukaan koulutus on laadukasta silloin, kun sen avulla saavutetaan tavoitteiden suuntaista oppimista. Arvioinnin kohteina voivat olla muun muassa oppimistulokset, koulutusprosessi, koulutuksen taloudellisuus, tehokkuus, työllistämisaikutukset tai oppilaitosten palvelukykyisyys. Sarjala korostaa arviointia jatkuvana prosessina, sillä laadun parantamiseksi tulisi ensin selvittää, millaista laatu on ennen ollut. Arvioinnin tulisi ylipäänsä johtaa johonkin, sillä arviointi ei ole tilastointia, vaan arvottavaa analyysia koulutuksesta. (Sarjala 2002, 11-12.)

Opetushallituksen julkaisun mukaan koulutuksen tuloksellisuuden arvioinnissa voidaan keskittyä joko vertailevaan arviointiin, koulutuksen tilaa koskevaan arviointiin tai temaattiseen arviointiin. Vertaileva arviointi vertaa opetustoimen tuloksia kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Koulutuksen tilaa koskeva arviointi kattaa laajemman kokonaisuuden, kuten jonkin tietyn koulutusalan tai koko koulutusjärjestelmän. Temaattisella arvioinnilla taas keskitytään johonkin tiettyyn ulottuvuuteen tai teemaan, kuten kansainvälistymisen edistämiseen. (Opetushallitus 1998, 16.)

## **4.2 Koulutuksen vaikuttavuus**

Eija Alhojärven mukaan koulutus vaikuttaa monella tasolla ja laajalle alueelle. Koulutus vaikuttaa sekä yksilöön, työelämään että koko yhteiskuntaan. Yhteistä eri vaikutuksille on se, että lähes kaikki toteutuvat yksilön ja hänen oppimisprosessinsa kautta. On myös tyypillistä, että suuri osa vaikutuksista ilmenee vasta pidemmän ajan kuluessa. (Alhojärvi

1995, 178.) Iris Mikkonen korostaa, että vaikuttavuus on vaikutuksia paljon laajempi käsite. Vaikuttavuudella kuvataan vaikutusten kokonaisuutta ja se huomioi sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset – kuten myös sekä tarkoitetut että odottamattomat vaikutukset. (Mikkonen 1997, 20.) Jakku-Sihvonen puolestaan kuvailee koulutuksen vaikuttavuutta yhtenä koulutuksen tuloksellisuuden ulottuvuutena. Hänen mukaansa koulutus on vaikuttavaa, kun sen tuottamat kvalifikaatiot edistävät määrällisesti ja laadullisesti yksilön ja yhteiskunnan myönteistä kulttuurin ja työelämän kehitystä. Vaikuttavuuden arvioinnissa painotetaan sitä, miten päteviä, tasapainoisia ja kehittymishaluisia ihmisiä koulutus tuottaa työelämään ja miten koulutus edistää yksilöiden ja yhteiskunnan kykyä ja halua kulttuurin kehittämiseen. (Jakku-Sihvonen 1994, 12.) Liekki Lehtisalon mukaan koulutuksen vaikuttavuus voi tarkoittaa sen hyödyllisyyttä, tuloksellisuutta sekä tehokkuutta. Käytännössä koulutuksen vaikuttavuudella viitataan siihen, mitä koulutuksella saadaan aikaiseksi. Lehtisalo korostaa, että vaikuttavuuden arvioinnin tärkeimpiä lähtökohtia ovat koulutukselle asetetut julkilausutut ja julkilausumattomat tavoitteet. (Lehtisalo 1992, 15–16.)

Tapio Vahervan mukaan on hyvin yleistä mitata koulutuksen vaikuttavuutta tarkastelemalla opetukselle asetettujen tavoitteiden ja päämäärien saavuttamista. Vaherva pitää tätä tapaa liian suppeana, koska tavoitteet usein rajoittuvat kognitiivisiin ja affektiivisiin oppimistuloksiin. Vahervan mukaan koulutuksen vaikuttavuutta pitäisi tarkastella monitieteisesti. Taloustieteilijän näkökulmasta koulutuksen vaikuttavuutta mitataan toimenpiteiden hyötöjen ja haittojen kautta. Vahervan mukaan Pitkänen on kehittänyt tämän ajatuksen pohjalta kustannus-hyöty -analyysin, jonka perusideana on identifioida koulutusvaihtoehtojen kustannukset ja hyödyt. Tämä malli korostaa koulutuksen taloudellista hyötyä, joka ei Vahervan mukaan ole ainoa hyöty. Hän näkee koulutuksen vaikuttavuuden olevan koulutukselle asetettujen – sekä panosta, prosessia että tuotosta koskevien – tavoitteiden saavuttamista välittömästi tai myöhemmin. Koulutukselliset tuotokset tulisikin nähdä moniulotteisina ja pitkävaikutteisina.

Vahervan mukaan koulutuksellisiin tuotoksiin liittyy vahvasti englanninkieliset käsitteet 'efficiency' ja 'effectiveness', joita vastaavat suomenkieliset termit ovat 'tehokkuus' ja 'vaikuttavuus'. Tehokkuudella tarkoitetaan tavoitteiden saavuttamista suhteutettuna

käytettävissä oleviin resursseihin. Resursseja tulisi myös käyttää tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Vaikuttavuudella Vaherva taas tarkoittaa koulutukselle asetettujen lähi- ja etäistavoitteiden saavuttamista. Vaikka nämä ovatkin kaksi eri käsitettä, on ero niiden välillä Vahervan mukaan todella pieni. Hänen mukaansa on perusteltua käyttää näitä käsitteitä synonyymeinä. (Vaherva 1983. 12–16, 167.)

Koulutuksellisista tuotoksista on olemassa monenlaisia tulkintoja. Vahervan mukaan Lenning on kollegoidensa kanssa määritellyt kuusi erilaista koulutuksellisia tuotoksia kuvaavaa elementtiä. Näistä ensimmäinen on ero termien koulutustulokset ja koulutukselliset vaikutukset välillä, joita ei yleensä edes eroteta toisistaan. Koulutustuloksilla tarkoitetaan suoria ja välittömiä koulutusinstituutioiden tuotannollisista prosesseista syntyneitä lopputuotoksia, tapahtumia tai olosuhteita. Näitä ovat muun muassa suoritettut koulutusohjelmat, julkaisut ja oppiarvot. Sitä vastoin koulutuksellisilla vaikutuksilla tarkoitetaan välittömien tuotosten ja aikaisempien koulutusvaikutusten kautta syntyneitä epäsuoria tuotteita, tapahtumia tai olosuhteita. Näitä ovat esimerkiksi korkeammat yksilökohtaiset tulot korkeamman koulutuksen ansiosta, joka lisää elintasoja, joka nostaa bruttokansantuotetta. Toinen elementti on tuotoksen muoto, joita on kolmea erilaista. Ensinnäkin tuotos voi olla tuote eli konkreettinen kokonaisuus, joka säilyy – esimerkiksi koulutuksen tuotoksena saatu oppiarvo. Toiseksi tuotos voi olla tapahtuma, kuten seminaari, joka tapahtuu tiettyyn aikaan tietyssä paikassa. Kolmas vaihtoehto on tila, jota ei voi koskettaa, kuten kehittynyt asenne tai tyytyväisyyden tunne. Kolmas elementti on mitattavuus, jolla tarkoitetaan tuotoksen kuvaamista kvantitatiivisesti. Neljäs elementti on suhde muutokseen, joka osoittaa missä määrin koulutustavoitteet ovat kohdistuneet olemassa olevan tilan säilyttämiseen, uusintamiseen ja vakiinnuttamiseen – tai sen muokkaamiseen, rikastuttamiseen, uudelleen rakentamiseen tai syrjäyttämiseen. Viides elementti on tuotoksen polttopiste, joka osoittaa mihin koulutuksella pyritään vaikuttamaan. Kohteita voivat olla muun muassa tiedon taso, inhimilliset piirteet ja taloudelliset asiat. Kuudes ja viimeinen elementti on puolueettomuus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan tulisi käsitellä tuotoksen käsitettä puolueettomasti. Sitä vastoin suunnittelutarkoitukseen tuotoksia joudutaan arvottamaan esimerkiksi välttelemällä negatiivisia tuotoksia. (Vaherva 1983, 17–20.)

### 4.3 Vaikuttavuuden arvioinnin tasot

Tunnetuin ja käytetyin malli koulutuksen vaikuttavuuden arvioinnista on Donald Kirkpatrickin vuonna 1959 kehittämä neljän tason malli. Ensimmäisenä tasona on reaktiot, eli mitä osallistujat ajattelivat koulutuksesta. (Tamkin ym. 2002, 3.) Tyypillisesti näitä reaktioita pyritään keräämään osallistujapalautteen avulla. Robinson ja Robinson (1989) ovat myös muodostaneet Kirkpatrickin neljän tason mallia mukaillen oman mallin koulutuksen vaikuttavuuden arvioimisesta yksilötasolla. Ensimmäinen taso koostuu heidänkin mallissaan reaktioiden arvioinnista, joka todellisuudessa tarkoittaa asiakastytyväisyysindeksiä. Käytännössä se kertoo koulutukseen osallistuneen tyytyväisyystason koulutuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tällä on merkittävä rooli, sillä oppimiskokemukseen tyytymättömät ihmiset tuskin tulevat hyödyntämään oppimaansa, eivätkä he todennäköisesti suosittele muita osallistumaan. Yleensä tällainen arviointi suoritetaan heidänkin mukaansa täyttämällä kyselylomake koulutuksen päättyessä. Usein osallistujilta kysytään kokemuksia muun muassa opetuksen tasosta ja sisällöstä, sekä oppimistoiminnoista. (Robinson & Robinson 1989, 165–166.)

Kirkpatrickin mallin toisena tasona on oppiminen, joka tarkoittaa muutoksia tiedoissa, taidoissa tai asenteissa. Arviointikeinona käytetään yleensä suoritusta mittaavia kokeita. (Tamkin ym. 2002, 3.) Myös Robinsonin ja Robinsonin mallin toinen taso koostuu oppimisen arvioinnista, jolla nimensä mukaisesti arvioidaan, onko osallistuja oppinut tarkoituksenmukaisesti. Arviointi toimii samalla laadunvarmistusindeksinä. Oppimisen arvioinnissa pyritään vastaamaan muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Mitä osallistujat ovat oppineet ja miten he voivat hyödyntää oppimaansa? Millaisen datan avulla voidaan varmistaa, että osallistujat ovat oppineet suunnitellut asiat? Oppimista arvioidaan tavallisesti perinteisillä loppukokeilla tai näyttökokeilla. (Robinson & Robinson 1989, 166.)

Kirkpatrickin mallin kolmantena tasona on käyttäytyminen, jolla Kirkpatrick tarkoittaa muutosta työkäyttäytymisessä. Arviointia tehdään muun muassa havainnoimalla. (Tamkin ym. 2002, 3.) Sen sijaan Robinsonin ja Robinsonin mallin kolmas taso koostuu kahdesta osasta: käyttäytymisen tai taitojen soveltamisen arvioinnista sekä näkymättömien tulosten arvioinnista. Käyttäytymisen tai taitojen soveltamisen



arvioinnissa pyritään selvittämään, käyttävätkö osallistuja oppimaansa työssään. Joskus käy niin, että uutta opittua tietoa tai taitoa ei koskaan hyödynnetä työelämässä. Käytännössä uuden taidon oppiminen ei siis automaattisesti tarkoita sitä, että siitä olisi jotain konkreettista hyötyä. Tällä arvioinnin tasolla määritellään koulutuksen vaikuttavuutta, eli käyttävätkö ihmiset oppimaansa. Näkymättömien tulosten arviointi puolestaan perustuu siihen, että kaikkia toivottuja oppimistuloksia ei voi nähdä tai kuulla. Jos koulutukseen osallistunut on oppinut uuden ongelmanratkaisutekniikan, ei sen käyttäminen selkeästi näy ulospäin. Tällaiset oppimistulokset eivät siis ole havaittavissa, vaan ne tapahtuvat ainoastaan oppijan mielessä. (Robinson & Robinson 1989, 167.)

Kirkpatrickin mallin neljäntenä tasona on tuotokset. Tuloksilla Kirkpatrick tarkoittaa koulutusohjelman aikaansaamia tuloksia, joita voidaan arvioida mittaamalla esimerkiksi kustannuksia tai laatua. (Tamkin ym. 2002, 3.) Myös Robinsonin ja Robinsonin mallin neljäs taso koostuu vaikutusten tai tuotosten arvioinnista, jolla viitataan koulutuksen lopulliseen tuotokseen. Jos esimerkiksi organisaation työntekijät ovat osallistuneet organisaation rahoittamaan koulutukseen, toivotaan koulutuksella olevan myös jotain organisaatiolle hyödyllisiä tuotoksia. Tällä arvioinnilla pyritään mittaamaan tietyn koulutusohjelman vaikutuksia esimerkiksi tiettyyn organisaation yksikköön tai osastoon. (Robinson & Robinson 1989, 167.)

Kirkpatrickin neljän tason mallin vahvuutena pidetään sen yksinkertaisuutta ja käytännönläheistä tapaa auttaa ymmärtämään koulutusohjelmia. Malli on helposti ymmärrettävä ja siitä on tullut käytetyin koulutuksen arvioinnin tapa. Malli on kuitenkin alkanut saada 2000-luvun alussa osakseen paljon kritiikkiä. Yhtenä kritiikin kohteena on se, että malli saatetaan helposti ymmärtää väärin. Moni voi ajatella, että mallissa neljäs taso eli tuotokset olisi kaikista tärkein sen ollessa kuviossa ylimmäisenä (ks. Kuvio 2), kun taas reaktiot eli ensimmäisen taso olisi vähiten tärkeä. Mallia ei kuitenkaan ole jäsenneily hierarkkisesti, vaan tasojen tärkeys riippuu siitä, mitä arvioidaan. Lisäksi usein oletetaan, että tasojen välillä olisi kausaalinen yhteys, eli jokainen taso olisi edellisen tason aikaan saamaa. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että tällaista kausaalista yhteyttä ei tasojen väliltä löydy. Kirkpatrickin mallia kritisoidaan myös siitä, että se

tarjoaa vastauksia kysymykseen ”miten arvioida”, kun taas kysymykset ”mitä arvioida” ja ”miten liittää tulokset strategiaan” jäävät taka-alalle. (Tamkin ym. 2002, 4–5.)

## 5 LIIKETOIMINTAOSAAMISEN OPINTOKOKONAISUUS

Kuten jo johdannossa mainitsin, liiketoimintaosaaminen oli alun perin Turun kauppakorkeakoulun muiden tiedekuntien opiskelijoille järjestämä opintokokonaisuus. Kokonaisuus sisälsi vähintään 25 opintopistettä, jotka koostuivat 16 opintopisteen verran pakollisista opintojaksoista, sekä 9-20 opintopisteen verran valinnaisista opintojaksoista. Pakollisilla opintojaksoilla opiskeltiin perusteita johtamisesta, yritystoiminnasta ja yrittäjyydestä, kirjanpidosta, johdon laskentatoimesta sekä markkinoinnista. Valinnaisilla opintojaksoilla opiskelija sai syventyä tarkemmin valitsemiinsa aihepiireihin. Opintokokonaisuutta pääsi vuosittain opiskelemaan maksimissaan noin 150 opiskelijaa. Opinto-oikeuden saamiseksi täytyi ensimmäisen opintojakso suorittaa pääsykoetentinä. (Turun yliopisto 2017b.) Opinto-oikeuden sai kahden vuoden ajaksi (Turun yliopisto 2017a).

Turun yliopiston intra-sivuilla liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuutta kuvailtiin seuraavasti: ”Työelämässä arvostetaan laajaa osaamista sekä liiketoiminnan peruspiirteiden yleistä hahmottamista oman alan erityistuntemuksen lisäksi. Suoritettuaan liiketoimintaosaamisen perusopintokokonaisuuden opiskelija tuntee kauppatieteiden ja liiketoimintaosaamisen peruskäsitteet ja perustoimintamallit.” Tämä tavoite pyrittiin kokoamaan yhteen pakollisilla opintojaksoilla, jotka muodostivat pohjan liiketaloustieteelliselle ajattelulle. Opetuksen tavoitteena oli käytännönläheisyys, mihin pyrittiin esimerkiksi pakollisten opintojen yrityssimulaatio-kurssilla. (Turun yliopisto 2017a.)

Syksyllä 2017 alkoi vuoden kestävä pilottivaihe liiketoimintaosaamisen verkko-opinnoista perinteisen opintokokonaisuuden rinnalla. Keväällä 2018 järjestettiin viimeiset perinteiset kurssit liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuudesta. Syksyllä 2018 entisen Turun kauppakorkeakoulun järjestämän liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden korvasi valtakunnallinen liiketoimintaosaamisen verkko-opintokokonaisuus eli LITO. Nykyinen verkko-opintokokonaisuus on avoin kaikille osallistuvien yliopistojen opiskelijoille ja nimensä mukaisesti opinnot toteutetaan täysin

verkossa. Osallistuvat yliopistot ovat Aalto yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto, Åbo Akademi ja Vaasan yliopisto. Tällä hetkellä opiskelijoille tarjotaan yhteensä kahdeksaa viiden opintopisteen laajuista kurssia. (LITO 2018 & Turun yliopisto 2018b.)

## 6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Olen toteuttanut tutkimukseni pääasiassa kvantitatiivisilla eli määrällisillä menetelmillä. Lauri Nummenmaa ym. kuvaavat kvantitatiivisten tutkimusten mittaustulosten olevan numeroarvoja ja tutkimusten tavoitteena on heidän mukaansa vastata muun muassa kysymyksiin ”mikä?”, ”kuinka paljon?” ja ”mikä on asioiden välinen riippuvuussuhde?”. Tällainen tutkimusmenetelmä on tyypillistä suurille aineistoille ja Nummenmaan ja kumppaneiden mukaan erittäin yleinen. Lähes mitä tahansa ominaisuuksia on mahdollista mitata numeerisesti ja analyysivaiheessa numeroiden käsittely on vaivatonta. (Nummenmaa ym. 2014, 16.)

Kvantitatiiviset tutkimukset voidaan jakaa pitkittäistutkimuksiin ja poikkileikkaustutkimuksiin. Pitkittäistutkimuksessa jotain ilmiötä seurataan nimensä mukaisesti pidemmän ajanjakson ajan. Tämän tutkimuksen olen toteuttanut poikkileikkaustutkimuksena, jossa siis tutkitaan tietynä ajankohtana tietyn ilmiön eri puolia. Useimmiten poikkileikkaustutkimus suoritetaan survey-tutkimuksena eli kysely- tai haastattelututkimuksena, jossa tutkimusaineisto kerätään valmiiksi jäseneltyjen lomakkeiden avulla. (Nummenmaa ym. 2014, 16–17.)

Tutkimuksessani on mukana myös laadullisen tutkimuksen menetelmistä fenomenografinen aineistoanalyysi. Mira Huuskon ja Susanna Paloniemen mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa perehdytään yleensä erilaisiin arkipäivän ilmiöitä koskeviin käsityksiin ja erilaisiin tapoihin ymmärtää niitä. Fenomenografista tutkimusmenetelmää hyödynnetään erityisesti kasvatustieteellisissä tutkimuksissa. Fenomenografian tavoitteena on kuvailla, analysoida ja ymmärtää ihmisen erinäisiä käsityksiä ilmiöistä sekä käsitysten keskinäisistä suhteista. Huusko ja Paloniemi lisäävät, että lähestymistavan perustajana pidetyn Ference Martonin mukaan on olemassa rajallinen määrä tapoja, joilla ihmiset ymmärtävät jonkin tietyn ilmiön. (Huusko & Paloniemi 2006.)

## **6.1 Aineiston hankinta**

Tämän tutkimuksen olen toteuttanut kyselytutkimuksena, jonka aineistonkeruumenetelmänä käytin Webropol-ohjelmalla luomaani sähköistä kyselylomaketta. Valitsin aineistonkeruutavaksi sähköisen kyselylomakkeen, koska koin sen helpoksi ja nopeaksi tavaksi toteuttaa kyselytutkimus. Sähköisen kyselylomakkeen haittapuolena on se, että siihen vastaaminen on ainoastaan kyselyn vastaanottajan vastuulla. Suuremman otannan saamiseksi kyselyyn vastaaminen kannattaisi järjestää valvotussa tilassa, jossa tutkimuksen tekijä olisi vastaanottamassa täytetyt lomakkeet. Tämän tutkimuksen kohdalla se ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Kyselylomakkeen alussa kysyttiin ensin vastaajan taustatietoja. Taustatietoina kysyttiin seuraavia asioita: sukupuoli, ikä, tiedekunta, pääaine, yliopisto-opintojen aloitusvuosi, liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi, liiketoimintaosaamisen opintojen suoritusvaihe (valmis/kesken), jos opinnot kesken, aikooko suorittaa loppuun, sekä työllisyystilanne. Seuraavat osiot lomakkeesta jaoin tutkimuksen teemojen mukaan opiskelumotiiveihin, odotuksiin työelämän vaatimista työelämävalmiuksista sekä koulutuksen arviointiin. Vastausvaihtoehdoissa olen hyödyntänyt Likertin asteikkoa, sillä mielestäni sen avulla on mahdollista saada selkeimmät vastaukset. Kyselylomakkeen hahmottelussa olen hyödyntänyt aikaisempia tutkimuksia, joista olen koonnut tutkimusraporttiin oman lähdeluettelon. Liiketoimintaosaamiseen liittyvien työelämävalmiuksien valinnassa olen hyödyntänyt Turun yliopiston opinto-oppaan kurssikuvauksia liiketoimintaosaamisen pakollisista ja valinnaisista kursseista. Kyselylomake on esitetty liitteessä 10.

## **6.2 Kohderyhmä**

Tutkimuksen kohderyhmä koostuu siis liiketoimintaosaamisen opinnot aloittaneista ja jo suorittaneista opiskelijoista. Opiskelijat olivat aloittaneet liiketoimintaosaamisen opinnot vuosien 2011–2018 välillä. Kohderyhmän valintaan vaikutti opintokoordinaattorin saatavilla olevat rekisteritiedot liiketoimintaosaamisen opiskelijoista. Päädyin toteuttamaan tutkimuksen kokonaistutkimuksena eli en käyttänyt erillistä otantamenetelmää, sillä kohderyhmän koko ei ollut liian iso. Opintokoordinaattori lähetti

linkin kyselyyn sähköpostitse yhteensä 462 opiskelijalle, joista 79 vastasi. Vastausprosentiksi muodostui siis 17%. Kyselyyn vastaamiseen annettiin aikaa kaksi viikkoa ja ensimmäisen viikon jälkeen opintokoordinaattori lähetti vielä sähköpostitse muistutuksen opiskelijoille kyselyyn vastaamisesta. Alhainen vastausprosentti vaikuttaa olevan yleinen ongelma kvantitatiivisissa tutkimuksissa, joihin osallistuminen on vapaaehtoista.

### **6.3 Tutkimuksen luotettavuus**

Määrällisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan yleensä mittarin reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, mittaako mittari juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetti puolestaan tarkoittaa tutkimuksen toistettavuutta, eli jos samaa ilmiötä mitattaisiin useita kertoja samalla mittarilla, kuinka samanlaisia tai toisistaan poikkeavia vastaukset olisivat. Valmiin mittarin validiteetti ja reliabiliteetti on yleensä tutkittu testaamalla mittaria laajoilla ihmismäärillä, jolloin sen luotettavuus on saatu kuvattua ja tutkittua. Jos tutkija luo oman mittarin, suosittelee Jari Metsämuuronen testaamaan mittaria pienellä pilottitutkimuksella. (Metsämuuronen 2005. 58–59, 64–65.) Tämän tutkimuksen kohdalla en pystynyt hyödyntämään valmista mittaria, vaan jouduin luomaan oman mittarin yhdistelemällä aiemmissa tutkimuksissa käytettyjä mittareita sekä luomalla omia. Käytännön syistä pilottitutkimuksen tekeminen ei ollut mahdollista. Tästä syystä tutkimusta ei voida pitää kovinkaan luotettavana. Lisäksi tutkimuksen otoskooksi muodostui vain 79 vastaajaa, mikä on todella pieni. Myös tämä on huomioitu analysoitaessa tutkimuksen tuloksia.

### **6.4 Aineiston analysointi**

Aineiston käsittelyyn käytin SPSS Statistics 24 -ohjelmaa. Tilastolliset analysointimenetelmät on kuvattu taulukossa 1.

## TAULUKKO 1. Tilastolliset analysointimenetelmät

Menetelmä:	Tarkoitus:
Pääkomponenttianalyysi	Ryhmitellä suuri muuttujajoukko muutamaan ryhmään ja vähentää tutkittavan ilmiön hajanaisuutta
Riippumattomien otosten t-testi	Kahden ryhmän keskiarvojen vertailu
Mann-Whitney U-testi	Kahden ryhmän keskiarvojen vertailu, kun t-testin edellytykset eivät täyty
Ristiintaulukointi	Tarkastella yhden kategorisen muuttujan arvojen jakautumista toisen kategorisen muuttujan luokissa

### Vaatimukset pääkomponenttianalyysille:

- muuttujien vinouden ja huipukkuuden itseisarvot alle 2
- muuttujien korrelaatio vähintään  $r > 0.3$
- Kaiser-Meyer Olkin -indeksi (KMO) kriteeriarvo 0.50
- Bartlettin sfäärisyystestin p-arvo  $< 0.05$
- muuttujien kommunaliteetin kriteeriarvo 0.3
- pääkomponenttien ominaisarvo vähintään 1 ja prosentuaalinen selitysosuus vähintään yli 5%
- muuttujien latauksen kriteeriarvo 0.3
- rotatoitu kokonaisselitysaste vähintään yli 50%
- pääkomponenttien Cronbachin Alpha  $> 0.6$
- osioiden välisen korrelaation raja-arvo 0.4 (yleisesti käytetty raja-arvo on 0.6, mutta johtuen pienestä aineistosta käytän tässä työssä matalampaa raja-arvoa; normaalia matalamman raja-arvon takia suhtaudun varauksella tutkimukseni tulosten tulkitsemiseen)



Vaatimukset riippumattomien otosten t-testille:

- tutkimusmuuttuja on mitattu joko välimatka- tai suhdeasteikolla
- tutkimusmuuttuja on jakautunut riittävän normaalisti kummassakin tarkasteltavassa ryhmässä (vinouden ja huipukkuuden raja-arvot +/-2)
- kummassakin tarkasteltavassa ryhmässä on vähintään 20 havaintoa
- ryhmien varianssit ovat riittävän samanlaiset (Levenen testissä p-arvo  $> 0.05$ )

## 7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esittelen tarkempia tutkimustuloksia. Kerron ensin tutkimukseen vastanneista opiskelijoista taustatietojen perusteella. Sen jälkeen aloitan tulosten käsittelyn tutkimuskysymysteni mukaisessa järjestyksessä eli esittelen ensin opiskelumotiiveihin liittyviä tuloksia. Tarkastelen vastauksia jakaumien mukaan sekä esittelen opiskelumotiiveihin liittyvistä väittämistä muodostamani summamuuttujat, joita tarkastelen vielä tarkemmin eri tekijöiden mukaan. Opiskelumotiivien jälkeen siirryn analysoimaan tuloksia liittyen odotuksiin työelämässä tarvittavista työelämävalmiuksista. Tarkastelen tässäkin tapauksessa vastauksia jakaumien mukaan sekä esittelen myös liiketoimintaosaamisen teemoista muodostamani summamuuttujat, joita myös tarkastelen eri tekijöiden mukaan. Seuraavaksi analysoin opintojen arviointiin liittyviä tuloksia, joita tarkastelen vastausten jakautumien mukaisesti. Tieteenalan yhteyttä opiskelijoiden ajatuksiin tarkastelen opiskelumotiivien ja työelämävalmiuksien odotusten suhteen. Johtuen vastaajien vähäisestä lukumäärästä jätän tarkastelematta tieteenalan yhteyttä opintojen arviointiin. Lopuksi analysoin vielä liiketoimintaosaamisen verkko-opintoihin liittyvän avoimen kysymyksen vastauksia.

### 7.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoja

Kysely lähetettiin yhteensä 462 opiskelijalle, joista 79 vastasi. Vastausprosentiksi muodostui siis 17 %. Vastanneista 76 % oli naisia ja 24 % miehiä. Tämä on vertailtavissa Turun yliopiston vuoden 2017 tilastoon opiskelijoiden jakautumisesta sukupuolen perusteella. Kaikista opiskelijoista 60,8 % oli nimittäin naisia ja 39,2 % miehiä eli naiset edustavat molemmissa tapauksissa enemmistöä. (Turun yliopisto 2018a.) Ikää tarkastellessa suurin osa vastaajista (67 %) oli 20–25-vuotiaita. Seuraavaksi eniten oli 26–30-vuotiaita (20 %). Toiseksi vähiten oli yli 30-vuotiaita (12 %) ja vähiten alle 20-vuotiaita (1 % eli vain yksi vastaaja).

Kyselyyn vastasi opiskelijoita kaikista Turun yliopiston tiedekunnista, joiden opiskelijoille liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuutta tarjotaan. Vastaajien määrä tiedekuntien osalta jakautui seuraavasti: humanistisesta tiedekunnasta vastasi 21

opiskelijaa (27 %), matemaattis-luonnontieteellisestä tiedekunnasta 17 opiskelijaa (21 %), kasvatustieteiden tiedekunnasta 13 opiskelijaa (16 %), lääketieteellisestä tiedekunnasta 11 opiskelijaa (14 %), oikeustieteellisestä tiedekunnasta 11 opiskelijaa (14 %) ja yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta 6 opiskelijaa (8 %).

Taulukossa 2 on esitetty vastaajien jakautuminen pääaineittain. Humanististen tiedekunnan opiskelijoista oli vastaajia sekä kieli- ja käännöstieteiden laitokselta että historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitokselta. Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen opiskelijoiden osuus (N=15) on huomattavasti suurempi kuin historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen opiskelijoiden osuus (N=6). Matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan (nykyisin luonnontieteiden ja tekniikan tiedekunta) opiskelijoista oli vastaajia kaikilta tiedekunnan laitoksilta eli biokemian, biologian, fysiikan ja tähtitieteen, kemian, maantieteen ja geologian, matematiikan ja tilastotieteen sekä tulevaisuuden teknologioiden laitokselta. Kasvatustieteiden tiedekunnan opiskelijoista kyselyyn vastasi kasvatustieteiden laitoksen opiskelijoita, mutta ei opettajankoulutuslaitoksen opiskelijoita. Lääketieteellisen tiedekunnan opiskelijat on jaettu koulutusohjelman mukaan, ja vastaajia oli mukana hammaslääketieteen koulutusohjelmaa lukuun ottamatta kaikista lääketieteellisen koulutusohjelmista. Oikeustieteellisessä tiedekunnassa puolestaan ei ole erillisiä laitoksia, koulutusohjelmia tai pääaineita, joten kaikkien vastaajien pääaineena oli periaatteessa oikeustiede (N=11). Yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijoista oli vastaajia filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin, sekä sosiaalitieteiden laitokselta. Sitä vastoin psykologian ja logopedian laitoksen opiskelijat eivät olleet edustettuina vastaajien joukossa.

Taulukko 2. Vastaajat pääaineittain

Tiedekunta	Laitos	Pääaine	N
Humanistinen tk	Kieli- ja käännöstieteiden laitos	Englannin kieli	4
		Kääntäminen ja tulkkauk	1
		Ranska	1
		Saksan kieli	4
		Suomen kieli	3
		Venäjän kieli	2
	Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos	Kansatiede	1
		Mediatutkimus	1
		Musiikkitiede	2
		Taidehistoria	1

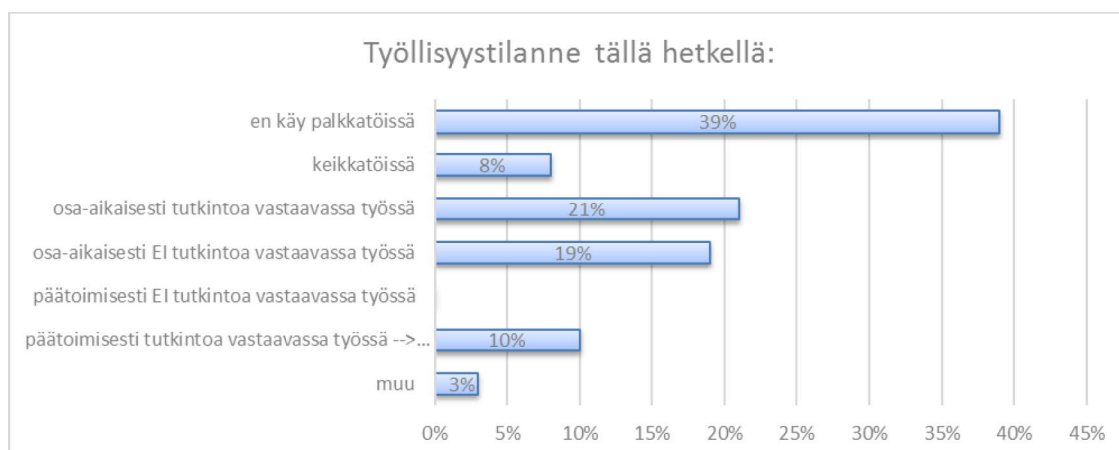
		Yleinen historia	1
		<b>YHTEENSÄ</b>	<b>21</b>
Matemaattis-luonnontieteellinen tk	Biokemian laitos	Biokemia	1
		Biotekniikka	2
		Elintarvikekemiala	1
	Biologian laitos	Biologia	1
		Molekulaarinen biotekniikka ja diagnostiikka	1
	Fysiikan ja tähtitieteen laitos	Tähtitiede	1
	Kemian laitos	Kemia	1
	Maantieteen ja geologian laitos	Maantiede	2
	Matematiikan ja tilastotieteen laitos	Matematiikka	1
		Sovellettu matematiikka	1
	Tulevaisuuden teknologioiden laitos	Tietojenkäsittelytiede	4
		Networked Systems Security	1
		<b>YHTEENSÄ</b>	<b>17</b>
Kasvatustieteiden tk	Kasvatustieteiden laitos	Aikuiskasvatustiede	6
		Erytispedagogiikka	2
		Kasvatustiede	5
			<b>YHTEENSÄ</b>
Lääketieteellinen tk	Koulutusohjelma:	Biolääketiede	8
		Hoitotiede	1
		Lääketiede	1
		Terveystieteen biotieteet	1
			<b>YHTEENSÄ</b>
Oikeustieteellinen tk		Oikeustiede	11
		<b>YHTEENSÄ</b>	<b>11</b>
Yhteiskuntatieteellinen tk	Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos	Filosofia	1
		Poliittinen historia	2
		Valtio-oppi	1
	Sosiaalitieteiden laitos	Sosiaalipolitiikka	1
		Sosiologia	1
		<b>YHTEENSÄ</b>	<b>6</b>
		<b>KAIKKI YHTEENSÄ</b>	<b>79</b>

Vastaajat olivat aloittaneet yliopisto-opinnot vuosien 2006–2016 välillä. Suurin osa vastaajista (21,5 %) oli aloittanut yliopisto-opinnot vuonna 2014. Toiseksi eniten (20,5 %) oli vuonna 2016 opinnot aloittaneita vastaajia. 18 % vastaajista oli aloittanut opintonsa vuonna 2015, sekä toiset 18 % vuonna 2012. 11 % vastaajista oli aloittanut yliopisto-opinnot vuonna 2013. Loput vastaukset jakautuvat seuraavasti: 4 % vuonna 2009, 2,5 % vuonna 2010, 2,5 % vuonna 2008, 1 % vuonna 2011 ja 1 % vuonna 2006. Enemmistö (89 %) vastaajista oli siis aloittanut yliopisto-opintonsa vuoden 2010 jälkeen.

Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitus sijoittui vastaajilla vuosien 2011–2018 välille. Reilulla enemmistöllä (59 %) opintojen suoritus oli vielä kesken, kun taas loput (41 %) vastaajista olivat jo suorittaneet opintokokonaisuuden. Aloitusvuodet jakautuivat vastaajien välillä seuraavasti: 38 % vuonna 2017, 28 % vuonna 2016, 17 % vuonna 2015, 13 % vuonna 2014, sekä 1 % vuosina 2018, 2013, 2012 ja 2011. Liiketoimintaosaamisen opinto-oikeus kestää pääsääntöisesti kaksi vuotta ja opinnot on suunniteltu niin, että ne on mahdollista suorittaa yhden lukuvuoden aikana. Opiskelijoista, joilla opintojen suoritus oli vielä kesken, kuusi oli aloittanut opintokokonaisuuden opiskelun ennen vuotta 2015. Eli suurin osa opintokokonaisuutta vielä opiskelevista vaikutti pysyneen tavoiteaikataulussa. Kyselyssä myös kysyttiin, aikooko opiskelija suorittaa opintokokonaisuuden loppuun, jos sen suorittaminen on vielä kesken. 86 % opiskelijoista vastasi kyllä ja 14 % vastasi ei. Kieltävästi vastanneilta pyydettiin vielä perusteluja, miksi he eivät aio suorittaa kokonaisuutta loppuun. Kuusi opiskelijaa vastasi, joista kolme antoi syyksi aikatauluongelmat – kaksi vastaajaa mainitsi nimenomaan yrityssimulaatio-kurssin aikataulutuksen vaikeuden. Loput vastaajista perustelivat syiksi siirtymisen toiseen oppilaitokseen, halun suorittaa vain itseä kiinnostavia kursseja sekä oletuksen siitä, että opintokokonaisuuden tuleva muutos verkko-opinnoiksi estää opintojen jatkamisen tulevana lukuvuonna.

Tutkimuksessa tiedustelin myös vastaajien tämänhetkistä työllisyystilannetta, jonka tuloksia voi tarkastella taulukosta 3. Kuten taulukosta voi havaita, suurin osa vastaajista eli noin kaksi viidesosaa ei käy palkkatöissä opintojen ohella ainakaan kyselyyn vastaamisen hetkellä. Tutkimuksessa olin kiinnostunut erityisesti opiskelijoista, jotka ovat tutkintoaan vastaavassa työssä. Noin viidesosa työskentelee osa-aikaisesti tutkintoaan vastaavassa työssä, kun taas yksi vastaaja kymmenestä työskentelee päätoimisesti tutkintoaan vastaavassa työssä. Päätoimisesti tutkintoaan vastaavassa työssä olevilta kysyttiin myös nykyistä tehtävänimikettä, joita olivat: tohtorikoulutettava (n=2), tutkija, postdoc, tutkijatohtori, lehtori, Head of Security ja General assistant. Vaihtoehtoon ”muu” oli annettu kaksi vastausta: toinen vastaajista toimii yrittäjänä osittain tutkintoa vastaavassa työssä ja toinen oli aloittamassa palkkatyön huhtikuussa (kysely lähetettiin opiskelijoille maaliskuussa).

Taulukko 3. Työllisyystilanne tällä hetkellä



## 7.2 Opiskelumotiivit

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät motivoivat opiskelijoita aloittamaan liiketoimintaosaamisen opiskelun. Kyselylomakkeessa oli esitetty 16 opiskelumotiiveihin liittyvää väittämää, joiden merkitystä motivaatioon hakeutua liiketoimintaosaamisen opintoihin vastaajan tuli arvioida Likertin asteikon mukaisesti: 1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Koska väittämiä oli paljon, päädyin kokoamaan niistä summamuuttujat tulosten esittämisen yksinkertaistamiseksi. Summamuuttujien luomista varten toteutin pääkomponenttianalyysin, jonka avulla selvitin ensin muuttujien latautumista. Pääkomponenttianalyysiin otin mukaan vain ne muuttujat, jotka olivat normaalisti jakautuneita (vinouden ja huipukkuuden itseisarvot alle 2) ja korreloivat riittävän vahvasti vähintään yhteen toiseen muuttujaan. Lopullisen pääkomponenttianalyysin KMO-arvo oli 0.673 ja p-arvo 0.00, joten totesin analyysin kelvolliseksi. Analyysin tuloksena muodostui kolme pääkomponenttia. Taulukossa 4 on esitetty pääkomponenttien avulla muodostetut summamuuttujat, niiden sisältämät väittämät sekä olennaisimmat tunnusluvut. Summamuuttujat nimesin seuraavasti: päämäärämotiivi, sivistysmotiivi ja oppimismotiivi. Päämäärämotiivi sisältää kyselylomakkeen väittämät ”Lto-kokonaisuus näyttää hyvältä tutkintotodistuksessani”, ”Uskon, että liiketoimintaosaamisen avulla voisin saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa” ja ”Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa”. Nimesin summamuuttujan päämäärämotiiviksi, koska kaikkien väittämien voidaan nähdä liittyvän

jonkin päämäärän saavuttamiseen – liittyen tutkintotodistukseen, työnsaantimahdollisuuksiin ja palkkatasoon. Hyödynsin summamuuttujan nimeämiseen Cyril O. Houlen teoriaa, jossa hän on jakanut ihmiset päämääräsuuntautuneisiin, toimintasuuntautuneisiin ja oppimissuuntautuneisiin (Houle 1961, 15–24). Sivistysmotiivi puolestaan sisältää muuttujat ”Olen kiinnostunut kauppatieteistä”, ”Toiveammatissani tarvitaan liiketoimintaosaamista”, ”Halusin sivistää itseäni” ja ”Halusin hankkia uutta osaamista”. Nämä muuttujat liittyvät yksilön sivistykseen, jota Mikko Aron mukaan ihmiset kouluttautumisellaan tavoittelevat (Aro 2014, 7). Kolmannen summamuuttujan nimesin Houlen teorian mukaan oppimismotiiviksi, joka sisältää väittämät ”Halusin ymmärtää, miten liike-elämän toimintaa tutkitaan” ja ”Halusin oppia liiketoiminnan käsitteitä ja yleistietoa”. Nämä kaksi väittämää liittyvät liiketoiminnan asioiden oppiseen.

Taulukko 4. Summamuuttajat (opiskelumotiivit)

Summamuuttuja	1. Päämäärämotiivi	2. Sivistysmotiivi	3. Oppimismotiivi
<b>Osiot</b>	12. Lto-kokonaisuus näyttää hyvältä tutkintotodistuksessani  10. Uskon, että liiketoimintaosaamisen avulla voisin saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa  9. Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa	3. Olen kiinnostunut kauppatieteistä  11. Toiveammatissani tarvitaan liiketoimintaosaamista  2. Halusin sivistää itseäni  1. Halusin hankkia uutta osaamista	15. Halusin ymmärtää, miten liike-elämän toimintaa tutkitaan  16. Halusin oppia liiketoiminnan käsitteitä ja yleistietoa
<b>Alpha</b>	0.75	0.66	0.70
<b>Osioiden välinen korrelaatio</b>	0.62 0.55 0.66	0.50 0.47 0.42 0.48	0.57 0.57
<b>Keskiarvo</b>	4,0	4,13	3,68
<b>Keskihajonta</b>	0.86	0.62	1.02

Taulukossa 4 on kuvattu summamuuttujia myös tunnuslukujen avulla. Keskiarvon perusteella voidaan havaita, että opiskelumotiiveista merkityksellisin on sivistysmotiivi (4,13). Keskiarvo ei kuitenkaan ole kovinkaan kaukana päämäärämotiivin keskiarvosta (4,0), joten päämäärämotiivilla ja sivistysmotiivilla on lähes yhtä suuri merkitys.

Oppimismotiivin keskiarvo on 3,68, joten se jää merkitykseltään hieman sivistys- ja päämäärämotiiveja alemmaksi. Tämän perusteella voisi ajatella, että opiskelijat ovat tavoitelleet liiketoimintaosaamisella enemmänkin jotain konkreettista hyötyä kuin itse oppimista. Tutkimuksen otoskoko on kuitenkin sen verran pieni, ettei tuloksista voida vetää tarkkoja johtopäätöksiä. Joka tapauksessa jokaisella edellä mainituista motiiveista on ollut melko paljon yhteyttä tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden motiiviin aloittaa liiketoimintaosaamisen opiskelu.

### **7.2.1 Opiskelumotiivit sukupuolen mukaan**

Tarkastelin opiskelumotiiveja ensin vastaajien sukupuolen mukaan. Analyysitavaksi valitsin Mann-Whitneyn U-testin, koska aineisto ei täyttänyt riippumattomien otosten t-testin odotuksia. Tarkastelin ensin, onko sukupuoli yhteydessä päämäärämotiivin merkitykseen. Tuloksen ( $U = 446.50$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että naisten ja miesten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Seuraavaksi vertailin sivistysmotiivin merkitystä naisten ja miesten välillä. Tuloksen ( $U = 498.50$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan päämäärämotiivin tapaan todeta, että naisten ja miesten välillä ei ole tässäkään tapauksessa tilastollisesti merkitsevää eroa. Lopuksi tarkastelin vielä oppimismotiivia sukupuolen mukaan. Tämänkin osalta tulos ( $U = 494.50$ ;  $p > 0.05$ ) osoitti, että naisten ja miesten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Sukupuoli ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka tärkeinä opiskelijat pitävät eri opiskelumotiivien merkitystä liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen.

### **7.2.2 Opiskelumotiivit iän mukaan**

Seuraavaksi tarkastelin iän yhteyttä opiskelumotiivien merkitykseen. Kyselyssä vastaajat oli jaettu neljään luokkaan: 1=<20, 2=20–25, 3=26–30 ja 4=30<. Johtuen vastaajien epätasaisesta jakautumisesta kyseisiin neljään luokkiin päädyin luokittelemaan muuttujan uudelleen kahteen luokkaan jakamalla vastaajat iän mukaan yli 25-vuotiaisiin ja maksimissaan 25-vuotiaisiin. Yli 25-vuotiaita oli 25 (32 %) ja maksimissaan 25-vuotiaita 54 (68 %).



Analysoin iän yhteyttä eri opiskelumotiivien merkitykseen riippumattomien otosten t-testillä. Ensin tarkastelin iän yhteyttä päämäärämotiivin merkitykseen. Tuloksen ( $t(77) = 1.30$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Ikä ei siis ole yhteydessä päämäärämotiivin merkitykseen liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamisessa. Seuraavaksi tarkastelin sivistysmotiivin keskiarvojen eroa maksimissaan ja yli 25-vuotiaiden välillä. Tuloksen ( $t(77) = 1.67$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, ettei tässä tapauksessa maksimissaan ja yli 25-vuotiaiden vastaajien välillä ole tilastollisesti merkitsevää eroa sivistysmotiivin merkityksen suhteen. Ikä ei siis ole yhteydessä myöskään sivistysmotiivin merkitykseen. Lopuksi tarkastelin vielä oppimismotiivia iän mukaan. Tulos ( $t(77) = 2.08$ ;  $p < 0.05$ ) osoittaa, että oppimismotiivin osalta maksimissaan ja yli 25-vuotiaiden vastaajien väliltä löytyy tilastollisesti merkitsevä ero. Tulosten perusteella voidaan havaita, että maksimissaan 25-vuotiaat pitivät oppimismotiivia keskimäärin merkityksellisempänä kuin yli 25-vuotiaat. Tämän perusteella voidaan siis todeta, että ikä on yhteydessä oppimismotiivin merkitykseen liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamisessa. Mistä tällainen ero sitten voisi johtua? Yksi mahdollinen selitys voisi olla se, että nuoremmat opiskelijat ovat todennäköisemmin opiskelleet elämästään vähemmän aikaa kuin vanhemmat opiskelijat, mikä saattaisi lisätä halua opiskeluun ihan vain oppimisen takia. Vanhemmilla opiskelijoilla voisi kuvitella olevan kovempi kiire päästä kiinni työelämään, jolloin opintoihin ehkä suhtaudutaan päämäärätietoisemmin.

Taulukko 5. Opiskelumotiivit iän mukaan

Motiivi	Max 25v			Yli 25v			df	t	p
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	N	Keski-arvo	Keski-hajonta			
<b>Päämäärä-motiivi</b>	54	4,07	0.76	25	3,80	1.04	77	1.30	0.199
<b>Sivistys-motiivi</b>	54	4,21	0.63	25	3,96	0.57	77	1.67	0.099
<b>Oppimis-motiivi</b>	54	3,84	1.01	25	3,34	0.98	77	2.08	0.041

### 7.2.3. Opiskelumotiivit liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden mukaan

Seuraavaksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen aloitusvuoden yhteyttä opiskelumotiivien merkitykseen. Vastaajat olivat aloittaneet liiketoimintaosaamisen opinnot vuosien 2011–2018 välillä. Koska vastaajien määrä yksittäisen vuoden kohdalla vaihteli huomattavasti,

luokittelin muuttajat uudelleen kahteen luokkaan: vuosina 2011–2016 aloittaneet (N=48) ja vuosina 2017–2018 aloittaneet (N=31).

Tarkastelin ensin liiketoimintaosaamisen aloitusvuoden yhteyttä päämäärämotiivin merkitykseen Mann-Whitneyn U-testillä. Tuloksen ( $U = 511.50$ ;  $p < 0.05$ ) perusteella voidaan havaita, että ryhmien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Vuosien 2017–2018 välillä liiketoimintaosaamisen opinnot aloittaneet opiskelijat pitivät päämäärämotiivia merkityksellisempänä kuin vuosien 2011–2016 välillä aloittaneet. Voidaan siis todeta, että liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi on yhteydessä päämäärämotiivin merkitykseen. Yksi mahdollinen syy eroon voisi olla se, että vuosien 2017–2018 välillä opintokokonaisuuden aloittaneilla opiskelijoilla opinnot ovat paljon tuoreempina mielessä kuin aiempina vuosina aloittaneilla, jolloin heidän on ollut helpompi nähdä jokin konkreettisempi motiivi liiketoimintaosaamisen aloittamiseen. Todennäköisesti näillä opiskelijoilla opintokokonaisuuden suorittaminen on ollut kyselyyn vastaamisen hetkellä vielä kesken, jolloin opintokokonaisuuden loppuun suorittaminen esiintyy heille jo yhtenä päämääränä. Seuraavaksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä sivistysmotiivin merkitykseen riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = -1.20$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että sivistysmotiivin osalta ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi ei siis ole yhteydessä sivistysmotiivin merkitykseen. Lopuksi tarkastelin vielä liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä oppimismotiivin merkitykseen riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = -0.63$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi ei siis ole yhteydessä oppimismotiivin merkitykseen.

Taulukko 6. Opiskelumotiivit liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden mukaan

Motiivi	2011–2016			2017–2018			df	t	p
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	N	Keski-arvo	Keski-hajonta			
Sivistysmotiivi	48	4,06	0.65	31	4,23	0.58	77	-1.20	0.234
Oppimismotiivi	48	3,63	1.05	31	3,77	0.98	77	-0.63	0.529

## 7.2.4 Opiskelumotiivit tieteenalan mukaan

Alun perin ajatukseni oli vertailla tuloksia vastaajien tiedekunnan mukaan. Koska otoskoko jäi matalaksi ja vastaajat jakautuivat epätasaisesti tiedekuntien suhteen, päädyin luokittelemaan vastaajat uudelleen tieteenalan mukaan. Jaoin muuttujat tiedekuntien perusteella ihmistieteisiin ja luonnontieteisiin. Ihmistieteisiin sijoitin humanististen, kasvatustieteellisen, oikeustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijat (N=51) ja luonnontieteisiin sijoitin lääketieteellisen sekä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan opiskelijat (N=28).

Analysoin tieteenalan yhteyttä eri opiskelumotiiveihin riippumattomien otosten t-testillä. Ensin tarkastelin tieteenalan yhteyttä päämäärämotiivin merkitykseen. Tulos ( $t(77) = -0.13$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä päämäärämotiivin merkitykseen. Seuraavaksi tarkastelin tieteenalan yhteyttä sivistysmotiivin merkitykseen. Tuloksen ( $t(77) = 0.33$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä myöskään sivistysmotiivin merkitykseen. Lopuksi tarkastelin tieteenalan yhteyttä oppimismotiivin merkitykseen. Tässäkin tapauksessa tulos ( $t(77) = 0.95$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei ole siis yhteydessä oppimismotiivin merkitykseen.

Taulukko 7. Opiskelumotiivit tieteenalan mukaan

Motiivi	Ihmistieteet			Luonnontieteet			df	t	p
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	N	Keski-arvo	Keski-hajonta			
Päämäärämotiivi	51	3,97	0.77	28	4,00	1.01	77	-0.13	0.898
Sivistysmotiivi	51	4,15	0.65	28	4,10	0.58	77	0.33	0.741
Oppimismotiivi	51	3,76	1.04	28	3,54	0.99	77	0.95	0.343

### 7.2.4.1 Tieteenalan yhteys kaikkiin opiskelumotiiveihin

Neljännän tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, millainen yhteys tieteenalalla on opiskelijoiden ajatuksiin ja kokemuksiin. Koska aiemmin esittelemissäni

summamuuttujissa on huomioitu vain pieni osa muuttujista, päädyin tarkastelemaan kaikkia opiskelumotiiveihin liittyviä muuttujia ristiintaulukoinnin avulla. Tarkoitukseni oli tarkastella tilastollisia eroja ryhmien välillä, mutta Khiin neliö -testin eivät täyttyneet. Syynä tähän on todennäköisesti ryhmien pienet otoskoot. Tarkastelin siis ryhmien välisiä eroja silmämääräisesti ilman tilastollista testiä. Hyödynsin tässäkin analyysissä tiedekunta-muuttujan uudelleen luokittelua eli vastaajien jakoa kahteen tieteenalaan: ihmistieteisiin ja luonnontieteisiin. Lisäksi luokittelin opiskelumotiiveihin liittyvät väittämät uudelleen vähentämällä muuttujien luokkien määrää. Muuttujat oli alun perin määritelty Likertin asteikon mukaisesti: 1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Uudelleen luokittelemalla sain kolme luokkaa: 1=ei lainkaan/ melko vähän; 2=jonkin verran ja 3=melko paljon/ erittäin paljon. Ristiintaulukko on esitetty liitteessä 2.

Ihmistieteiden ja luonnontieteiden opiskelijoiden vastausten välillä oli havaittavissa melko vähän eroavaisuuksia. Tärkeimmäksi opintoihin motivoivaksi tekijäksi osoittautui väittämä ”Halusin hankkia uutta osaamista”, johon lähes kaikki vastaajista (99 %) oli valinnut vastausvaihtoehdon ”melko paljon” tai ”erittäin paljon”. Melkein neljä viidesosaa vastaajista taas piti itsensä sivistämistä tärkeänä motiivina opintojen aloittamiselle. Ihmistieteiden opiskelijoista noin seitsemän vastaajaa kymmenestä piti kiinnostusta kauppatieteisiin merkityksellisenä, kun taas luonnontieteiden opiskelijoista noin kolmelle viidesosalle kiinnostus kauppatieteisiin oli merkityksellinen tekijä. Noin puolet vastaajista koki, että motiivi liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen oli se, että ylipäänsä pitää uusien asioiden opiskelusta. Muiden ihmisten suosittelulla sen sijaan oli melko vähän merkitystä opiskelijoiden motiiveihin aloittaa liiketoimintaosaamisen opinnot. Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että opiskelukavereiden suosittelu opintoihin vaikutti heidän motiiveihinsa vain melko vähän tai ei lainkaan. Opinto-ohjaajan ja tuutorin suosittelulla taas oli vielä vähemmän merkitystä, sillä lähes yhdeksän vastaajaa kymmenestä koki, että opinto-ohjaajan tai tuutorin suosittelu vaikutti heidän motiiveihinsa vain melko vähän tai ei lainkaan. Syynä tähän voi mahdollisesti olla se, että opinto-ohjaus yliopistossa on vähäistä tai vaihtoehtoisesti liiketoimintaosaamisen opintojen suosittelu opiskelijoille ei ole yleistä. Verkostoitumisella ei myöskään ollut suurta merkitystä opintojen aloittamiseen, sillä vain noin yksi vastaaja kymmenestä piti verkostoitumista merkittävänä motiivina. Jopa yli kolme viidesosaa oli sitä mieltä, että

verkostoitumisella oli vain melko vähän tai ei lainkaan merkitystä liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen. Sen sijaan työnsaantimahdollisuuksien parantamisen koettiin olevan todella motivoiva tekijä liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen. Lähes yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti sen merkitystä melko tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Tieteenalojen välillä oli hieman eroa, sillä ihmistieteiden opiskelijoista yli yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti motiivia tärkeänä, kun taas luonnontieteiden opiskelijoista noin neljä viidesosaa. Vaikka liiketoimintaosaamisella haluttiin parantaa tulevaisuuden työnsaantimahdollisuuksia, vain alle puolet vastaajista oli sitä mieltä, että liiketoimintaosaamisen avulla voisi saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa. Tieteenalojen välillä oli tässäkin tapauksessa havaittavissa hieman eroa, sillä luonnontieteiden opiskelijoista melkein kolme viidesosaa piti väittämää merkityksellisenä, kun taas ihmistieteiden opiskelijoista vain kaksi viidesosaa oli valinnut vastausvaihtoehdon melko paljon tai erittäin paljon. Hieman eroja löytyi myös väittämän ”Toiveammattissani tarvitaan liiketoimintaosaamista” kohdalla. Luonnontieteiden opiskelijoista yli kolme viidesosaa oli valinnut vastausvaihtoehdon melko paljon tai erittäin paljon, kun taas ihmistieteiden opiskelijoista reilu puolet. Noin neljä viidesosaa oli sitä mieltä, että liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden näkyminen tutkintotodistuksessa oli merkittävä opintojen aloittamiseen motivoiva tekijä. Sen sijaan jatkokoulutusmahdollisuuksien parantaminen ei ollut merkittävä tekijä, sillä yli puolet mainitsi sillä olleen melko vähän tai ei lainkaan merkitystä. Lisäksi reilu seitsemän vastaajaa kymmenestä oli sitä mieltä, että harkinta pääaineenvaihdosta kauppatieteiden puolelle oli vain melko vähän tai ei lainkaan merkityksellistä. Luonnontieteiden opiskelijoista tätä mieltä oli jopa neljä viidesosaa vastaajista, kun taas ihmistieteiden opiskelijoista noin seitsemän vastaaja kymmenestä. Liike-elämän toiminnan tutkimisella puolestaan ei ollut kovin suurta merkitystä, sillä alle puolet opiskelijoista piti motiivia merkityksellisenä. Sen sijaan neljä viidesosaa vastaajista oli sitä mieltä, että liiketoiminnan käsitteiden ja yleistiedon oppiminen oli tärkeä motiivi liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen.

### **7.2.5 Muut motiivit**

Opiskelumotiiveihin liittyvien väittämien jälkeen kyselylomakkeessa oli kohta ”Muut motiivini lto-opintoihin hakeutumiseen”, johon opiskelijat saivat halutessaan kertoa vapaasti muista motiiveistaan aloittaa liiketoimintaosaamisen opiskelu. Vastauksia tuli

yhteensä 19. Hyödynsin vastausten analysointiin fenomenografista aineistoanalyysiä, joka on laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmä. Taulukossa 9 on esitetty analyysin avulla muodostamani kuvauksen kategoriat, joita on yhteensä kuusi, sekä niihin liittyvät vastauksista poimimani merkitysyksiköt. Kuvauksen kategoriat ovat: Hyödyt tulevaisuudessa (N=9), Kirjanpidon taidot (N=3), Alan vaihto/ toinen tutkinto (N=3), Osaamisen kehittäminen (N=3), Yrittäjyyden taidot (N=2) ja Muut motiivit (N=3). Eniten yhteisiä piirteitä oli havaittavissa vastauksista, jotka liittyivät opintokokonaisuuden hyötyihin tulevaisuudessa. Suurin osa hyödyistä liittyi työelämään ja siellä tarvittavaan kauppatieteelliseen osaamiseen. Seuraavaksi eniten havaintoja löytyi kirjanpidon taidoista, ajatuksista vaihtaa alaa tai suorittaa toinen tutkinto sekä osaamisen kehittämisestä. Kirjanpitoon ja laskentatoimeen liittyvät taidot ovat todella konkreettisia, joita kolme vastaajaa piti motiivina aloittaa liiketoimintaosaamisen opiskelu. Pari vastaajaa oli pohtinut kauppatieteellisen tutkinnon suorittamista nykyisen tutkintonsa lisäksi, ja liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden avulla haluttiin saada myös jonkinlainen käsitys kauppatieteiden opiskelusta. Lisäksi pari vastaajaa oli maininnut opiskelumotiiveikseen yrittäjyyteen liittyvät taidot, jotka voidaan myös nähdä hyvin konkreettisina motiiveina. Muita kategorisoimattomia motiiveja olivat opintokokonaisuuden tarjoama vaihtelu, opintojen mielenkiintoisuus ja monipuolisuus sekä kokonaisuudesta saatavat opintopisteet.

Melko moni avoimista vastauksista liittyi aiempiin opiskelumotiiveihin, joiden merkitystä kyselyssä pyydettiin arvioimaan. Moni vastaaja oli kuitenkin avoimessa vastauskentässä perustellut motiivejaan hieman tarkemmin. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että kyselyn avoimeen kysymykseen vastanneilla opiskelijoille tulevaisuuteen liittyvät hyödyt olivat merkittävin motiivi aloittaa liiketoimintaosaamisen opiskelu. Myös opiskelumotiiveihin liittyvissä väittämässä korostui väittämän ”Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa” merkitys, sillä noin yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti väittämää erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä.

Taulukko 9. Horisontaalinen tulosavaruus muista opiskelumotiiveista

KUVAUKSEN KATEGORIAT	MERKITYSYKSIKÖT
Hyödyt tulevaisuudessa (9)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Halusin kuitenkin ottaa nämä kurssit koska haluan tulevaisuudessa töitä, jotka liittyvät niin omaan alaani kuin kauppatieteisiin.</li> <li>- Erottautua muista humanistisen tiedekunnan opiskelijoista.</li> <li>- Uskon, että jatkotutkinto-opiskelijana suorittamani LTO-opinnot auttavat suuntautumaan pois akatemiasta kun se päivä koittaa.</li> <li>- Halusin keinon jolla perustella kiinnostuksenkohteitani työnhaussa</li> <li>- Olen ollut paljon järjestötoiminnassa mukana ja huomannut, että myös esimerkiksi vapaaehtoistyössä ynnä muussa tarvitaan liiketoimintaosaamisessa opetettavia taitoja.</li> <li>- Ajatus oli että hakeutuisin työelämässä tehtäviin joissa tarvitsisi kauppatieteellistä ajattelua ja/tai osaamista.</li> <li>-[...] uskoin että esim. kustannuslaskennasta voisi olla tulevaisuudessa hyötyä</li> <li>- Lisäksi ajattelin hakiessani LTO-opintojen tuottaman osaamisen olevan hyödyllinen tulevassa työssäni, kuten sitten kävikin.</li> <li>- Uskon, että liiketoiminta- ja kaupallinen osaaminen on tulevaisuudessa erittäin tärkeä taito työelämässä.</li> </ul>
Kirjanpidon taidot (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Halusin opetella kirjanpidon ja laskentatoimen taitoja</li> <li>-Eryteisesti kiinnostivat kirjanpitoon ja verotukseen liittyvät kurssit sillä äidilläni on tilitoimisto. Nyt siis pystyn tarvittaessa auttamaan häntä töissä.</li> <li>- Halusin oppia yrityksen hoitamiseen liittyviä käytännön asioita, kuten kirjanpitoa ja laskentatoimea. Ne olivatkin kursseista minulle mielenkiintoisimmat.</li> </ul>
Alan vaihto/ toinen tutkinto (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Harkitsin myös toisen tutkinnon (KTM) tekemistä oman tutkinnon rinnalle, koska se olisi keino saada parempia töitä kun erottautuisin muista yhteiskuntatieteellisestä valmistuneista tupla-pätevyydelläni</li> <li>- Alunperin olin hakemassa kauppa- ja korkeakouluun opiskelemaan mutta jostakin syystä päädyin lukio-opintojeni jälkeen hakemaan opiskelemaan englannin kieltä. Nyt aloitin lto-sivuaineopinnot sen takia, että minulla alkoi hirveä palo opiskella kauppatieteitä ja haluaisinkin nyt kovasti vaihtaa pääainetta...</li> <li>- Oikeustieteellisen tutkinnon lisäksi olen miettinyt jo pitkään myös kauppatieteellisen tutkinnon suorittamista, joten LTO-kokonaisuus on auttanut näkemään, minkälaista opiskelu on käytännössä.</li> </ul>
Osaamisen kehittäminen (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kokonaisuus täydentää kasvatustieteellistä osaamista mielestäni hyvin.</li> <li>- Halusin monimuotoistaa osaamistani</li> <li>- Halusin vahvistaa entisestään aiempaa kaupallista AMK-tutkintoani</li> </ul>
Yrittäjyyden taidot (2)	<ul style="list-style-type: none"> <li>-Yrittäjänä toimiminen</li> <li>-Yrittäjyyden valmiuksien parantaminen</li> </ul>
Muut motiivit (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Lisäksi lto tarjosi vaihtelua biotekniikan ja elintarvikekehityksen kursseihin.</li> <li>-Mielenkiintoinen ja monipuolinen sivuainekokonaisuus jo itsessään, jonka vuoksi hain LTO-opintoihin.</li> <li>-Sivuaineeseen vaadittavat opintopisteet.</li> </ul>

### 7.3 Odotukset työelämässä tarvittavista työelämävalmiuksista

Toisen tutkimuskysymykseni tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä erilaisista liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista. Tätä mitattiin kyselylomakkeessa pyytämällä opiskelijoita arvioimaan eri liiketoimintaosaamisen teemojen merkitystä. Teemat oli poimittu liiketoimintaosaamisen kurssikuvauksista. Teemoja oli yhteensä 20 ja niitä tuli arvioida Likertin asteikon

mukaisesti, jossa 1=en lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Luokittelin opiskelumotiiveihin liittyvät väittämät uudelleen vähentämällä muuttujien luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain kolme luokkaa: 1=ei lainkaan/ melko vähän; 2=jonkin verran ja 3=melko paljon/ erittäin paljon. Tarkastelin vastausten jakautumista kyselyyn vastaajien kesken. Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 3.

Odotukset sekä kirjanpidon, verotuksen, laskentatoimen että rahoituksen teemojen merkityksistä jäivät melko alhaisiksi, sillä alle kaksi viidesosaa vastaajista odotti tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä kyseisistä teemoista melko paljon tai erittäin paljon. Sen sijaan muista talouteen liittyvistä teemoista budjetointi sai hieman enemmän kannatusta, koska lähes seitsemän vastaajaa kymmenestä odotti tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä budjetoinnista. Esimiestaidot puolestaan korostuivat kyselyssä, sillä neljä viidesosaa odotti tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä esimiestaidoista joko melko paljon tai erittäin paljon. Sen sijaan vain noin puolet vastaajista odotti tarvitsevansa ymmärrystä yrityksen johtamisesta. Johtamiseen liittyvistä teemoista kysyttiin myös odotuksia henkilöstöjohtamisen teemojen ymmärtämisestä, jota noin seitsemän vastaajaa kymmenestä odottaa tarvitsevansa työelämässä. Organisaation toimintaan liittyviä teemoja olivat organisaatiokäyttäytyminen sekä organisaatorakenteet ja toimijat. Organisaatiokäyttäytymisen ymmärrystä odotti tarvitsevansa noin seitsemän vastaajaa kymmenestä, kun taas ymmärrystä organisaatorakenteista ja toimijoista noin puolet. Suunnilleen puolet vastaajista odotti myös tarvitsevansa ymmärrystä kilpailuympäristön analysoinnista sekä markkinoinnin kilpailukeinoista. Markkinointiin liittyen eniten odotettiin tarvittavan ymmärrystä palvelujen markkinoinnista, johon noin kolme viidesosaa vastaajista oli valinnut vastausvaihtoehdon melko paljo tai erittäin paljon. Yrityksen perustaminen puolestaan jäi hieman vähemmälle huomiolle, sillä noin kaksi viidesosaa odotti tarvitsevansa siihen liittyvää ymmärrystä. Kuitenkin yritystoiminnan perusteista noin kolme viidesosaa odotti tarvitsevansa ymmärrystä. Tästä voi mahdollisesti päätellä, että vaikka vastaajat odottavat tarvitsevansa ymmärrystä yritystoiminnan perusteista, eivät kaikki heistä kuitenkaan suunnittele perustavansa omaa yritystä. Sen sijaan projektityöskentelyyn liittyvien teemojen merkitys korostui kyselyssä. Yhdeksän vastaajaa kymmenestä odotti tarvitsevansa ymmärrystä projektin suunnittelusta ja toteutuksesta melko paljon tai erittäin paljon ja lisäksi vajaa yhdeksän



vastaajaa kymmenestä odotti tarvitsevansa myös ymmärrystä projektin johtamisesta. Ainoastaan yksi vastaaja oli valinnut projektin suunnittelun ja toteutuksen kohdalla vastausvaihtoehdon en lainkaan tai melko vähän. Erityistä merkitystä vaikutti olevan myös liiketoiminnan ymmärtämisellä, sillä yhdeksän vastaajaa kymmenestä oli valinnut siihenkin vastausvaihtoehdon melko paljon tai erittäin paljon. Kansainvälisen liiketoiminnan ymmärrystä puolestaan odotti tarvitsevansa alle kolme viidesosaa vastaajista, vaikka liiketoiminnan ymmärrystä odottikin tarvitsevansa suurin osa vastaajista. Vähiten odotettiin tarvittavan ymmärrystä liiketoiminnan tutkimuksesta, sillä lähes seitsemän vastaajaa kymmenestä oli valinnut vastausvaihtoehdon en lainkaan tai melko vähän.

### **7.3.1 Summamuuttujat työelämävalmiuksista**

Koska väittämiä oli paljon, päädyin opiskelumotiivien tapaan kokoamaan niistä summamuuttujat tulosten esittämisen yksinkertaistamiseksi tarkempaa tarkastelua varten. Summamuuttujien luomista varten toteutin pääkomponenttianalyysin, jonka avulla selvitin muuttujien latautumista. Pääkomponenttianalyysiin otin mukaan vain ne muuttujat, jotka olivat normaalisti jakautuneita ja korreloivat riittävän vahvasti vähintään yhteen toiseen muuttujaan. Lopullisen pääkomponenttianalyysin KMO-arvo oli 0.63 ja p-arvo 0.00, joten totesin analyysin kelvolliseksi. Analyysin tuloksena muodostui neljä pääkomponenttia.

Taulukossa 10 on esitetty pääkomponenttien avulla muodostetut summamuuttujat, niiden sisältämät väittämät sekä olennaisimmat tunnusluvut. Summamuuttujat nimesin seuraavasti: Laskentatoimi ja rahoitus, Markkinointi ja liiketoiminta, Projektinhallinta sekä Organisaation toiminta. Laskentatoimi ja rahoitus -summamuuttuja sisältää seuraavat osiot: ”Rahoitus”, ”Laskentatoimi”, ”Verotus”, ”Budjetointi” ja ”Kirjanpito”. Summamuuttujan nimeksi valitsin Laskentatoimi ja rahoitus, koska kaikki osiot liittyvät liiketoimintaosaamisessa laskentatoimen ja rahoituksen teemoihin. Summamuuttuja Markkinointi ja liiketoiminta sisältää seuraavat osiot: ”Kilpailuympäristön analysointi”, ”Markkinoinnin kilpailukeinot”, ”Palvelujen markkinointi”, ”Liiketoiminnan ymmärtäminen” ja ”Kansainvälinen liiketoiminta”. Nämä kaikki liittyivät liiketoimintaosaamisessa markkinointiin ja liiketoiminnan ymmärtämiseen. Kolmas

summamuuttuja Projektinhallinta sisältää osiot ”Projektin suunnittelu ja toteutus” sekä ”Projektin johtaminen”, jotka nimensä mukaisesti liittyvät liiketoimintaosaamisessa projektinhallintaan liittyviin teemoihin. Neljäs summamuuttuja Organisaation toiminta sisältää osiot ”Organisaatiokäyttäytyminen” sekä ”Organisaatorakenteet ja toimijat”. Nämä liittyvät yleisellä tasolla organisaation toiminnan ymmärtämiseen.

Taulukko 10. Summamuuttujat (odotukset työelämävalmiuksista)

Summamuuttuja	1. Laskentatoimi ja rahoitus	2. Markkinointi ja liiketoiminta	3. Projektinhallinta	4. Organisaation toiminta
<b>Osiot</b>	4.Rahoitus 3.Laskentatoimi 2.Verotus 5.Budjetointi 1.Kirjanpito	11.Kilpailuympäristön analysointi 12.Markkinoinnin kilpailukeinot 13.Palvelujen markkinointi 18.Liiketoiminnan ymmärtäminen 19.Kansainvälinen liiketoiminta	16.Projektin suunnittelu ja toteutus 17.Projektin johtaminen	9.Organisaatiokäyttäytyminen 10.Organisaatorakenteet ja toimijat
<b>Alpha</b>	0.79	0.76	0.84	0.87
<b>Osioiden välinen korrelaatio</b>	0.60 0.68 0.52 0.55 0.53	0.46 0.65 0.58 0.50 0.49	0.74 0.74	0.77 0.77
<b>Keskiarvo</b>	3,34	3,80	4,50	4,00
<b>Keskihajonta</b>	0.71	0.69	0.73	0.88

Taulukossa 10 on kuvattu summamuuttujia tunnuslukujen avulla. Keskiarvojen perusteella voidaan todeta, että opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä eniten ymmärrystä projektinhallintaan liittyvistä teemoista (4,50). Tämän voisi ajatella johtuvan siitä, että projektinhallinnan taidot ovat melko yleisiä ja alasta riippumattomia taitoja. Hyvinkin monessa eri ammatissa ja eri alalla voisi kuvitella olevan tyypillistä erilaisten projektien parissa työskentelyä. Toiseksi eniten opiskelijat odottavat tarvitsevansa ymmärrystä organisaation toimintaan liittyvistä teemoista (4,00). Nämäkin teemat voidaan nähdä alasta riippumattomina ja lähinnä organisaation toiminnan

ymmärtämiseen liittyvinä taitoina, ei varsinaisina konkreettisina taitoina. Kolmanneksi eniten taas ymmärrystä odotetaan tarvittavan markkinointiin ja liiketoimintaan liittyvistä teemoista (3,80), joista erityisesti markkinoinnin teemoihin liittyy jo periaatteessa työssä hyödynnettäviä taitoja. Vähiten opiskelijat odottavat tarvitsevansa ymmärrystä laskentatoimeen ja rahoitukseen liittyvistä teemoista (3,34). Tämän voisi ajatella selittyvän sillä, että laskentatoimen ja rahoituksen teemojen parissa työskentelevät ihmiset toimivat todennäköisesti talouteen liittyvällä alalla ja ovat mahdollisesti opiskelleet pääaineenaan nimenomaan kauppatieteitä.

### **7.3.1.1 Odotukset työelämävalmiuksista sukupuolen mukaan**

Tarkastelin työelämävalmiuksien teemoja ensin sukupuolen mukaan. Valitsin analyysitavaksi Mann-Whitneyn U-testin, koska aineisto ei täyttänyt riippumattomien otosten t-testin odotuksia. Tarkastelin ensin sukupuolen yhteyttä odotuksiin laskentatoimen ja rahoituksen teeman merkityksestä. Tulos ( $U = 451.50$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että miesten ja naisten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Seuraavaksi tarkastelin sukupuolen yhteyttä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teeman merkityksestä. Tulos ( $U = 532.00$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että tässäkin tapauksessa ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tämän jälkeen tarkastelin sukupuolen yhteyttä odotuksiin projektinhallintaan liittyvien teemojen merkityksestä. Tuloksen ( $U = 425.00$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että miesten ja naisten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa projektinhallintaan liittyvien teemojen osalta. Lopuksi tarkastelin vielä sukupuolen yhteyttä odotuksiin organisaation toimintaan liittyvien teemojen merkityksestä. Tuloksen ( $U = 496.50$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan havaita, että naisten ja miesten välillä ei tässäkin tapauksessa ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Sukupuoli ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä erilaisista liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista.

### **7.3.1.2 Odotukset työelämävalmiuksista iän mukaan**

Tarkastelin työelämävalmiuksien teemoja myös iän mukaan. Iän muuttujana käytin uudelleen luokiteltua muuttujaa kahtiajako ikä, jonka ryhmiä ovat max 25v ( $N=54$ ) ja yli 25v ( $N=25$ ). Tarkastelin iän yhteyttä eri teemojen merkitykseen riippumattomien otosten

t-testillä. Ensin tarkastelin iän yhteyttä odotuksiin laskentatoimen ja verotuksen teeman merkityksestä. Tulos ( $t(77) = -0.94; p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Ikä ei siis ole yhteydessä odotuksiin laskentatoimen ja verotuksen teemojen merkityksestä. Seuraavaksi tarkastelin iän yhteyttä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teemojen merkityksestä. Tuloksen ( $t(77) = 1.51; p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Ikä ei siis ole yhteydessä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teemojen merkityksestä. Seuraavaksi tarkastelin iän yhteyttä odotuksiin projektinhallinnan teemojen merkityksestä. Tulos ( $t(77) = 1.19; p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Ikä ei siis ole yhteydessä odotuksiin projektinhallinnan teemojen merkityksestä. Lopuksi tarkastelin vielä iän yhteyttä odotuksiin organisaation toimintaan liittyvien teemojen merkityksestä. Tuloksen ( $t(77) = 1.21; p > 0.05$ ) perusteella voidaan havaita, että tässäkin tapauksessa ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Ikä ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevänsä ymmärrystä erilaisista liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista.

Taulukko 11. Työelämävalmiudet iän mukaan

Teema	Max 25v			Yli 25v			df	t	p
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	N	Keski-arvo	Keski-hajonta			
<b>Laskentatoimi ja rahoitus</b>	54	3,29	0.75	25	3,45	0.64	77	-0.94	0.349
<b>Markkinointi ja liiketoiminta</b>	54	3,88	0.66	25	3,63	0.74	77	1.51	0.137
<b>Projektinhallinta</b>	54	4,37	0.69	25	4,16	0.80	77	1.19	0.237
<b>Organisaation toiminta</b>	54	3,80	0.84	25	3,54	0.95	77	1.21	0.231

### 7.3.1.3 Odotukset työelämävalmiuksista liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden mukaan

Seuraavaksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen aloitusvuoden yhteyttä työelämävalmiuksien teemojen merkitykseen. Vastaajat olivat aloittaneet liiketoimintaosaamisen opinnot vuosien 2011–2018 välillä. Koska vastaajien määrä yksittäisen vuoden kohdalla vaihteli huomattavasti, hyödynsin muuttujien uudelleen

luokittelua kahteen ryhmään: vuosina 2011–2016 aloittaneet (N=48) ja vuosina 2017–2018 aloittaneet (N=31).

Ensin tarkastelin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä odotuksiin laskentatoimen ja rahoituksen teeman merkityksestä Mann-Whitneyn U-testillä. Tuloksen ( $U = 651.50$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi ei siis ole yhteydessä odotuksiin laskentatoimen ja rahoituksen teeman merkityksestä. Seuraavaksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teeman merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = -2.01$ ;  $p < 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien väliltä löytyy tilastollisesti merkitsevä ero. Vuosien 2017–2018 välillä liiketoimintaosaamisen opinnot aloittaneet opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä enemmän ymmärrystä markkinoinnin ja liiketoiminnan teemoista kuin vuosien 2011–2016 välillä opinnot aloittaneet opiskelijat. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi on siis yhteydessä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teeman merkityksestä. Seuraavaksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä odotuksiin projektinhallinnan teeman merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tuloksen ( $t(77) = -0.81$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi ei siis ole yhteydessä odotuksiin projektinhallinnan teeman merkityksestä. Lopuksi tarkastelin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden yhteyttä odotuksiin organisaation toimintaan liittyvien teemojen merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = -0.35$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä organisaation toimintaan liittyvistä teemoista.

Taulukko 12. Työelämävalmiudet liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuoden mukaan

Summa- muuttuja	2011–2016			2017–2018			df	t	p
	N	Keski- arvo	Keski- hajonta	N	Keski- arvo	Keski- hajonta			
Markkinointi ja liiketoiminta	48	3,68	0.67	31	3,99	0.68	77	-2.01	0.048
Projektin- hallinta	48	4,25	0.74	31	4,39	0.72	77	-0.81	0.419
Organisaation toiminta	48	3,69	0.86	31	3,76	0.92	77	-0.35	0.730

#### 7.3.1.4 Odotukset työelämävalmiuksista tieteenalan mukaan

Tarkastelin työelämävalmiuksia myös vastaajien tieteenalan mukaan. Jaoin opiskelijat tiedekunnan mukaan ihmistieteisiin (N=51) ja luonnontieteisiin (N=28) samaan tapaan kuin opiskelumotiivien kohdalla. Ensin tarkastelin tieteenalan yhteyttä odotuksiin laskentatoimen ja rahoituksen teeman merkityksestä Mann-Whitneyn U-testillä. Tuloksen ( $U = 631.50$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan todeta, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä odotuksiin laskentatoimen ja rahoituksen teeman merkityksestä. Seuraavaksi tarkastelin tieteenalan yhteyttä odotuksiin markkinoinnin ja liiketoiminnan teeman merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = -0.45$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa ymmärrystä markkinointiin ja liiketoimintaan liittyvistä teemoista. Seuraavaksi tarkastelin tieteenalan yhteyttä odotuksiin projektinhallinnan teeman merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tuloksen ( $t(77) = -1.62$ ;  $p > 0.05$ ) perusteella voidaan havaita, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä odotuksiin projektinhallinnan teeman merkityksestä. Lopuksi tarkastelin vielä tieteenalan yhteyttä odotuksiin organisaation toimintaan liittyvien teemojen merkityksestä riippumattomien otosten t-testillä. Tulos ( $t(77) = 1.21$ ;  $p > 0.05$ ) osoittaa, että ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa. Tieteenala ei siis ole yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä organisaation toimintaan liittyvistä teemoista.

Taulukko 13. Työelämävalmiudet tieteenalan mukaan

Summamuuttuja	Ihmistieteet			Luonnontieteet			df	t	p
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	N	Keski-arvo	Keski-hajonta			
Markkinointi ja liiketoiminta	51	3,78	0.66	28	3,85	0.75	77	-0.45	0.654
Projektin-hallinta	51	4,21	0.74	28	4,48	0.69	77	-1.62	0.109
Organisaation toiminta	51	3,80	0.87	28	3,55	0.86	77	1.21	0.229

## 7.4 Opintojen arviointi

Kolmannen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, millaisia kokemuksia opiskelijoilla oli opintokokonaisuudesta. Kysymyksessä 18 vastaajia pyydettiin arvioimaan 18:a opintojen arviointiin liittyvää väittämää Likertin asteikon mukaisesti: 1=täysin eri mieltä, 2=osittain ei mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=osittain samaa mieltä ja 5=täysin samaa mieltä. Koska väittämiin vastaajien määrä on todella pieni (N=33–35), päädyin analysoimaan vastauksia tarkastelemalla jakaumia. Näin pienellä otoskoolla ei nimittäin ole mielekästä tehdä tilastollista vertailua. Luokittelin opintojen arviointiin liittyvät väittämät uudelleen vähentämällä muuttujien luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain kolme muuttujaa: 1=täysin eri mieltä/ osittain eri mieltä; 2=ei samaa eikä eri mieltä ja 3=osittain samaa mieltä/ täysin samaa mieltä.

Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 4. Vastaajista noin yhdeksän kymmenestä eli suurin osa oli sitä mieltä, että opintokokonaisuus vastasi odotuksia täysin tai ainakin osittain. Noin seitsemän vastaajaa kymmenestä piti opetusta laadukkaana ja yli neljä viidesosaa oli sitä mieltä, että opinnot olivat tarpeeksi haastavia. Neljä viidesosaa koki opinnot myös mielenkiintoisiksi. Yli neljä viidesosaa vastaajista oli sitä mieltä, että opintokokonaisuus antoi hyviä valmiuksia työelämää varten. Puolet vastaajista oli täysin tai osittain eri mieltä väittämän ”Opinnoissa ei huomioitu kansainvälisyyttä” kanssa. Reilu neljä viidesosaa koki opiskeluilmapiirin hyväksi ja noin seitsemän vastaajaa kymmenestä koki saavuttaneensa opintojen osaamistavoitteet kattavasti. Kaksi viidesosaa vastaajista oli sitä mieltä, että opinnoissa oli tarpeetonta sisältöä. Yli puolet oli sitä mieltä, että opinnot olivat käytännönläheisiä, kun taas reilu kolme viidesosaa koki

opinnot teoreettisiksi. Yli puolet vastaajista oli myös sitä mieltä, että opinnot vastaavat työelämän tarpeisiin, ja lisäksi noin seitsemän vastaajaa kymmenestä koki opintojen kehittäneen heidän omaa asiantuntijuuttaan. Yli neljä viidesosaa koki oppineensa ymmärtämään organisaatioiden toimintaa ja noin seitsemän vastaajaa kymmenestä oppi ymmärtämään liike-elämän rakenteita. Lisäksi lähes neljä viidesosaa koki oppineensa ymmärtämään yritystoimintaa ja sen lainalaisuuksia, sekä yrityksissä toimivien ihmisten käyttäytymistä. Kaiken kaikkiaan opiskelijat vaikuttivat arvioineen opintoja todella positiivisesti, eikä vastausten jakautumisessa tullut mielestäni vastaan mitään erityisen yllättävää.

#### **7.4.1 Opinnot ja liiketoimintaosaamisen teemat**

Kysymyksessä 14 opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon opinnot ovat auttaneet ymmärtämään liiketoimintaosaamiseen liittyviä teemoja. Teemat olivat samoja kuin aiemmin esitetyt työelämävalmiuksiin liittyvät teemat. Opiskelijoita pyydettiin arvioimaan teemoja Likertin asteikon mukaisesti: 0=en ole osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille, 1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Analysoin vastauksia tarkastelemalla niiden jakaumia. Vastausvaihtoehtoihin oli lisätty vaihtoehto ”0=en ole osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille”, koska osa teemoista liittyi valinnaisiin kursseihin ja lisäksi joillakin opintokokonaisuutta vielä opiskelevista saattoi olla kursseja vielä kesken tai käymättä. Luokittelin ensin muuttajat uudelleen vähentämällä luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain neljä muuttujaa: 0=en ole osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille, 1=ei lainkaan/ melko vähän, 2=jonkin verran ja 3=melko paljon/ erittäin paljon.

Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 6. Kirjanpito erottui selkeästi muista teemoista, sillä neljä viidesosaa vastaajista koki opintojen auttaneen ymmärtämään kirjanpidon teemoja melko paljon tai erittäin paljon. Tämä voisi olla selitettävissä sillä, että kirjanpidon opintojaksolle on kuulunut luentojen lisäksi harjoitusryhmissä työskentelyä, joissa on opeteltu konkreettisesti kirjanpidon tekemistä. On mahdollista, että opiskelijoiden oppimiskokemus on vahvempi, jos opintojaksolla on opetettu teorian lisäksi jotain konkreettisia taitoja. Laskentatoimesta puolestaan reilu puolet vastaajista koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon eli selvästi vähemmän kuin kirjanpidosta.



Myös laskentatoimen opintojaksoihin on yleensä kuulunut harjoitustehtäviä, mutta kolmasosa vastaajista koki oppineensa ymmärtämään laskentatoimen teemoja vain jonkin verran. Verotuksen teemoista sen sijaan vajaa kolmannes koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon. Reilu viidesosa ei kuitenkaan ollut osallistunut kyseistä teemaa käsittelevälle kurssille. Rahoituksen teemasta yli kolmasosa koki oppineensa jonkin verran ja lähes kolmasosa melko vähän tai ei lainkaan. Ainoastaan noin viidesosa koki oppineensa ymmärtämään rahoituksen teemoja melko paljon tai erittäin paljon. Viimeinen talousasioihin liittyvä teema oli budjetointi, josta melkein kaksi viidesosaa koki oppineensa jonkin verran. Reilu viidesosa koki oppineensa budjetoinnista vain melko vähän tai ei lainkaan, kun taas toinen reilu viidesosa koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon.

Johtamiseen liittyvistä teemoista vajaa kolme viidesosaa vastaajista koki oppineensa sekä esimiestaidoista että henkilöstöjohtamisesta melko paljon tai erittäin paljon. Yrityksen johtamisesta puolestaan vajaa puolet koki oppineensa ymmärtämään jonkin verran ja vajaa kaksi viidesosaa melko paljon tai erittäin paljon. Organisaation toimintaan liittyen noin kolmasosa koki oppineensa ymmärtämään organisaatiokäyttäytymistä melko paljon tai erittäin paljon ja vajaa kaksi viidesosaa jonkin verran. Organisaatorakenteista ja toimijoista vajaa kolmannes oppi melko paljon tai erittäin paljon ja reilu kolmannes jonkin verran. Yksi viidesosa ei ollut osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille.

Markkinointiin ja yritystoimintaan liittyvistä teemoista noin puolet koki oppineensa markkinoinnin kilpailukeinoista melko paljon tai erittäin paljon. Liiketoiminnan ymmärtämisestä koki oppineensa melko paljon tai erittäin yli kolme viidesosaa vastaajista. Sen sijaan noin kaksi viidesosaa vastaajista koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon palvelujen markkinoinnista sekä yritystoiminnan perusteista. Kilpailuympäristön analysoinnin teemasta puolestaan koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon noin kolmasosa vastaajista, sekä toinen kolmasosa jonkin verran. Yrityksen perustamisesta taas noin kaksi viidesosaa koki oppineensa vain melko vähän tai ei lainkaan, ja vajaa kolmasosa melko paljon tai erittäin paljon. Projektinhallintaan liittyen reilu kaksi viidesosaa koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon projektin suunnittelusta ja toteutuksesta, kun taas vajaa kaksi viidesosaa koki oppineensa melko

paljon tai erittäin paljon projektin johtamisesta. Kansainvälisen liiketoiminnan ymmärtämisestä noin kolmasosa koki oppineensa melko paljon tai erittäin paljon, kun taas toinen kolmasosa ei ollut osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille. Liiketoiminnan tutkimuksesta sen sijaan lähes kaksi viidesosaa koki oppineensa vain melko vähän tai ei lainkaan ja vain reilu yksi viidesosa melko paljon tai erittäin paljon.

#### **7.4.2 Opintokokonaisuudesta saadut taidot**

Kysymyksessä 17 opintokokonaisuuden suorittaneita vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon he olivat saaneet erilaisia taitoja opintokokonaisuudesta. Vastauksia tuli yhteensä 36. Taitoja oli yhteensä 12 ja niitä pyydettiin arvioimaan Likertin asteikon mukaisesti: 1=ei lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Johtuen väittämiin vastaajien pienestä määrästä (N = 36) päädyin analysoimaan vastauksia tarkastelemalla jakaumia. Luokittelin opintojen arviointiin liittyvät väittämät uudelleen vähentämällä muuttujien luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain kolme luokkaa: 1=ei lainkaan/ melko vähän, 2=jonkin verran ja 3=melko paljon/ erittäin paljon.

Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 7. Arviot saaduista taidoista vaihtelivat paljon, mutta kaikkien teemojen kohdalla alle puolet opiskelijoista oli valinnut vastausvaihtoehdon melko paljon tai erittäin paljon. Eniten opiskelijat kokivat saaneensa taitoja ymmärryksestä kansainvälisessä ympäristössä toimimisesta, projektinhallintataidoista, yrittäjävalmiuksista (asenteelliset) sekä urasuunnittelu- ja työelämä tietoisuudesta. Reilu kaksi viidesosaa oli valinnut kyseisiin teemoihin vastausvaihtoehdon melko paljon tai erittäin paljon. Noin kolmasosa puolestaan koki saaneensa melko paljon tai erittäin paljon taitoja talouden yleisestä tuntemuksesta, yrittäjävalmiuksista (tiedolliset) sekä analysointi- ja ongelmanratkaisutaidoista. Kaikkien kolmen teeman kohdalla noin puolet oli kokenut saaneensa taitoja jonkin verran. Sen sijaan noin viidesosa vastaajista koki saaneensa melko paljon tai erittäin paljon taitoja tiedonhankinnan valmiuksista ja vuorovaikutustaidoista. Tiedonhankinnan valmiuksista puolet vastaajista koki oppineensa vain melko vähän tai ei lainkaan. Vähiten opiskelijat kokivat saaneensa taitoja ymmärryksestä tarkastella asioita kestävän kehityksen ja etiikan näkökulmasta, esiintymisvalmiuksista sekä neuvottelutaidoista. Suunnilleen vain yksi

vastaaja kymmenestä koki saaneensa taitoja kyseisistä teemoista melko paljon tai erittäin paljon. Jopa seitsemän vastaajaa kymmenestä koki saaneensa vain melko vähän tai ei lainkaan ymmärrystä tarkastella asioita kestävän kehityksen ja etiikan näkökulmasta. Esiintymisvalmiuksia noin kolme viidesosaa koki saaneensa melko vähän tai ei lainkaan. Neuvottelutaitoja puolestaan vajaa puolet koki saaneensa melko vähän tai ei lainkaan.

### **7.4.3 Opintojen hyöty työelämässä**

Kysymyksessä 13 vastaajia pyydettiin arvioimaan, missä määrin liiketoimintaosaamisen opinnoista on ollut hyötyä työelämässä. Kysymys sisälsi viisi väittämää, joita vastaajaa pyydettiin arvioimaan Likertin asteikon mukaisesti: 1=täysin eri mieltä, 2=osittain ei mieltä, 3=ei samaa eikä eri mieltä, 4=osittain samaa mieltä ja 5=täysin samaa mieltä. Väittämiin pyydettiin vastausta vain niiltä opiskelijoilta, jotka olivat olleet työelämässä liiketoimintaosaamisen opintojen aikana tai niiden jälkeen. Yhteensä 56 opiskelijaa vastasi väittämiin. Koska tässäkin kysymyksessä vastausvaihtoehtoja oli yhteensä viisi, päädyin luokittelemaan muuttujat uudelleen vähentämällä luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain kolme luokkaa: 1=täysin eri mieltä/ osittain eri mieltä, 2=ei samaa eikä eri mieltä ja 3=osittain samaa mieltä/ täysin samaa mieltä. Analysoin tässäkin tapauksissa vastauksia tarkastelemalla jakaumia.

Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 8. Opiskelijoiden vastaukset vaikuttivat suurimmalta osin melko positiivisilta. Jopa seitsemän vastaajaa kymmenestä koki, että opinnot ovat lisänneet sekä itsevarmuutta uudenalaisista työtehtävistä selviytymiseen että luottamusta uralla etenemiseen. Toisin sanoen opiskelijat kokivat liiketoimintaosaamisen opinnoilla olleen positiivinen merkitys heidän työelämäänsä ja suhtautumiseensa tulevaisuuden uraan. Lisäksi vajaa kolme viidesosaa vastaajista oli jo voinut hyödyntää liiketoimintaosaamisen opinnoissa oppimiaan asioita työelämässä. Käytännössä opinnoista oli jo ollut konkreettista hyötyä työelämän puolella ainakin näiden opiskelijoiden kohdalla. Vajaa puolet vastaajista koki, että opinnot olivat lisänneet heidän uskallustaan ryhtyä yrittäjäksi. Tämä on verrattavissa luvussa 8.4.3 esitettyihin tuloksiin, jossa mainitsin noin kahden viidesosan vastaajista kokeneen saaneensa taitoja yrittäjävalmiuksista (asenteelliset). Vähiten vastaajat kokivat liiketoimintaosaamisen tuoneen uusia työmahdollisuuksia. Tästä huolimatta kaksi viidesosaa vastaajista

kuitenkin koki opintojen tuoneen uusia työmahdollisuuksia, kun taas neljäsosa oli eri mieltä väittämän kanssa. Kaiken kaikkiaan tämän otoskoon kohdalla opinnoilla on ollut pääosin hyötyä ja hyvin positiivinen merkitys työelämään.

#### **7.4.4 Liiketoimintaosaamisen teemat työelämässä**

Kysymyksessä 15 opiskelijoita pyydettiin arvioimaan, minkä verran he ovat jo tähän mennessä tarvinneet työelämässä ymmärrystä liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista. Teemat olivat samoja kuin aiemmin esitetyt työelämävalmiuksiin liittyvät teemat. Kysymykseen pyydettiin vastausta niiltä opiskelijoilta, jotka olivat joko päätoimisesti tai osa-aikaisesti tutkintoaan vastaavassa työssä. Vastauksia saatiin yhteensä 30. Teemoja pyydettiin arvioimaan Likertin asteikon mukaisesti: 1=en lainkaan, 2=melko vähän, 3=jonkin verran, 4=melko paljon ja 5=erittäin paljon. Koska tässäkin kysymyksessä vastausvaihtoehtoja oli yhteensä viisi, päädyin luokittelemaan muuttujat uudelleen vähentämällä luokkien määrää. Uudelleen luokittelemalla sain kolme luokkaa: 1=en lainkaan/ melko vähän, 2=jonkin verran ja 3=melko paljon/ erittäin paljon. Pienen otoskoon vuoksi analysoin vastauksia jälleen jakaumia tarkastelemalla.

Vastausten jakaumat on esitetty liitteessä 9. Jakaumia tarkastelemalla voi havaita, että suurin osa vastaajista koki tarvinneensa tähän mennessä työelämässä ymmärrystä eri liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista vain melko vähän tai ei lainkaan. Tähän voisi vaikuttaa se, että opintojen ollessa vielä kesken moni on todennäköisesti aivan uransa alkutaipaleella, joka voi heijastua työtehtävien vaativuustasoon ja sitä kautta työssä tarvittaviin taitoihin. Vähiten opiskelijat kokivat tarvinneensa ymmärrystä liiketoiminnan tutkimuksesta, sillä yli neljä viidesosaa vastaajista oli valinnut vastausvaihtoehdon melko vähän tai ei lainkaan. Liiketoiminnan tutkimuksen voi nähdä liittyvän lähinnä yliopistossa työskentelevien työnkuvaan, joten yliopiston ulkopuolella työelämässä olevat eivät välttämättä työssään kohtaa liiketoiminnan tutkimukseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi noin seitsemän vastaajaa kymmenestä koki tarvinneensa vain melko vähän tai ei lainkaan ymmärrystä laskentatoimesta, rahoituksesta, budjetoinnista ja yrityksen perustamisesta. Luvussa 8.3.1 mainitsin opiskelijoiden odottavan tarvitsevansa työelämässä vähiten ymmärrystä nimenomaan laskentatoimeen ja rahoitukseen liittyvistä teemoista, johon mahdollisena syynä voisi olla teemojen

tarpeellisuus nimenomaan talousasioiden parissa työskentelevillä. Talousasioiden parissa työskentelee todennäköisimmin kauppakorkeakoulusta valmistuneita, mikä voisi selittää myös sen, että kyselyyn vastaajista suuri osa ei ollut tarvinnut työssään laskentatoimeen ja rahoitukseen liittyvien asioiden ymmärrystä. Sen sijaan vajaa kolmasosa vastaajista mainitsi tarvinneensa työelämässä jonkin verran ymmärrystä kirjanpitoon ja verotukseen liittyvistä teemoista. Tästä huolimatta yli puolet vastaajista koki tarvinneensa ymmärrystä kyseisistä teemoista vain melko vähän tai ei lainkaan. Johtamiseen liittyvistä teemoista puolestaan vajaa neljä viidesosaa koki tarvinneensa vain melko vähän tai ei lainkaan ymmärrystä yrityksen johtamisesta. Lisäksi kolme viidesosaa koki tarvinneensa vain melko vähän tai ei lainkaan ymmärrystä esimiestaidoista ja henkilöstöjohtamisesta. Nämä tulokset voisi olla selitettävissä sillä, että kyselyyn osallistuneista vain noin 10 % oli päätoimisesti töissä eli loput ovat päätoimisia opiskelijoita. Opintojen ollessa vielä kesken voi olla melko epätodennäköistä päästä työelämässä jo uran alkuvaiheessa esimiestehtäviin, jossa aiemmin mainituista johtamisen teemoista voisi olla hyötyä.

Kuten luvussa 7.3.1 summamuuttujia tarkastellessa oli myös tässäkin kohtaa havaittavissa projektinhallintaan liittyvien teemojen korostuminen. Lähes kolme viidesosaa vastaajista nimittäin koki tarvinneensa melko paljon tai erittäin paljon ymmärrystä projektin suunnittelusta ja toteutuksesta. Kolmasosa vastaajista oli tarvinnut kyseisestä teemasta ymmärrystä jonkin verran ja ainoastaan noin yksi vastaaja kymmenestä koki tarvinneensa vain melko vähän tai ei lainkaan. Lisäksi vajaa puolet vastaajista koki tarvinneensa ymmärrystä projektin johtamisesta melko paljon tai erittäin paljon. Vajaa kaksi viidesosaa koki kuitenkin tarvinneensa projektin johtamisesta ymmärrystä vain melko vähän tai ei lainkaan, eli projektin suunnittelun ja toteutuksen merkitys korostui projektin johtamista enemmän. Myös liiketoiminnan ymmärtämisellä oli ollut merkitystä vastaajien työelämässä. Yli puolet opiskelijoista vastasi tarvinneensa liiketoiminnan ymmärrystä melko paljon tai erittäin paljon. Liiketoiminnan ymmärrystä voisi ajatella tarvittavan monissa erilaisissa työtehtävissä ainakin yritysmaailmassa ja erityisesti pienemmissä organisaatioissa, joissa organisaatiorakenne on matalampi kuin suurissa yrityksissä. Vajaa kolmasosa vastaajista koki kuitenkin tarvinneensa ymmärrystä liiketoiminnasta vain melko vähän tai ei lainkaan. Yritystoiminnan perusteista sen sijaan alle kolmasosa koki tarvinneensa melko paljon tai erittäin paljon ymmärrystä

työelämässä. Puolet vastaajista koki tarvinneensa siitä ymmärrystä vain melko vähän tai ei lainkaan.

Organisaation toimintaan liittyvien teemojen merkitys jäi melko vähäiseksi. Reilu yksi viidesosa vastaajista koki tarvinneensa melko paljon tai erittäin paljon ymmärrystä organisaatorakenteista ja toimijoista sekä organisaatiokäyttäytymisestä. Yli puolet koki tarvinneensa niistä ymmärrystä vain melko vähän tai ei lainkaan. Tämä oli melko yllättävä tulos, sillä reilusti yli puolet vastaajista oli kuitenkin odottanut tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä kyseisistä teemoista. Tähän voisi vaikuttaa esimerkiksi vastaajan sen hetkinen työtehtävä, organisaation toimiala ja koko sekä organisaation toiminnan läpinäkyvyys ja tapa viestiä asioista henkilöstölle. Noin kolmasosa vastaajista koki sen sijaan tarvinneensa työelämässä ymmärrystä palvelujen markkinoinnista ja kansainvälisestä liiketoiminnasta. Tästä huolimatta yli puolet koki tarvinneensa ymmärrystä kyseisistä teemoista vain vähän tai ei lainkaan. Reilu viidesosa vastaajista taas koki tarvinneensa melko paljon tai erittäin paljon ymmärrystä kilpailuympäristön analysoinnista ja markkinoinnin kilpailukeinoista. Kolme viidesosaa koki kuitenkin tarvinneensa vain melko vähän tai ei lainkaan ymmärrystä kilpailuympäristön analysoinnista ja reilu puolet markkinoinnin kilpailukeinoista.

Kyselylomakkeessa oli lisäksi avoin kysymys, johon vastaaja sai halutessaan kirjoittaa, mitä muita liiketoimintaosaamiseen liittyvää tietoa vastaaja kokisi tarvitsevansa nykyisessä työtehtävässä. Vastauksia tuli yhteensä vain neljä, joten niitä ei ole mielekästä sen enempää analysoida. Vastauksissa kuitenkin mainittiin julkishallinnon liiketoimintaperiaatteiden hallinta, hankinta- ja kilpailutusosaaminen SoTen näkökulmasta, yrityksen arvonmääritys ja innovaatiojohtaminen sekä syvällisempi kirjanpidon osaaminen ja tilinpäätösasiakirjojen tulkinta.

#### **7.4.5 Opintojen hyvät puolet ja kehittämisehdotukset**

Opiskelijoita pyydettiin vielä sanallisesti kertomaan, mikä liiketoimintaosaamisen opinnoissa oli heidän mielestään erityisen hyvää. Lisäksi heitä pyydettiin pohtimaan, mitä opinnoista puuttui ja miten heidän mielestään opintoja pitäisi kehittää. Opintojen hyviä

puolia kommentoi yhteensä 29 vastaajaa ja kehittämisehdotuksia antoi 26 vastaajaa. Hyödynsin vastausten analysointiin fenomenografista aineistoanalyysiä. Taulukossa 14 on esitetty horisontaalinen tulosavaruus, josta näkee analyysin avulla muodostamani kuvauksen kategoriat opintojen hyvistä puolista: Monipuolisuus ja kattava kokonaisuuskäsitys (N=15), Käytännönläheiset kurssit (erityisesti kirjanpito ja laskentatoimi) (N=10), Laadukas ja asiantunteva opetus (N=4), Valinnaisuus (N=3), Hyöty työelämässä (N=2), Yrityssimulaatio (N=2) ja Muut hyvät puolet (N=5).

Vastauksissa esiintyi liiketoimintaosaamisen opintojen hyviin puoliin liittyen eniten mainintoja opintojen monipuolisuudesta ja niiden tarjoamasta kattavasta kokonaisuuskäsityksestä. Vastaajien mielestä opinnoissa käsiteltiin kattavasti liike-elämän osa-alueita ja liiketoiminnan teemoja. Toiseksi eniten mainintoja oli opintojen käytännönläheisyydestä. Erityisesti kirjanpidon ja laskentatoimen kurssit saivat kiitosta käytännön harjoitustehtävistä, joita pidettiin hyödyllisinä ja joista osa vastaajista koki oppineensa jotain konkreettista. Muutama opiskelija oli kehumus opetuksen tasoa laadukkaaksi ja asiantuntevaksi. Lisäksi kurssien valinnaisuus sai mainintoja. Pari opiskelijaa mainitsi opintojen hyödyn työelämässä. Muita kategorisoimattomia hyviä puolia olivat kevyet kurssikokonaisuudet, johtamisen kurssit, ryhmätyöt, tiedottaminen ja Moodle-alusta sekä markkinoinnin peruskurssi, kansainvälisyyden rooli yritystoiminnassa -kurssi sekä yritysesittely.

Taulukko 14. Horisontaalinen tulosavaruus opintojen hyvistä puolista

<b>KUVAUKSEN KATEGORIAT</b>	<b>MERKITYSYKSIKÖT</b>
Monipuolisuus ja kattava kokonaisuuskäsitys (15)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Monipuolinen kuva liiketoiminnasta.</li> <li>- Kurssien monipuolisuus.</li> <li>- Monipuolisuus</li> <li>- Monipuolisesti eri aihealueita</li> <li>- [...] monipuolisuus</li> <li>- Laaja valikoima</li> <li>- Opintojen monipuolisuus.</li> <li>- Monipuolisuus</li> <li>- Monipuolisuus.</li> <li>- Laaja kokonaisuus ja tutustuminen laaja-alaisesti liiketoiminnan teemoihin.</li> <li>- Monipuolisuus, kokonaisuudessa käsiteltiin kattavasti liike-elämän eri osa-alueilta.</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Opinnot olivat todella kattavat, käsiteltiin tärkeimpiä kauppatieteellisiä asioita.</li> <li>- Sai kokonaiskäsityksen</li> <li>- Parasta oli mahdollisuus saada hyvä kokonaiskuva ja perusymmärrys LTO:sta.</li> <li>- Liike-elämän lainalaisuuksien ymmärtäminen.</li> </ul>
Käytännönläheisyys (erityisesti kirjanpidon ja laskentatoimen kurssit) (10)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- käytännönläheisyys</li> <li>- Laskis ja kirjanpito -opetus oli konkreettista</li> <li>- Erityisesti laskentatoimen kurssit olivat hyviä!</li> <li>- Käytännön kurssit, esim kirjanpito ja laskentatoimen kurssit.</li> <li>- Pidin eniten laskentatoimen käytännönläheisistä kursseista, jotka olivat oikeasti haastavia ja antoivat konkreettista osaamista.</li> <li>- Hyödyllisin kurssi itselleni oli kirjanpito.</li> <li>- Perusteet kirjanpidosta ja laskentatoimesta sekä mahdollisuus syventyä niihin. Teoriaa ja käytäntöä sopivasti</li> <li>- Pidin erityisesti käytännön harjoituksista [...] Myös kirjanpito, budjetointi ja rahoitus ym. voivat osoittautua hyödyllisiksi tulevaisuudessa.</li> <li>- Laskentatoimi.</li> <li>- Laskentatoimi ja rahoitus -kurssilla sekä kirjanpidon kurssilla tehtävien tarkistustunnit toimivat hyvin ja ne olivat erittäin hyödyllisiä. Niillä oppi paljon paremmin kuin luennoilla.</li> </ul>
Laadukas ja asiantunteva opetus (4)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Opetuksen taso</li> <li>- Laskis ja kirjanpito -opetus oli [...] laadukasta</li> <li>- Joillain kursseilla oli erittäin laadukasta opetusta.</li> <li>- Luennoitsijat olivat asiantuntevia.</li> </ul>
Valinnaisuus (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- [...] myös valinnaisuutta osassa opintoja.</li> <li>- [...] ja vapaa-valintaiset kurssit</li> <li>- [...] paljon erilaisia valinnaisia kursseja pakollisten jatkeeksi.</li> </ul>
Hyöty työelämässä (2)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sai [...] ja hyvän lisän CV:hen.</li> <li>- Rakensin itselleni opinnoista kokonaisuuden joka osoittautui juuri sellaiseksi jota työssäni tarvitsen.</li> </ul>
Yrityssimulaatio (2)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pidin erityisesti käytännön harjoituksista kuten yrityksen johtamisen simulaatiosta ja uuden tuotteen valmistuksen, myynnin ja markkinoinnin suunnittelusta</li> <li>- Yrityssimulaatio</li> </ul>
Muut hyvät puolet (5)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kevyet kurssikokonaisuudet.</li> <li>- Johtamisen (sekä asioiden että ihmisten) kurssit.</li> <li>- Ryhmätyöt</li> <li>- Tiedottaminen ja Moodle-alusta, jossa oli kaikki tiedot.</li> <li>- Markkinoinnin peruskurssi, Kansainvälisyyden rooli yritystoiminnassa -kurssi ja yritysesittely.</li> </ul>

Kehittämisehdotuksia liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuteen antoi 26 opiskelijaa. Taulukossa 15 on esitetty horisontaalinen tulosavaruus, josta näkee analyysin avulla muodostamani kuvauksen kategorioiden opintojen kehittämisehdotuksista: Kurssien sisältöjen kehittäminen (N=15), Opetusmenetelmien kehittäminen (N=9), Käytännönläheisyyden lisääminen (N=8), Opintokokonaisuuden käytännön asioiden huomioinen (N=3) ja Työmäärän suhteuttaminen opintopisteisiin (N=2). Suurin osa avoimista vastauksista liittyi kurssien sisältöjen kehittämiseen. Erityisesti toivottiin



rahoitukseen sekä yrityksen perustamiseen ja pyörittämiseen liittyviä kursseja. Pari vastaajaa kaipasi lisää markkinointiin liittyviä kursseja. Joidenkin yksittäisten kurssien sisältöjä kommentoitiin turhiksi ja hyödyttömiksi. Melko paljon mainintoja esiintyi myös opetusmenetelmien kehittämiseen liittyvästä kategoriasta. Opiskeluun kaivattiin enemmän toiminnallisuutta ja vuorovaikutusta sekä vähemmän luentokursseja. Lähes yhtä paljon mainintoja oli poimittavissa liittyen käytännönläheisyyden lisäämiseen. Opintoja pidettiin liian teoreettisina ja niihin kaivattiin käytännönläheisempää otetta. Muutama vastaus liittyi opintokokonaisuuden käytännön asioiden huomioimiseen – aikataulutus koettiin haastavaksi kurssien järjestelyjen takia, kahden vuoden opinto-oikeutta pidettiin liian lyhyenä yli 25 opintopisteen suorittamiseen ja lisäksi kaivattiin selkeämpää ohjeistusta hyödyllisen kurssiyhdistelmän rakentamiseksi. Pari vastaajaa kommentoi työmäärän suhteuttamista opintopisteiden määrään, joka oli heidän mielestään ollut hieman epälooginen (saman opintopistemäärän oli saanut työmäärältään reilusti eroavista kursseista).

Taulukko 15. Horisontaalinen tulosavaruus opintojen kehittämis ehdotuksista

KUVAUKSEN KATEGORIAT	MERKITYSYKSIKÖT
Kurssien sisältöjen kehittäminen (15)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Peruskurssit on ängetty niin täyteen asiaa, että asioista jää melko pinnallinen kuva lyhyessä ajassa.</li> <li>- Suurin osa suomalaisista yrityksistä on hyvin pieniä, joten näkökulmaa voisi ottaa tästä.</li> <li>- Yrityksen perustamista ja pyörittämistä ei käyty yhtään läpi, eikä esim rahoitusta. Yrityssimulaatiossa oli näennäisesti yrityksen "pyörittämistä", mutta vain pelinä ja vain yhdestä isosta teknologia-alan yrityksen näkökulmasta. Yrityssimulaatio oli myös niin intensiivinen, ettei siinä ehtinyt ajatella muuta kuin tekemistä, eikä oppinut juuri mitään. Voitin pelin panostamalla tuotekehitykseen, enkä pelistä juuri muuta muistakaan/oppinutkaan.</li> <li>- Yrittäjyydestä ja projektijohtajuudesta oli kokonaiset omat kurssinsa, jotka molemmat olivat täysin hyödyttömiä diipadaapaa.</li> <li>- 25op on niin vähän, ettei siinä ole mielestäni varaa diipadaapailuun, vaan jokaisen kurssin pitäisi olla tärkeää ja tiukkaa asiaa. Johtamista on ihan turha opettaa monen kurssin verran, sillä sitä ei juurikaan voi luennolla opettaa, sitä pitää tehdä käytännössä + joistain ei voi koskaan tulla hyviä johtajia, ja jotkut ovat sitä luonnostaan. Rahoitusta ja yrityksen perustamista ja pyörittämistä mukaan vaan</li> <li>- Kurssit ovat hyvin suppeita ja lyhyitä. Toki kyse on sivuaineesta, jonka tarkoitus on antaa yleiskuva kaikesta. Jäin ehkä hieman "nälkäiseksi" rahoituksen ja laskentatoimen suhteen.</li> <li>- Lisää markkinoinnin syventäviä kursseja.</li> <li>- Rahoituksen opintoja voisi olla lisää, esim. valinnainen kurssi</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Esimerkiksi markkinoinnista olisi voinut olla jatkokurssi. Palveluiden johtaminen -kurssi oli turha.</li> <li>- Johtamisen perusteet kurssi oli mielestäni turha tai sen sisältö oli väärä kurssin nimeä ajatellen.</li> <li>- Enemmän [...] ja sisältöä kursseihin.</li> <li>- Innovaatioiden vaikutus ja niiden luoma mahdollisuus liiketoiminnassa</li> <li>- Verkkokurssina käydystä Palvelujen markkinoinnista ei saanut niin paljon irti kuin olisi voinut.</li> <li>- Kansainvälisyyttä enemmän kaikkiin kursseihin mukaan!</li> <li>- Enemmän yhteyksiä työelämän vaatimuksiin</li> </ul>
Opetusmenetelmien kehittäminen (9)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Yhteistyöprojektit kauppakorkeakoulun omien opiskelijoiden kanssa mutta myös eri yritysten kanssa.</li> <li>- Tenttikysymyksiin enemmän haastetta</li> <li>- luentokursseja voisi olla vähemmän</li> <li>- [...] ja yhteistyötä käytännön startup-kurssin kanssa esim.</li> <li>- [...] olisin kaivannut toiminnallisempaa opiskelutapaa esimerkiksi esiintymisen muodossa.</li> <li>- Enemmän vuorovaikutusta</li> <li>- [...] ja voisi olla enemmän projektiluontoista opiskelua ja vähemmän massaluentoja ja -tenttejä.</li> <li>- Oppimista kokeilemalla</li> <li>- Markkinoinnin kirja tuotti itselleni hankaluuksia, koska en ole ennen lukenut mitään markkinointiin liittyvää englanniksi ja sanasto oli täysin vierasta.</li> </ul>
Käytännönläheisyyden lisääminen (8)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Olisin toivonut käytännönläheisempää otetta.</li> <li>- Enemmän käytäntöä eikä vain teoriaa.</li> <li>- Vähän turhan teoreettista opetusta, varsinkin kun lto-opiskelijat ovat muista tiedekunnista. Riittää perusasioiden ymmärrys.</li> <li>- Opinnot olivat paikoitellen teoreettisia, eli opintoja voisi kehittää enemmän käytännönläheisiksi. Erityisesti johtamisen opetus oli kaukana käytännöstä, mutta laskentatoimi puolestaan oli erinomaisen käytännönläheistä.</li> <li>- Rahoituksen ja markkinoinnin opinnot olisivat voineet olla käytännönläheisempiä.</li> <li>- Käytännönläheisyyttä</li> <li>- [...] käytännön mahdollisuuksia.</li> <li>- Enemmän käytännönläheisyyttä</li> </ul>
Opintokokonaisuuden käytännön asioiden huomioinen (3)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Aikataulutus oli haastavaa, kun sisällöltään pienet kurssit pystyi suorittamaan vain kerran vuodessa</li> <li>- Selkeämpi ohjeistus millainen kurssiyhdistelmä olisi hyödyllinen.</li> <li>- Kaksi vuotta opinto-oikeutta on myös liian lyhyt aika, jos haluaisi suorittaa kursseja enemmän kuin 25 op.</li> </ul>
Työmäärän suhteuttaminen opintopisteisiin (2)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Monen kurssin työmäärä ei tunnu korreloivan opintopisteiden määrän kanssa.</li> <li>- Työn määrä vaihteli kursseilla todella paljon. Esimerkiksi toiseen kurssiin piti kirjoittaa kaksi 6-10s esseetä ja kurssilla oli kaksi tenttikirjaa. Toisella sen sijaan oli vain yksi tenttikirja ja eikä lisätehtäviä. Molemmat kurssit olivat silti 3 op.</li> </ul>

#### **7.4.6 Liiketoimintaosaamisen opintojen sovittaminen muihin opintoihin**

Kyselylomakkeessa opiskelijoilta kysyttiin, miten he saivat liiketoimintaosaamisen opinnot sopimaan muiden opintojensa kanssa huomioiden esimerkiksi aikataulutuksen ja kurssien päällekkäisyyden. Avoimeen kysymykseen vastasi yhteensä 33 opiskelijaa. Vastaukset olivat aika lailla kahtia jakautuneita: osan mielestä liiketoimintaosaamisen opintojen sovittaminen muihin opintoihin sujui hyvin, kun taas osa oli kokenut sen haastavaksi. 21 vastaajaa mainitsi opintojen sovittamisen sujuneen hyvin. Muun muassa oman pääaineen opinnoista puuttuva läsnäolopakollisuus auttoi suorittamaan liiketoimintaosaamisen opintoja kurssien osuessa päällekkäin. Joillakin opiskelijoilla taas oli lähinnä lopputyön tekeminen kesken ja muut opinnot suoritettu, joten liiketoimintaosaamisen kursseille osallistuminen sujui helposti. Opintojen suorittamista edesauttoi myös se, että monella liiketoimintaosaamisen kurssilla ei ollut luennoilla läsnäolopakkoa, joten kurssit oli mahdollista suorittaa myös osallistumatta luennoille. Sen sijaan esimerkiksi yrityssimulaation läsnäolopakollisuus sekä laskentatoimen ja kirjanpidon harjoituskurssien aikataulut koettiin haastaviksi aikataulutuksen kannalta. Moni mainitsi myös kurssien päällekkäisyyksien vaikeuttaneen opintojen sovittamista omaan lukujärjestykseen. Yksi vastaaja mainitsi suorittaneensa liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuuden vasta ihan opintojen loppuvaiheessa muiden kurssien ja gradun jälkeen juuri sen takia, että kurssien sovittaminen omaan aikatauluun oli mahdotonta. Todennäköisesti opintojen sovittaminen omaan aikatauluun ja muihin opintoihin on todella yksilöllistä ja riippuu varmasti ainakin omasta pääaineesta, sillä osassa tiedekunnista voidaan järjestää enemmän läsnäolopakollisia kursseja kuin toisissa. Myös ylipäänsä opintojen kokonaismäärä kyseiselle ajankohdalle on varmasti vaikuttanut siihen, kuinka helpoksi opiskelija on kokenut osallistumisen liiketoimintaosaamisen kursseille. Osa opiskelijoista käy myös töissä opiskelun ohella, mikä varmasti lisää aikataulupaineita. Loppujen lopuksi noin kolme viidesosaa avoimeen kysymykseen vastanneista oli kuitenkin sitä mieltä, että liiketoimintaosaamisen opintojen sovittaminen muihin opintoihin sujui päällisin puolin ongelmitta.

#### **7.5 Liiketoimintaosaamisen verkko-opinnot**

Kyselyn lopussa vastaajilta tiedusteltiin heidän suhtautumistaan tuleviin liiketoimintaosaamisen verkko-opintoihin. Heiltä kysyttiin, soveltuisiko

liiketoimintaosaamisen verkko-opetus paremmin opinto-ohjelmaan kuin perinteisin menetelmin järjestetyt kurssit. 67 opiskelijaa vastasi tähän kysymykseen, joista 37 % vastasi kyllä ja 63 % vastasi ei. Reilu enemmistö oli siis sitä mieltä, että perinteiset kurssit sopisivat paremmin heidän opinto-ohjelmaansa.

Viimeisessä kysymyksessä opiskelijoita pyydettiin arvioimaan verkko-opintojen mahdollisia hyötyjä ja haittoja. Vastauksia tuli yhteensä 54. Hyödynsin vastausten analysointiin fenomenografista aineistoanalyysiä. Taulukossa on esitetty analyysin avulla muodostamani kuvauksen kategoriat, joita ovat hyödyt (N=49) sekä haitat (N=62). Haittojen määrä siis korostui verrattuna hyötyjen määrään. Hyödyt-kategoria sisältää kaksi alakategoriaa: aikataulutuksen helpottuminen (N=36) ja verkko-opetuksen paremmat opetusmenetelmät (N=13). Haitat-kategoria puolestaan sisältää enemmän alakategorioita: laadun heikkeneminen (N=5), opintokokonaisuuden arvostuksen laskeminen (N=2), vuorovaikutuksen väheneminen (N=21), opiskelijan motivaation lasku (N=6) sekä kontaktiopetuksen paremmat opetusmenetelmät (N=28).

Eniten mainintoja sai siis hyödyksi määritelty aikataulutuksen helpottuminen, joka esiintyi 36 opiskelijan vastauksissa. Moni vastaajista mainitsi kokeneensa haasteita liiketoimintaosaamisen opintojen sijoittamiseen muiden opintojensa kanssa, johon verkko-opinnot nähtiin toimivana ratkaisuna. Verkko-opintojen nähtiin muun muassa helpottavan kurssien päällekkäisyyksiä ja opintojen yhdistämistä työssäkäyntiin sekä mahdollistavan opiskelun omaan tahtiin itse valitsemassaan paikassa. Hyödyksi mainittu verkko-opetuksen paremmat opetusmenetelmät -kategoria sisälsi useamman maininnan luentojen sijoittamisesta verkkoon, jonka nähtiin mahdollistavan luentojen katsomisen omaan tahtiin ja palaamisen takaisin kohtiin, jotka olivat itselle epäselviä. Verkko-opintojen ajateltiin sisältävän enemmän omaa kirjoittamista vaativia tehtäviä, jotka nähtiin parempana keinona sisäistää opetettu asia verrattuna massaluentoihin ja tentteihin lukemiseen.

Haitoista eniten mainintoja esiintyi kategoriassa kontaktiopetuksen paremmat opetusmenetelmät, joka esiintyi yhteensä 28 opiskelijan vastauksissa. Kontaktiopetukseen

kuuluvat luennot sekä ryhmätyöt nähtiin olevan oppimisen kannalta parempi vaihtoehto kuin itsenäinen verkossa opiskelu. Erityisesti kirjanpidon ja laskentatoimen kurssien pienryhmien puuttumisen epäiltiin heikentävän asioiden sisäistämistä ja opettajalta kysymisen mahdollisuutta. Verkko-opinnoista nähtiin myös jäävän puuttumaan vuorovaikutus ja verkostoituminen muiden opiskelijoiden kesken esimerkiksi ryhmäkeskusteluiden muodossa. Tähän liittyy myös toiseksi eniten mainintoja saanut kategoria vuorovaikutuksen väheneminen, joka esiintyi 21 opiskelijan vastauksissa. Opintojen suorittamisen siirtyessä kokonaan verkkoon nähtiin ihmiskontaktin muihin opiskelijoihin ja erityisesti opettajiin katoavan kokonaan. Sosiaalisten taitojen nähtiin olevan tärkeä osa myös liiketoimintaosaamista, mikä jäisi verkko-opintojen myötä puuttumaan. Haitoista hieman vähemmän mainintoja esiintyi kategorioissa opiskelijan motivaation lasku, laadun heikkeneminen ja opintokokonaisuuden arvostuksen laskeminen. Kontaktiopetuksen nähtiin olevan opiskelijan kannalta motivoivampaa, joten opiskelijoiden motivaation epäiltiin laskevan opintojen siirtyessä kokonaan verkkoon. Opintojen laadun epäiltiin myös heikkenevän johtuen käytännön vähenemisestä ja opintojen jäämisestä pintapuolisiksi verkossa. Lisäksi pari opiskelijaa epäili opintokokonaisuuden arvostuksen laskevan opintojen muuttuessa verkkopohjaisiksi.

Taulukko 16. Horisontaalinen tulosavaruus verkko-opintojen hyödyistä ja haitoista

KUVAUKSEN KATEGORIAT		MERKITYSYKSIKÖT
Hyödyt (49)	Aikataulutuksen helpottuminen (36)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Hyötynä aikataulutuksen onnistuminen</li> <li>- Hyvää: vapaa aikataulu.</li> <li>- Hyötyjä: ei päällekkäisyyksiä toisten kurssien kanssa, kun luennot löytyvät netistä ja niitä voi katsoa milloin itselle sopii</li> <li>- riippumattomuus ajasta ja paikasta</li> <li>- Kurssit voi suorittaa omassa tahdissa ja ne eivät mene päällekkäin muiden kurssien kanssa,</li> <li>- Verkko-opintojen avulla opiskelijat varmasti välttyvät kurssien päällekkäisyyksiltä ja aikatauluongelmilta.</li> <li>- Verkko-opinnot sopivat kiireisille opiskelijoille hyvin</li> <li>- Aikataulutaminen omien pääaineopintojen lomaan on helpompaa verkko-opinnoissa</li> <li>- Hyötyinä etenkin mahdollisuus opiskella itselle sopivaan aikaan</li> <li>- Mahdollisuus suorittaa opintoja missä ja milloin vain. Juuri aikataulujen takia olisi plussaa.</li> <li>- . Verkko-opinnot sopivat sellaiselle, joka työskentelee säännöllisesti tai jolla on pääaineessaan paljon läsnäolovelvollisuutta.</li> <li>- helpottaa aikataulutusta</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Hyötyjä: ei sidonnaisuutta aikaan ja paikkaan</li> <li>- mahdollistaa joustavamman opiskelun</li> <li>- Hyödyt: voi opiskella milloin vaan ja missä vaan.</li> <li>- Minulla on todella paljon omia kursseja, joten lto:n kurssien sovittaminen aikatauluun on ollut haastavaa. Kun kurssit ovat verkossa, ehdin paneutua niihin paremmin.</li> <li>- Hyvää olisi aikataululliset seikat</li> <li>- opiskelujen aikataulutus helpottuisi</li> <li>- Hyvä puoli on, että kursseja voi tehdä enemmän omaan tahtiin eivätkä luennot mene päällekkäin oman alan kurssien luentojen kanssa.</li> <li>- hyödyt: oma tahti</li> <li>- Toisaalta verkko-opinnot antavat joustavamman mahdollisuuden tehdä opintoja ajasta ja paikasta riippumatta.</li> <li>- Verkko-opinnot tarjoavat mahdollisuuden ajasta ja paikasta riippumattomaan opiskeluun, mikä on erityisen hyvä.</li> <li>- verkko-opinnot varmasti sopivat hyvin sellaisille opiskelijoilla, joilla on paljon muita kursseja samaan aikaan, etenkin sellaisia, joilla on läsnäolopakko</li> <li>- Omassa koulutusohjelmassani on paljon läsnäolopakollista opetusta, jonka vuoksi suuri osa LTO kurssien luennoista on jäänyt minulta käymättä. Mikäli verkko-opetus mahdollistaa luentojen kuuntelemisen omalla ajalla, tämä olisi hyvä asia.</li> <li>- Verkko-opetus auttaisi opintojen yhdistämisen töihin, koska aikataulutettuja läsnäolopakkoja ei olisi.</li> <li>- Hyötyjä opintojen oma-ehtoisuus ja päällekkäisyyksien puute</li> <li>- Verkko-opintojen hyöty on se, että niitä voi tehdä oman aikataulun mukaisesti. Lto:n joidenkin kurssien pakolliset läsnäolot huononsivat arvosanojani, sillä poissaolot vaikuttivat automaattisesti arvosanaa alentavasti.</li> <li>- Verkkytyöskentelyn etuihin kuuluu mm. se että työskentelyajat voi useimmiten valita itse. Näin vältetään luentojen tapaisilta päällekkäisyyksiltä.</li> <li>- Hyötynä joustavuus</li> <li>- Hyötynä mahdollinen suorittaminen silloin kun itselle sopii.</li> <li>- Tekisin mieluummin verkossa muilloin itselle sopisi. Klo 16-18 opetus oli todella hankala saada sopimaan muuhun elämään, (Harrastukset, luottamustehtävät)</li> <li>- Verkko-opinnot mahdollistavat monelle lto-opintokokonaisuuden opiskelemisen</li> <li>- Itse en päässyt osallistumaan kuin muutamalle hassulle luennolle, joten siten soveltuisi paremmin verkko-opinnoiksi</li> <li>- Muutoin lähes kaikki muut lto-opinnot on hyvin toteutettavissa verkko-opintoina ja tuovat opiskelijalle tietynlaista joustavuutta.</li> <li>- Opinnot olisi ehkä helpompi saada mahdutettua muiden opintojen lomaan</li> <li>- Verkko-opinnot on tietysti helpompi sijoittaa aikatauluun verrattuna tavallisen luento-opetukseen.</li> </ul>
--	--	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

	Verkko-opetuksen paremmat opetusmetodit (13)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Toisaalta verkko-opinnot sisältävät varmaankin enemmän itse omaa kirjoittamista tehtävien parissa, mikä edesauttaa asioiden jäsentelyä ainakin itselläni paremmin kuin pelkkä kuuntelu ja tenttiin luku.</li> <li>- Luennot olisi hyvä olla saatavilla verkossa</li> <li>- Mahdollisuus tenttiä useammin. Teoriat oppii myös verkossa.</li> <li>- Verkkokurssi on hyvä olla vaihtoehtona niille, jotka eivät luennoille paase.</li> <li>- Verkko-opinnoissa materiaali säilyy netissä ja siihen voi palata uudelleen. Kurssien suorittaminen on todennäköisesti nopeampaa.</li> <li>- Hyötyjä: [...] mahdollistaa itsenäisemmän työskentelyn</li> <li>- luennot voi mahdollisesti katsoa uudelleen?</li> <li>- toisaalta verkossa saattaa helpommin uskaltaa kysyä</li> <li>- Materiaalitkin ovat hyvin saatavilla ja verkko-opintojen sivusto toimiva alusta opintojen tekemiseen.</li> <li>- Massaluentojen sijasta voisi hyvin katsoa luennot verkosta, se olisi hyöty.</li> <li>- Lisäksi jos luennot eivät ole suoria niitä voi toistaa jos jokin kohta meni ohitsesi.</li> <li>- Verkko-opintojen hyödyt riippuvat osittain valituista pedagogisista ratkaisuista, suorat AC-luennot/nauhoitetut luennot, opiskelun riippumattomuus ajasta ja paikasta, valitut opiskelualustat ja muodot tehtävien tekoon ja toteutukseen.</li> <li>- Essee- ja tutkielmapohjaiset kurssit olisi paras järjestää verkko-opintoina. Lisäksi verkkopohjaiset kurssit osaltaan lisääisi työelämävalmiuksia, koska näihin liittyviä kommunikaatiotaitoja (Skype yms.) tarvitaan työelämässä tulevaisuudessa yhä enemmän.</li> </ul>
Haitat (62)	Laadun heikkeneminen (5)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Luulen, että laatu putoaa [...], kun homma menee verkkopohjaiseksi.</li> <li>- Haittana opintojen pintapuolisuus [...], kun opetus tapahtuu vain verkossa.</li> <li>- hankaloittaa opetuksen laadun varmistamista</li> <li>- Jos luento-opetus korvataan pelkästään lukemisella ja omalla vastaamisella, eikä esim verkko-tai videoluennoilla niin sisältö huonontuu huomattavasti</li> <li>- Käytäntö karkaa entistä kauemmas.</li> </ul>
	Opintokokonaisuuden arvostuksen laskeminen (2)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Luulen, että [...] kokonaisuuden arvostus laskee, kun homma menee verkkopohjaiseksi.</li> <li>- Verkko-opinnot voivat laskea kurssin "arvostusta".</li> </ul>
	Vuorovaikutuksen väheneminen (21)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Huonoa: vuorovaikutuksen puuttuminen</li> <li>- Verkko-opinnoissa vuorovaikutus opiskelijan ja opettajan kanssa jää ohuemmaksi, mikä saattaa jättää aukkoja asioiden aitoon ymmärtämiseen.</li> <li>- Liike-elämässä tarvitaan kuitenkin sosiaalisia taitojakin eikä niitä voi kehittää verkosta käsin.</li> <li>- ihmiskontakti jää vajaavaiseksi (ryhmyöt, esiintyminen yms.)</li> <li>- Haittana vähäinen ihmiskontakti ja vähäinen sosiaalisuus.</li> <li>- Kursseista saa enemmän irti, jos ne järjestetään fyysisesti. Lisäksi silloin tapaa muita ihmisiä. [...] Välitöntä kysymismahdollisuutta ei myöskään olisi.</li> </ul>

		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Opettajalta kysyminen vaikeutuu, koska olen itse hyötynyt etenkin harjoitusryhmistä</li> <li>- huono kontaktiopetuksen puuttuminen</li> <li>- kontakti opettajan kanssa saattaa jäädä vähäiseksi</li> <li>- Huono puoli on kontaktiopetuksen puuttuminen</li> <li>- Verkko-opinnot jäävät usein etäisiksi, sillä todellinen vuorovaikutus puuttuu.</li> <li>- Opettajien tapaaminen kasvotusten auttaa myöskin käytännön asioista sovittaessa ja mahdollisten lisäkysymysten esittämisessä.</li> <li>- haittoja [...] kontaktien puute (oikeat luennot, reaaliaikaiset kysymykset, ryhmätyöt)</li> <li>- Haittana se, ettei pääse tarpeeksi sosiaaliseen kontaktiin muiden opiskelijoiden kanssa, mikä taas verkostoitumisen kannalta olisi todella tärkeää. Verkostoituminen on mielestäni ollut lto-kokonaisuuden parhainta antia.</li> <li>- Puuttuu ryhmässä tapahtuvat ideat.</li> <li>- Heikkoutena verkkotyöskelyssä on perinteisiä luentoja heikompi vuorovaikutus luennoitsijien ja opiskelijoiden välillä sekä opiskelijoiden kesken. Verkkoluentojen aikana ei voi esim. esittää kysymyksiä tai antaa palautetta.</li> <li>- haittana vuorovaikutuksen puuttuminen</li> <li>- Haittana suoran kontaktin puuttuminen, esim. harjoitusryhmät, joissa kysyminen/neuvominen tapahtuu ajoittain hyvin yksilölliselläkin tasolla. Näistä ryhmistä oli itselle suuri hyöty (esim. kirjanpito).</li> <li>- Haittoina vuorovaikutuksen jääminen vähäisemmäksi kuin live-tilanteissa, kysymysten esittämiskynnyksen mahd. nousu, yli tiedekuntarajojen tapahtuvan verkostoitumisen mahdollinen vaikeutuminen.</li> <li>- Myös keskustelu luennoilla jää kokonaan pois verkko-opintojen myötä.</li> <li>- Toisaalta verkko-opinnoissa opiskelija joutuu puurtamaan yksin ilman samanlaista tukea opettajilta ja opiskelukavereilta.</li> </ul>
	Opiskelijan motivaation lasku (6)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Haittana [...] opiskelijoiden motivaation puute, kun opetus tapahtuu vain verkossa.</li> <li>- Haittoja: motivaatio laskee, pidän enemmän kontaktiopetuksesta(laskwntatoimi, kirjanpito)</li> <li>- Pääsääntöisesti kontaktiopetus on enemmän motivoivaa ja opettavaisempaa kuin pelkät verkkokurssit, varsinkin jos liiketalous on uusi ala opiskelijalle.</li> <li>- Mielestäni on merkittävä heikennys, että kaikki lähiopetus lakkautetaan ja opetus siirtyy pelkästään verkkoon. Jos liiketoimintaosaaminen olisi aiemmin ollut vain verkossa, olisin tuskin osallistunut.. En edes tiennyt aloittaessani, että opetus siirtyy verkkoon..</li> <li>- Sitoutuminen voi kärsiä verkko-opinnoissa</li> <li>- Opintoja on nykyin vain 25 op edestä, verkko-opintoina käytetty aika ja perehtyminen aiheeseen jäisi monella varmasti vieläkin pienemmäksi.</li> </ul>
	Kontaktiopetuksen paremmat opetusmetodit (28)	<ul style="list-style-type: none"> <li>- jotkut pitävät luennoitsijoiden kuuntelemisesta paikan päällä enemmän kuin verkko-opinnoista</li> <li>- itse kuitenkin koen saavani enemmän irti perinteisin menetelmin järjestyistä kurseista. Jos en olisi vielä suorittanut lto-kokonaisuutta niin en välttämättä suorittaisi</li> </ul>



	<p>sitä, koska en haluaisi tehdä koko opintokokonaisuutta verkko-opintoina. Etenkin laskentatoimessa ja vastaavissa matemaattisissa aineissa (jotka ovat itselleni haastavia) koen erittäin tärkeäksi lähiopetuksen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Haittoja vaan, ei verkosta opi yhtä syvästi</li> <li>- käytäntö, verkoistoitumine, muiden opiskelijoiden tuki, esiintyminen ja luonteva ryhmätyö jäävät vähemmälle</li> <li>- demot esim laskentatoimessa ja kirjanpidossa ovat erittäin hyödylliset ja tärkeät.</li> <li>- erityisesti kirjanpidon ja johdon laskentatoimen kursseilla kontaktiopetuksesta oli hyötyä.</li> <li>- työmäärä saattaa tuntua isommalta, koska kontaktiopetus mielestäni sopii minulle paremmin (tykkään käydä luennoilla ja koen oppivani parhaiten lähiopetuksessa).</li> <li>- Itse kaipaen luento- ja ryhmäopetusta lukemisen vastapainoksi. Kursseista saa enemmän irti, jos ne järjestetään fyysisesti.</li> <li>- Itse kuitenkin opiskelisin asioita todennäköisesti lähimuistiin enkä oppisi yhtä hyvin kuin ryhmäopetuksessa.</li> <li>- Haittoja: kontaktiopetuksen puuttuminen, varsinkin laskentatoimen ja kirjanpidon kurssien harjoitustyötunnit olivat erittäin hyviä ja opettavia, kun laskuja käytiin yhdessä läpi ja sai kysyä opettajalta apua, lisäksi verkkotyöskentely varmaan vaatii paljon palautettavia töitä ja esseitä, mikä kuormittaa entisestään kiireisiä opiskelijoita.</li> <li>- Haitat: Esimerkiksi ryhmätyöt verkossa ovat todella ärsyttäviä opiskelijalle.</li> <li>- nettiopetuksessa saattaa olla enemmän "palautuksia", en itse mm. osallistunut kirjanpidon tai laskennan luennoille tai pienryhmiin, vaan opiskelin asiat itsenäisesti ja hyvin meni... Verkko-opinnoissa olisin saattanut joutua tekemään tehtäväpalautuksia..?</li> <li>- Verkko-opinnot tuntuvat työläämmiltä ja niissä pitää ottaa enemmän itse vastuuta oppimisesta, koska luentoja ei järjestetä.</li> <li>- haitat: oma tahti, asiat välillä tuppaa jäämään viime tippaan</li> <li>- Niihin [verkko-opintoihin] tarttuminen on hankalaa, ja jäävät usein roikkumaan viime-hetken opiskeluksi, kun luennot voi katsoa milloin vain.</li> <li>- Toisaalta olen kokenut opettavaisiksi kurssit, joissa on ollut harjoitustyökertoja, joissa opetus on tapahtunut pienryhmissä ja opettajalta on voinut vapaasti kysellä aiheesta. Verkko-opetuksessa tämän kaltainen opetus on luultavasti vaikeampi järjestää.</li> <li>- Toisaalta moni Lto:n aihealue on niin erilainen kuin muut opiskeltavat aineet, että lähiopetus takaa paremman oppimistuloksen.</li> <li>- haittoja opintojen suurempi herkkyys jäädä taka-alalle muiden opintojen (tms.) ristipaineessa</li> <li>- Verkko-opintojen haitta lienee sama kuin muidenkin etäkurssien eli opiskelijalla on enemmän vastuuta opiskella itse ja oppia asiat itsenäisesti (toisaalta ei tämä kaikille ole haitta).</li> </ul>
--	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

		<ul style="list-style-type: none"> <li>- Helpompi suorittaa paikan päällä tehtäviä.</li> <li>- Myös esim. ryhmätyöskentely ja esitysten antaminen hankaloituisi jos siirrytään verkkotyöskentelyyn.</li> <li>- Riskinä myös etätehtäväpuuron pakonomainen suorittaminen ilman selvää muistijälkeä koko opintojaksosta.</li> <li>- Käytäntöä on vaikea opettaa verkossa (esim. vuorovaikutustaidot)</li> <li>- interaktiivinen ja kysyvä opiskelija voi kokea verkko-opinnot haasteellisiksi.</li> <li>- mieluusti näkisin silti Case-tehtäviä ryhmissä ja workshoppeja, koska ne auttavat parantamaan ymmärrystä asiasta ja soveltamaan.</li> <li>- Monelle (itseni mukaan lukien) aiheet ovat varmasti aivan uusia, ja luennoilla "livenä" saa usein enemmän irti aiheesta kuin verkko-opinnoissa.</li> <li>- Erityisesti laskentatoimen ja kirjanpidon fyysiset luennot olen kokenut erittäin hyödyllisiksi, joten niiden toteuttaminen verkossa saattaa olla haastavaa.</li> <li>- en välttämättä osallistuisi opintokokonaisuuteen enää ensi vuonna kun se siirtyy verkko-opinnoiksi. Monia asioita olisi ollut vaikea oppia ilman kontaktiopetusta (esim. kirjanpito).</li> </ul>
--	--	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

## 8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Johtuen tutkimukseni todella pienestä otoskoosta (N=79, vastausprosentti 17 %) ei tutkimuksen tuloksia voida pitää kovinkaan luotettavina. Tutkimustulosten voidaan tässä tapauksessa ajatella kertovan vain pienen joukon kokemuksista ja ajatuksista, jotka ovat suuntaa antavia. Tarkastelin tutkimuksessani ensinnäkin opiskelumotiiveja eli mitkä tekijät motivoivat opiskelijoita aloittamaan liiketoimintaosaamisen opiskelun. Opiskelumotiiveihin liittyvistä väittämistä olin muodostanut pääkomponenttianalyysin avulla kolme summamuuttujaa, joita tarkastelin keskiarvojen mukaan. Tulosten perusteella eniten merkitystä oli päämäärämotiivilla, eli toisin sanoen opiskelijoita motivoi liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen jonkun päämäärän saavuttaminen. Nämä päämäärät liittyivät opiskelumotiivien väittämien mukaan tutkintotodistukseen, työnsaantimahdollisuuksiin tai palkkatasoon. Päämäärämotiivin lisäksi myös sivistysmotiivi osoittautui opiskelijoille hieman tärkeämmäksi kuin oppimismotiivi. Summamuuttujien keskiarvot eivät kuitenkaan suuresti eronneet toisistaan, joten ero ei ollut kovinkaan merkittävä. Tarkasteltuani summamuuttujia eri tekijöiden mukaan havaitsin, että sukupuoli ja tieteenala eivät olleet yhteydessä siihen, kuinka tärkeänä vastaajat pitivät eri motiiveja. Sen sijaan ikä oli yhteydessä oppimismotiivin merkitykseen siten, että nuoremmat opiskelijat pitivät motiivia merkityksellisempänä kuin vanhemmat opiskelijat. Syynä tähän voisi ajatella olevan esimerkiksi vanhempien opiskelijoiden päämäärätietoisempi suhtautuminen opiskeluun ja kovempi kiire päästä kiinni työelämään kuin nuoremmilla opiskelijoilla. Lisäksi vuosien 2017–2018 välillä liiketoimintaosaamisen opinnot aloittaneet opiskelijat pitivät päämäärämotiivia tärkeämpänä kuin vuosien 2011–2016 välillä aloittaneet. Tähän mahdollinen syy voidaan ajatella olevan esimerkiksi se, että kyselyyn vastaamisen hetkellä vuosien 2017–2018 välillä liiketoimintaosaamisen opinnot aloittaneilla opiskelijoilla opintokokonaisuuden suoritus on todennäköisesti vielä kesken, jolloin itse opintojen suorittaminen on heille jo yksi päämäärä, mikä saattaa ehkä johdatella ajatuksia päämäärään liittyvän opiskelumotiivin suuntaan. Tieteenalalla ei näyttänyt olevan suurta merkitystä ylipäänsä opiskelijoiden vastausten jakautumiseen opiskelumotiivien väittämien kohdalla. Merkittävimmäksi motiiviksi osoittautui uuden osaamisen hankkiminen, kun taas muiden ihmisten suosittelulle oli vähiten merkitystä liiketoimintaosaamisen opintojen aloittamiseen. Myös väittämän ”Halusin parantaa

työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa” merkitys korostui, sillä noin yhdeksän vastaajaa kymmenestä piti väittämää erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Lisäksi kyselylomakkeen avoimeen kysymykseen tulleiden vastausten perusteella oli havaittavissa, että tulevaisuuteen liittyvät hyödyt olivat merkittävin motiivi aloittaa liiketoimintaosaamisen opiskelu.

Tutkimukseni tavoitteena oli myös selvittää, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä erilaisista liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista. Teemojen vastausten jakaumia tarkastelemalla havaitsin, että projektityöskentelyyn liittyvät teemat korostuivat verrattuna muihin teemoihin. Sen sijaan esimerkiksi talousasioihin liittyvien teemojen merkitys jäi melko alhaiseksi. Myös summamuuttujia tarkastelemalla havaitsin, että opiskelijat odottivat tarvitsevansa eniten ymmärrystä projektinhallintaan liittyvistä teemoista. Toiseksi eniten opiskelijat odottivat tarvitsevansa ymmärrystä organisaatioon liittyvistä teemoista. Kolmanneksi eniten taas ymmärrystä odotettiin tarvittavan markkinointiin ja liiketoimintaan liittyvistä teemoista. Vähiten opiskelijat odottivat tarvitsevansa ymmärrystä laskentatoimeen ja rahoitukseen liittyvistä teemoista. Tämä voisi olla selitettävissä sillä, että projektinhallintaan ja organisaation toimintaan liittyvät teemat kuvailevat melko yleisellä tasolla työelämässä tarvittavia taitoja, jotka eivät ole niin sidottuja johonkin tiettyyn alaan. Sitä vastoin markkinointiin, laskentatoimeen ja rahoitukseen liittyvät teemat kuvaavat nimensä mukaisesti tietyn tyyppisiä aloja. Tarkasteltuani odotuksia liiketoimintaosaamisen teemoista eri tekijöiden mukaan havaitsin, että sukupuoli, ikä ja tieteenala eivät ole yhteydessä opiskelijoiden odotuksiin eri teemojen merkityksestä työelämässä. Sitä vastoin liiketoimintaosaamisen opintojen aloitusvuosi oli yhteydessä siihen, kuinka paljon opiskelijat odottavat tarvitsevansa työelämässä ymmärrystä markkinointiin ja liiketoimintaan liittyvistä teemoista. Tulosten perusteella oli havaittavissa, että vuosien 2017–2018 välillä opinnot aloittaneet opiskelijat odottivat tarvitsevansa ymmärrystä kyseisestä teemasta enemmän kuin vuosien 2011–2016 välillä aloittaneet opiskelijat.

Opintojen arviointiin liittyviä tuloksia analysoin lähinnä tarkastelemalla vastausten jakaumia johtuen vielä pienemmästä vastaajien määrästä. Yleisesti ottaen opiskelijat olivat arvioineet liiketoimintaosaamisen opintoja todella positiivisesti.

Liiketoimintaosaamisen teemoista puolestaan kirjanpito erottui selkeästi muista, sillä neljä viidesosaa vastaajista koki opintojen auttaneen merkittävän paljon ymmärtämään kirjanpidon teemoja. Tämä voi johtua siitä, että opiskelijoiden oppimiskokemus on vahvempi, jos opintojaksolla on opetettu teorian lisäksi jotain konkreettisia taitoja. Sen sijaan opinnoista saaduista taidoista opiskelijat kokivat saaneensa eniten taitoja ymmärryksestä kansainvälisessä ympäristössä toimimisesta, projektinhallintataidoista, yrittäjävalmiuksista (asenteelliset) sekä urasuunnittelu- ja työelämä tietoisuudesta. Opiskelijoiden vastaukset liittyen opintojen hyötyyn työelämässä vaikuttivat suurimmalta osin melko positiivisilta. Jopa seitsemän vastaajaa kymmenestä koki, että opinnot ovat lisänneet sekä itsevarmuutta uudenlaisista työtehtävistä selviytymiseen että luottamusta uralla etenemiseen. Toisin sanoen opiskelijat kokivat liiketoimintaosaamisen opinnoilla olleen positiivinen merkitys heidän työelämäänsä ja suhtautumiseensa tulevaisuuden uraan. Sen sijaan yllättävän harva opiskelija oli jo tarvinnut työelämässä ymmärrystä liiketoimintaosaamiseen liittyvistä teemoista. Tähän voisi vaikuttaa se, että opintojen ollessa vielä kesken moni on todennäköisesti aivan uransa alkutaipaleella, joka voi heijastua työtehtävien vaatavuustasoon ja sitä kautta työssä tarvittaviin taitoihin. Tässäkin tapauksessa projektinhallintaan liittyvät teemat nousivat esille, sillä projektin suunnitteluun ja toteutukseen liittyvää ymmärrystä oli tarvittu kaikista eniten. Opintokokonaisuuden hyvinä puolina korostuivat opintojen monipuolisuus ja niiden tarjoama kokonaiskäsitys liiketoimintaosaamisesta. Vastaajien mielestä opinnoissa käsiteltiin kattavasti liike-elämän osa-alueita ja liiketoiminnan teemoja. Sen sijaan opintojen kehittämisehdotuksissa korostui kurssien sisältöjen kehittäminen. Erityisesti opiskelijat toivoivat rahoitukseen sekä yrityksen perustamiseen ja pyörittämiseen liittyviä kursseja. Liiketoimintaosaamisen opintojen sovittamisen muihin opintoihin koki noin kolme viidesosaa avoimeen kysymykseen vastanneista suhteellisen helpoksi. Muun muassa oman pääaineen opinnoista puuttuva läsnäolopakollisuus auttoi suorittamaan liiketoimintaosaamisen opintoja kurssien osuessa päällekkäin. Opintojen suorittamista edesauttoi myös se, että monella liiketoimintaosaamisen kurssilla ei ollut luennoilla läsnäolopakkoa, joten kurssit oli mahdollista suorittaa myös osallistumatta luennoille. Toisaalta moni kuitenkin mainitsi kurssien päällekkäisyyksien vaikeuttaneen opintojen sovittamista omaan lukujärjestykseen. Todennäköisesti liiketoimintaosaamisen opintojen sovittaminen omaan aikatauluun ja muihin opintoihin on todella yksilöllistä ja riippuu varmasti ainakin omasta pääaineesta ja sen kurssien läsnäolopakoista, opintojen kokonaismäärästä lukukaudella sekä mahdollisesta työssäkäynnistä opiskelun ohella.

Kyselylomakkeen lopussa tiedusteltiin vielä opiskelijoiden suhtautumista liiketoimintaosaamisen tuleviin verkko-opintoihin. Reilu enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että perinteiset kurssit sopisivat heidän opinto-ohjelmaansa paremmin kuin verkkokurssit. Opiskelijat saivat myös kirjoittaa vapaasti ajatuksiaan verkko-opintojen mahdollisista hyödyistä ja haitoista. Eniten mainintoja mahdollisista hyödyistä sai aikataulutuksen helpottuminen. Moni vastaajista mainitsi kokeneensa haasteita liiketoimintaosaamisen opintojen sijoittamiseen muiden opintojensa kanssa, johon verkko-opinnot nähtiin toimivana ratkaisuna. Verkko-opintojen nähtiin muun muassa helpottavan kurssien päällekkäisyyksiä ja opintojen yhdistämistä työssäkäyntiin sekä mahdollistavan opiskelun omaan tahtiin itse valitsemassaan paikassa. Haitoista puolestaan eniten mainintoja esiintyi kategoriassa kontaktiopetuksen paremmat opetusmenetelmät. Kontaktiopetukseen kuuluvat luennot sekä ryhmätyöt nähtiin olevan oppimisen kannalta parempi vaihtoehto kuin itsenäinen verkossa opiskelu. Erityisesti kirjanpidon ja laskentatoimen kurssien pienryhmien puuttumisen epäiltiin heikentävän asioiden sisäistämistä ja opettajalta kysymisen mahdollisuutta. Verkko-opinnoista nähtiin myös jäävän puuttumaan vuorovaikutus ja verkostoituminen muiden opiskelijoiden kesken esimerkiksi ryhmäkeskusteluiden muodossa. Kaiken kaikkiaan liiketoimintaosaamisen tulevilla verkko-opinnoilla ajateltiin olevan sekä hyötyjä että haittoja. Syksyllä 2018 LITO-opinnot eli valtakunnallinen liiketoimintaosaamisen verkko-opintokokonaisuus avattiin kaikille osallistuvien yliopistojen opiskelijoille. Enää opintokokonaisuuteen ei ole maksimiosallistujamääriä ja pääsykoetentin suorittamisen sijaan kursseille voi vain ilmoittautua. Jatkotutkimuksena tälle pro gradu -tutkimukselle voisi olla opiskelijoiden kokemusten ja näkemyksien tutkiminen liiketoimintaosaamisen verkko-opinnoista. Esimerkiksi verkko-opintojen todellisia koettuja hyötyjä ja haittoja voisi olla mielenkiintoista verrata tähän tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden ajatuksiin mahdollisista hyödyistä ja haitoista.

# LÄHTEET

ABS 2017. <http://www.abs.fi/2017/02/03/opetus-ja-kulttuuriministerio-tukee-kauppateiden-opetusyhteistyota-yli-miljoonalla-eurolla/> Viitattu 30.10.2017.

Alanen, A. 1983. Elinikäisen kasvatuksen käsite. Teoksessa A. Alanen & J. Sihvonen (toim.) Elinikäinen kasvatus. Porvoo: Gaudeamus, 14–26.

Alhojärvi, E. 1995. Ammatillisen koulutuksen vaikuttavuus ja sen arviointi koulutuspoliittisen päätöksenteon näkökulmasta. Teoksessa Takala, S. (toim.) Arviointi ja koulutuksen laadun kehittäminen. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden tutkimuslaitos.

Alho-Malmelin, M. 2010. Avointa väylää maisteriksi – tutkimus avoimessa yliopistossa opiskelleista ja väylän kautta korkeakouluun tulleista opiskelijoista. Väitös. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopisto. Painosalama Oy.

Aro, M. 2014. Koulutusinflaatio. Koulutusekspansio ja koulutuksen arvo Suomessa 1970–2008. Väitös. Kasvatustieteiden laitos. Turun yliopisto. Suomen yliopistopaino Oy.

Bereiter, C. & Scardamalia, M. 1993. *Surpassing Ourselves. An inquiry into the nature and implications of expertise.* Chicago and La Salle, Illinois: Open Court.

Courtney, S. 1992. *Why Adults Learn. Towards a Theory of Research on Adult Education Participation.* Lontoo: Routledge.

Eteläpelto, A. (1997). Asiantuntijuuden muuttuvat määrittelyt. Teoksessa J. Kirjonen, P. Remes & A. Eteläpelto (toim.), *Muuttuva asiantuntijuus.* (s. 86-102). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Hanhinen, T. 2010. *Työelämäosaaminen - Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi.* Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Houle, C. O. 1961. *The Inquiring Mind.* Madison: University of Wisconsin Press.

Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 2/2006

Häyrynen, Y-P. 1983. Elinikäinen kasvatus ja henkisten kykyjen kehittyminen – kytkeä yhteiskuntapsykologiaan, aikuispedagogiaan ja teknologian muutokseen. Teoksessa A. Alanen & J. Sihvonen (toim.) *Elinikäinen kasvatus*. Porvoo: Gaudeamus

Jakku-Sihvonen, R. 1994. Tuloksellisuuden arvioinnin lähtökohtia opetustoimessa. Teoksessa R. Jakku-Sihvonen & A. Räisänen (toim.) *Virikkeitä koulutuksen arvioinnin kehittäjille*. Opetushallitus. Arviointi ja seuranta 2/1994.

Kolb, D. 1984. *Experiential Learning. Experience as The Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Lehtisalo, L. 1992. Koulutuksen tila, tulevaisuus ja vaikutuksia. Teoksessa L. Lehtisalo (toim.) *Vaikuttaako koulutus*. Opetusministeriön suunnittelusihteeristön julkaisuja 9, 15-49.

LITO 2018. <https://uturku.mrooms.net/> Viitattu 23.12.2018

Manninen, J. 1996. Kadonneen aarteen metsästäjät. Akateemisille työnhakijoille tarkoitettujen yksilöllisten täydennyskoulutusohjelmien vaikuttavuus. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Metsämuuronen, J. 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

Mikkonen, I. 1997. Työvoimakoulutus osana työmarkkinapolkua. Koulutuksen vaikuttavuus yksilötasolla. Työpoliittinen tutkimus. Työministeriö, Helsinki.

Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2014. Tilastollisten menetelmien perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Työn murros ja elinikäinen oppiminen. Elinikäisen oppimisen kehittämistarpeita selvittävän työryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:8. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Opetushallitus. 1998. Koulutuksen tuloksellisuuden arviointimalli.

[http://www.oph.fi/julkaisut/1998/koulutuksen\\_tuloksellisuuden\\_arviointimalli](http://www.oph.fi/julkaisut/1998/koulutuksen_tuloksellisuuden_arviointimalli) Viitattu 13.2.2018.



- Robinson, D. G. & Robinson, J. C. 1989. Training for Impact. How to Link Training to Business Needs and Measure the Results. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Sarjala, J. 2002. Arvioinnin merkitys koulutuspolitiikassa. Teoksessa Olkinuora, E., Jakku-Sihvonen, R. & Mattila, E. (toim.), Koulutuksen arviointi. Lähtökohtia, malleja ja tilannekatsauksia. Turun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan julkaisuja.
- Stenström, M-L., Laine, K. & Valkonen, S. 2005. Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään. Hallinnon ja kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveysaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Tamkin P., Yarnall, J. & Kerrin, M. 2002. Kirkpatrick and Beyond: a review of training evaluation. Brighton: The Institute for Employment Studies
- Turun yliopisto 2017a. <https://intranet.utu.fi/fi/yksikot/tse/studying/opinnotmuidentiedekuntienopiskelijoille/Ito/Sivut/home.aspx> Viitattu 30.10.2017
- Turun yliopisto 2017b. <https://intranet.utu.fi/fi/yksikot/tse/studying/opinnotmuidentiedekuntienopiskelijoille/Ito/Sivut/Liiketoimintaosaamisen-erillisjaksot.aspx> Viitattu 30.10.2017
- Turun yliopisto 2018a. <https://www.utu.fi/fi/Yliopisto/avaintiedot/opiskelutilastot/Documents/tilastot2017/opiskelijat/tutkinto-opiskelijat/index.html> Viitattu 29.10.2018
- Turun yliopisto 2018b. <https://opas.peppi.utu.fi/fi/tutkinto-ohjelma/9347> Viitattu 23.12.2018
- Tynjälä, P. 2003. Ammatillinen asiantuntijuus ja sen kehittäminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa J. Kirjonen (toim.), Tietotyö ja ammattitaito – Knowledge work and occupational competence (s. 39-62). Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Uta arkisto. <http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/kokem.htm> Viitattu 23.10.2018
- Vaherva, T. 1983. Koulutuksen vaikuttavuus. Käsitemanalyttistä tarkastelua ja viitekehityksen hahmottelua. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja.
- Väärälä, R. 1995. Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. Rovaniemi, Lapin yliopisto.

Worthen, Blaine R., Sanders, James R. & Fitzpatrick, Jody L. 1997. Program evaluation. Alternative Approaches and Practical Guidelines. Second Edition. USA: Longman Publishers.

## KYSELYLOMAKKEEN LÄHTEET

Anttonen, S. 2007. Avoimen yliopiston opiskelijakysely 2007. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Heikkonen, M. 2010. Sisustuskoulutuksen vaikuttavuus. Opiskelijoiden osallistumisyyt ja koulutuksesta koettu hyöty. Kandidaatintutkielma. Helsingin yliopisto.

Stenström, M-L., Laine, K. & Valkonen, S. 2005. Ammattikorkeakoulut väylänä työelämään. Hallinnon ja kaupan, tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali- ja terveysaloilta valmistuneiden työelämään sijoittuminen ja työelämätaidot. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.

Suomen Ekonomit. <https://www.ekonomit.fi/vastavalmistuneiden-palaute> Viitattu 22.1.2018

Turun yliopiston opinto-opas

<https://nettiopsu.utu.fi/opas/opintoKokonaisuus.htm?rid=24660&lang=fi&uiLang=fi&lv=2017> Viitattu 22.1.2018

# LIITTEET

Liite 1. Rotatoitu komponenttimatriisi (opiskelumotiivit)

Liite 2. Ristiintaulukko opiskelumotiiveista

Liite 3. Odotukset tarvittavista työelämävalmiuksista

Liite 4. Rotatoitu komponenttimatriisi (odotukset työelämävalmiuksista)

Liite 5. Opintojen arviointi

Liite 6. Opinnot ja liiketoimintaosaamisen teemat

Liite 7. Liiketoimintaosaamisen opinnoista saadut taidot

Liite 8. Opintojen hyöty työelämässä

Liite 9. Liiketoimintaosaamisen teemat työelämässä

Liite 10. Kyselylomakkeen luonnos

Liite 1. Rotatoitu komponenttimatriisi (opiskelumotiivit)

	Komponentti		
	1	2	3
Motiivit: Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa	,860		
Motiivit: Lto-kokonaisuus näyttää hyvältä tutkintotodistuksessani	,796		
Motiivit: Uskon, että liiketoimintaosaamisen avulla voisin saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa	,789		
Motiivit: Halusin hankkia uutta osaamista		,830	
Motiivit: Halusin sivistää itseäni		,737	
Motiivit: Olen kiinnostunut kauppatieteistä		,607	,406
Motiivit: Toiveammatissani tarvitaan liiketoimintaosaamista		,559	
Motiivit: Halusin ymmärtää, miten liike-elämän toimintaa tutkitaan			,839
Motiivit: Halusin oppia liiketoiminnan käsitteitä ja yleistietoa			,835

Liite 2. Ristiintaulukko opiskelumotiiveista

1.Halusin hankkia uutta osaamista	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	0	0	0
Jonkin verran	2	0	1
Melko paljon/ erittäin paljon	98	100	99
2.Halusin sivistää itseäni	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	2	11	5
Jonkin verran	20	18	19
Melko paljon/ erittäin paljon	78	71	76
3.Olen kiinnostunut kauppatieteistä	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	8	3	6
Jonkin verran	20	36	25
Melko paljon/ erittäin paljon	72	61	69
4.Halusin opiskella lto:ta, koska pidän ylipäänsä uusien asioiden opiskelusta	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	18	18	18
Jonkin verran	29	29	29
Melko paljon/ erittäin paljon	53	53	53
5.Opiskelukaverini suosittelivat lto:n opiskelua	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	55	50	53
Jonkin verran	21,5	36	27
Melko paljon/ erittäin paljon	23,5	14	20
6.Opinto-ohjaajani suositteli lto:n opiskelua	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	86	89	87
Jonkin verran	6	4	5
Melko paljon/ erittäin paljon	8	7	8
7.Tuutorini suositteli lto:n opiskelua	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	86	89	87
Jonkin verran	8	7	8

Melko paljon/ erittäin paljon	6	4	5
8.Halusin verkostoitua	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	67	64	66
Jonkin verran	23	25	24
Melko paljon/ erittäin paljon	10	11	10
9.Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	4	0	2,5
Jonkin verran	4	18	9
Melko paljon/ erittäin paljon	92	82	88,5
10.Uskon, että liiketoimintaosaamisen avulla vois saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	31	25	29
Jonkin verran	28	18	24
Melko paljon/ erittäin paljon	41	57	47
11.Toiveammattissani tarvitaan liiketoimintaosaamista	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	12	11	11,5
Jonkin verran	33	25	30,5
Melko paljon/ erittäin paljon	55	64	58
12.Lto-kokonaisuus näyttää hyvältä tutkintotodistuksessani	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	4	21	10
Jonkin verran	12	4	9
Melko paljon/ erittäin paljon	84	75	81
13.Halusin parantaa jatkokoulutusmahdollisuuksiani	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	51	53,5	52
Jonkin verran	21,5	18	20
Melko paljon/ erittäin paljon	27,5	28,5	28

14.Olen harkinnut pääaineenvaihtoa kauppatieteiden puolelle	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	70,5	79	73
Jonkin verran	12	7	10
Melko paljon/ erittäin paljon	17,5	14	17
15.Halusin ymmärtää, miten liike- elämän toimintaa tutkitaan	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	29	36	31,5
Jonkin verran	18	32	23
Melko paljon/ erittäin paljon	53	32	45,5
16.Halusin oppia liiketoiminnan käsitteitä ja yleistietoa	Ihmistieteet % (N=51)	Luonnontieteet % (N=28)	Yhteensä % (N=79)
Ei lainkaan/ melko vähän	6	7	6
Jonkin verran	14	18	15
Melko paljon/ erittäin paljon	80	75	79



Liite 3. Odotukset tarvittavista työelämävalmiuksista

	En lainkaan/ melko vähän (%)	Jonkin verran (%)	Melko paljon/ erittäin paljon (%)	Yhteensä (N)
1. Kirjanpito	28	35	37	79
2. Verotus	18	45	37	79
3. Laskentatoimi	23	40	37	79
4. Rahoitus	18	43	39	79
5. Budjetointi	10	23	67	79
6. Esimiestaidot	2,5	16,5	81	79
7. Yrityksen johtaminen	15	33	52	79
8. Henkilöstöjohtaminen	9	24	67	79
9. Organisaatio- käyttäytyminen	10	25	65	79
10. Organisaatio- rakenteet ja toimijat	10	38	52	79
11. Kilpailuympäristön analysointi	15	33	52	79
12. Markkinoinnin kilpailukeinot	14	35	51	79
13. Palvelujen markkinointi	14	28	58	79
14. Yrityksen perustaminen	33	24	43	79
15. Yritystoiminnan perusteet	15	24	61	79
16. Projektin suunnittelu ja toteutus	1	9	90	79
17. Projektin johtaminen	6	9	85	79
18. Liiketoiminnan ymmärtäminen	0	11	89	79
19. Kansainvälinen liiketoiminta	14	29	57	79
20. Liiketoiminnan tutkimus	68	28	4	79

Liite 4. Rotatoitu komponenttimatriisi (odotukset työelämävalmiuksista)

Rotatoitu komponenttimatriisi

	Komponentti				Kommunal iteetti
	1	2	3	4	
Odot 3. Laskentatoimi	,795				
Odot 4. Rahoitus	,740				
Odot 1. Kirjanpito	,735				,64
Odot 2. Verotus	,699		-,328		,63
Odot 5. Budjetointi	,683		,495		
Odot12. Markkinoinnin kilpailukeinot		,778			
Odot 13. Palvelujen markkinointi		,772			
Odot 19. Kansainvälinen liiketoiminta		,734			
Odot 18. Liiketoiminnan ymmärtäminen		,634			
Odot 11. Kilpailuympäristön analysointi		,574			
Odot 16. Projektin suunnittelu ja toteutus			,882		
Odot 17. Projektin johtaminen			,820		
Odot 10. Organisaatorakenteet ja toimijat				,917	
Odot 9. Organisaatiokäyttäytyminen				,903	

Liite 5. Opintojen arviointi

	Täysin eri mieltä/ Osittain eri mieltä (%)	Ei samaa eikä eri mieltä (%)	Osittain samaa mieltä/ Täysin samaa mieltä (%)	Yhteensä (N)
1. Opintokokonaisuus vastasi odotuksiani	6	6	88	34
2. Opetus oli laadukasta	14	17	69	35
3. Opinnot olivat tarpeeksi haastavia	14	3	83	35
4. Opinnot olivat motivoivia	11,5	17	71,5	35
5. Opinnot olivat mielenkiintoisia	3	18	79	34
6. Opintokokonaisuus antoi hyviä valmiuksia työelämää varten	11	6	83	35
7. Opinnoissa ei huomioitu kansainvälisyyttä	50	32	18	34
8. Opiskeluilmapiiri oli hyvä	3	15	82	33
9. Saavutin opintojen osaamistavoitteet kattavasti	6	23,5	70,5	34
10. Opinnoissa oli tarpeetonta sisältöä	35	24	41	34
11. Opinnot olivat käytännönläheisiä	26,5	17,5	56	34
12. Opinnot olivat teoreettisia	9	29	62	34
13. Opinnot vastaavat työelämän tarpeisiin	9	35	56	34
14. Opinnot kehittivät omaa asiantuntijuuttani	3	26,5	70,5	34
15. Opin ymmärtämään organisaatioiden toimintaa	3	12	85	34

16. Opin ymmärtämään liike-elämän rakenteita	6	23,5	70,5	34
17. Opin ymmärtämään yritystoimintaa ja sen lainalaisuuksia	9	14,5	76,5	34
18. Opin ymmärtämään yrityksissä toimivien ihmisten käyttäytymistä	6	15	79	34

Liite 6. Opinnot ja liiketoimintaosaamisen teemat

	En ole osallistunut teemaa käsittelevälle kurssille (%)	Ei lainkaan/ melko vähän (%)	Jonkin verran (%)	Melko paljon/ erittäin paljon (%)	Yhteensä (N)
1. Kirjanpito	2,5	1	16,5	80	79
2. Verotus	24	23	25	28	79
3. Laskentatoimi	3	13	30	54	79
4. Rahoitus	19	26,5	33	21,5	79
5. Budjetointi	15	24	37	24	79
6. Esimiestaidot	2,5	7,5	33	57	79
7. Yrityksen johtaminen	2,5	15	45,5	37	79
8. Henkilöstöjohtaminen	8	4	30	58	79
9. Organisaatio- käyttäytyminen	15	13	39	33	79
10. Organisaatio- rakenteet ja toimijat	24	13	34	29	79
11. Kilpailuympäristön analysointi	10	23	33	34	79
12. Markkinoinnin kilpailukeinot	2	15	32	51	79
13. Palvelujen markkinointi	5	15	37	43	79
14. Yrityksen perustaminen	5	40,5	26,5	28	79
15. Yritystoiminnan perusteet	3	15	43	39	79
16. Projektin suunnittelu ja toteutus	14	17	25	44	79
17. Projektin johtaminen	16,5	16,5	28	39	79
18. Liiketoiminnan ymmärtäminen	3	6	28	63	79

19. Kansainvälinen liiketoiminta	31,5	16,5	19	33	79
20. Liiketoiminnan tutkimus	20	38	27	15	79

Liite 7. Liiketoimintaosaamisen opinnoista saadut taidot

	Ei lainkaan/ melko vähän (%)	Jonkin verran (%)	Melko paljon/ erittäin paljon (%)	Yhteensä (N)
1. Talouden yleinen tuntemus	19,5	44,5	36	36
2. Yrittäjävalmiudet (tiedolliset)	22	47	31	36
3. Yrittäjävalmiudet (asenteelliset)	19	39	42	36
4. Ymmärrys kansainvälisessä ympäristössä toimimisesta	36	19,5	44,5	36
5. Analysointi- ja ongelmanratkaisutaidot	19	50	31	36
6. Esiintymisvalmiudet	58,5	33,5	8	36
7. Vuorovaikutustaidot	36	44,5	19,5	36
8. Neuvottelutaidot	47	42	11	36
9. Projektinhallintataidot	19,5	36	44,5	36
10. Urasuunnittelu- ja työelämä tietoisuus	36	22	42	36
11. Tiedonhankinnan valmiudet	50	28	22	36
12. Ymmärrys tarkastella asioita kestävästä kehityksen ja etiikan näkökulmasta	69	17	14	36

Liite 8. Opintojen hyöty työelämässä

	Täysin eri mieltä/ osittain eri mieltä (%)	Ei samaa eikä eri mieltä (%)	Osittain samaa mieltä/ täysin samaa mieltä (%)	Yhteensä (N)
1. Lto-opinnot ovat tuoneet uusia työmahdollisuuksia	25	34	41	56
2. Olen voinut jo hyödyntää lto:ssa oppimiani asioita työelämässä	18	25	57	56
3. Opinnot ovat lisänneet uskallustani ryhtyä yrittäjäksi	23	32	45	56
4. Opinnot ovat lisänneet itsevarmuuttani uudentlaisista työtehtävistä selviytymiseen	12,5	16	71,5	56
5. Opinnot ovat lisänneet luottamustani uralla etenemiseen	12,5	16	71,5	56



Liite 9. Liiketoimintaosaamisen teemat työelämässä

	En lainkaan/ melko vähän (%)	Jonkin verran (%)	Melko paljon/ erittäin paljon (%)	Yhteensä (N)
1. Kirjanpito	57	30	13	30
2. Verotus	53	27	20	30
3. Laskentatoimi	70	17	13	30
4. Rahoitus	70	17	13	30
5. Budjetointi	67	16,5	16,5	30
6. Esimiestaidot	60	23	17	30
7. Yrityksen johtaminen	77	6,5	16,5	30
8. Henkilöstöjohtaminen	63,5	23,5	13	30
9. Organisaatio- käyttäytyminen	53	23,5	23,5	30
10. Organisaatio- rakenteet ja toimijat	57	20	23	30
11. Kilpailuympäristön analysointi	60	13	27	30
12. Markkinoinnin kilpailukeinot	53	23,5	23,5	30
13. Palvelujen markkinointi	57	10	33	30
14. Yrityksen perustaminen	73	7	20	30
15. Yritystoiminnan perusteet	50	20	30	30
16. Projektin suunnittelu ja toteutus	13	30	57	30
17. Projektin johtaminen	36,5	16,5	47	30
18. Liiketoiminnan ymmärtäminen	30	17	53	30
19. Kansainvälinen liiketoiminta	53	17	30	30
20. Liiketoiminnan tutkimus	83,5	13,5	3	30

## Liite 10. Kyselylomakkeen luonnos

### Taustatiedot:

1. Sukupuoli
2. Ikä
3. Tiedekunta
  - Humanistinen
  - Kasvatustieteellinen
  - Lääketieteellinen
  - Matemaattis-luonnontieteellinen
  - Oikeustieteellinen
  - Yhteiskuntatieteellinen
4. Pääaine
5. Yliopisto-opintojen aloitusvuosi
6. Lto-opintojen aloitusvuosi
7. Lto-opintojen suoritusvaihe:
  - kesken
  - valmis
8. Jos kesken, aikooko suorittaa kokonaisuuden loppuun?
  - kyllä
  - ei
9. Työllisyystilanne
  - en käy töissä
  - keikkatöissä opiskelun ohella
  - osa-aikatöissä opiskelun ohella (ei omaan alaan liittyvä)
  - osa-aikatöissä opiskelun ohella (omaan alaan liittyvä)
  - päätoimisesti töissä (ei omalla alalla)
  - päätoimisesti töissä (omalla alalla)
  - muu, mikä? \_\_\_\_\_
  - jos päätoimisesti töissä, millä tehtävänimikkeellä? \_\_\_\_\_

### Opiskelumotiivit

Arvioi, miten paljon seuraavat asiat vaikuttivat motivaatioosi hakeutua lto-opintoihin:

1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon

Halusin hankkia uutta osaamista

Halusin sivistää itseäni

Olen kiinnostunut kauppatieteistä

Halusin opiskella lto:ta, koska pidän ylipäänsä uusien asioiden opiskelusta

Opiskelukaverini suosittelivat liiketoimintaosaamisen opiskelua

Opinto-ohjaajani suositteli liiketoimintaosaamisen opiskelua

Tuutorini suositteli liiketoimintaosaamisen opiskelua

Halusin verkostoitua

Halusin parantaa työnsaantimahdollisuuksiani tulevaisuudessa

Uskon, että liiketoimintaosaamisen avulla voin saada tulevaisuudessa parempaa palkkaa

Oletan, että työelämässä vaaditaan liiketoimintaosaamista

Haaveammattissani tarvitaan liiketoimintaosaamista

Liiketoimintaosaaminen näyttää hyvältä tutkintotodistuksessani

Halusin parantaa jatkokoulutusmahdollisuuksiani

Olen harkinnut pääaineenvaihtoa kauppatieteiden puolelle

Muut opiskelumotiivini lto-opintoihin hakeutumiseen: \_\_\_\_\_

Odotukset työelämässä tarvittavista työelämävalmiuksista

Arvioi, minkä verran tulisit tarvitsemaan työelämässä ymmärrystä seuraavista teemoista: 1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon

Kirjanpito

Verotus

Laskentatoimi

Rahoituksen ymmärtäminen

Budjetointi

Esimiestaidot

Yrityksen johtaminen

Henkilöstöjohtaminen

Organisaatiokäyttäytyminen

Organisaatorakenteet ja toimijat

Kilpailuympäristön analysointi

Markkinoinnin kilpailukeinot

Palvelujen markkinointi

Yritystoiminnan perusteet

Yrityksen perustaminen

Projektin suunnittelu ja toteutus

Projektin johtaminen

Liiketoiminnan ymmärtäminen

Kansainvälinen liiketoiminta

## Liiketoiminnan tutkimus

### Opintojen arviointi

Arvioi, minkä verran liiketoimintaosaamisen opiskelu sisältää seuraavia piirteitä: 1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon

Asiantuntijuuden täydentäminen

Työelämän tarpeisiin vastaaminen

Koulutus oli käytännönläheistä

Koulutus oli teoreettista

Arvioi, missä määrin opinnoista on ollut sinulle hyötyä.

1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä

Opinnot ovat avanneet uusia työmahdollisuuksia

Opinnoista on ollut jo hyötyä työelämässä

Opinnot ovat lisänneet uskallustani ryhtyä yrittäjäksi

Opinnot ovat lisänneet itsevarmuuttani uudentlaisista työtehtävistä selviytymiseen

Opinnot ovat lisänneet luottamustani uralla etenemiseen

Muut hyödyt, mitkä? \_\_\_\_\_

Mitä jäit kaipaamaan opinnoilta? \_\_\_\_\_

Arvioi, minkä verran opinnot ovat auttaneet sinua ymmärtämään seuraavia teemoja:

1 = en ole osallistunut teemaan liittyvälle kurssille 1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon

Kirjanpito

Verotus

Laskentatoimi

Rahoituksen ymmärtäminen

Budjetointi

Esimiestaidot

Yrityksen johtaminen

Henkilöstöjohtaminen

Organisaatiokäyttäytyminen

Organisaatorakenteet ja toimijat

Kilpailuympäristön analysointi

Markkinoinnin kilpailukeinot

Palvelujen markkinointi

Yritystoiminnan perusteet

Yrityksen perustaminen

Projektin suunnittelu ja toteutus

Projektin johtaminen

Liiketoiminnan ymmärtäminen

Kansainvälinen liiketoiminta

Liiketoiminnan tutkimus

Jos olet oman alasi töissä joko päätoimisesti tai osa-aikaisesti: Arvioi, minkä verran olet tarvinnut työssäsi tietoa seuraavista asioista: 1 = ei lainkaan, 2 = melko vähän, 3 = jonkin verran, 4 = melko paljon, 5 = erittäin paljon

Kirjanpito

Verotus

Laskentatoimi

Rahoituksen ymmärtäminen

Budjetointi

Esimiestaidot

Yrityksen johtaminen

Henkilöstöjohtaminen

Organisaatiokäyttäytyminen

Organisaatorakenteet ja toimijat

Kilpailuympäristön analysointi

Markkinoinnin kilpailukeinot

Palvelujen markkinointi

Yritystoiminnan perusteet

Yrityksen perustaminen

Projektin suunnittelu ja toteutus

Projektin johtaminen

Liiketoiminnan ymmärtäminen

Kansainvälinen liiketoiminta

## Liiketoiminnan tutkimus

Mitä liiketoimintaosaamiseen liittyvää tietoa tarvitsisit nykyisessä työtehtävässäsi?

---

Arvioi opintokokonaisuudesta saamaasi ymmärrystä asteikolla 1-5 (1 = välttävä, 2 = tyydyttävä, 3 = hyvä, 4 = kiitettävä, 5 = erinomainen)

1 Talouden yleinen tuntemus 1 2 3 4 5

8 Yrittäjävalmiudet, tiedolliset 1 2 3 4 5

9 Yrittäjävalmiudet, asenteelliset 1 2 3 4 5

10 Yleiset johtamisvalmiudet 1 2 3 4 5

12 Markkinoinnin tuntemus 1 2 3 4 5

13 Ymmärrys kansainvälisessä ympäristössä toimimisesta 1 2 3 4 5

17 Analysointi- ja ongelmanratkaisutaidot 1 2 3 4 5

18 Esiintymisvalmiudet 1 2 3 4 5

19 Vuorovaikutusvalmiudet 1 2 3 4 5

20 Neuvottelutaidot 1 2 3 4 5

21 Projektinhallintataidot 1 2 3 4 5

22 Urasuunnittelu- ja työelämätietous 1 2 3 4 5

23 Tiedonhankinnan valmiudet 1 2 3 4 5

24 Valmiudet tarkastella asioita etiikan ja kestävän kehityksen näkökulmasta

Arvioi opintokokonaisuutta:

1 Koulutus vastasi niitä odotuksia, joita minulla oli 1 2 3 4 0



2 Koulutus oli laadukasta 1 2 3 4 0

3 Koulutus oli vaativaa 1 2 3 4 0

4 Koulutus oli motivoivaa 1 2 3 4 0

5 Opinnot olivat mielenkiintoisia 1 2 3 4 0

6 Koulutus antoi hyvät valmiudet työelämän tehtäviin 1 2 3 4 0

7 Opetuksessa huomioitiin kansainvälisyys 1 2 3 4 0

9 Opiskeluilmapiiri oli hyvä 1 2 3 4 0

11 Arvioin kattavasti saavuttaneeni oman ohjelmani osaamistavoitteet

39. Mikä lto-opinnoissa oli erityisen hyvää?

40. Mitä lto-opinnoista puuttui? Mitä pitäisi kehittää?

41. Miten sait lto-opinnot sopimaan oman pääaineesi opinto-ohjelman kanssa (esim. aikataulut, kurssien päällekkäisyys)? \_\_\_\_\_

## LITO

1. Jos et saa lto-opintokokonaisuuttasi valmiiksi keväällä 2018, aiotko jatkaa opintojen suorittamista verkko-opintoina? Kyllä/Ei

2. Verkko-opetus soveltuisi paremmin opinto-ohjelmaani kuin perinteisin menetelmin järjestetyt kurssit

3. Arvioi verkko-opintojen mahdollisia hyötyjä ja haittoja:

\_\_\_\_\_